

Uvodnik

Imamo jo! Zadnja številka revije Didakta v letu 2017 je izdana. Zdaj je v vaših rokah, tako kot je, spoštovani vzgojitelji in učitelji, v vaših rokah vaša prihodnost in prihodnost vseh mladih, ki odraščajo pod vašim okriljem. Samo pomislite: ali obstaja še kakšen drug poklic, v katerem bi v svoji pisarni imeli okoli trideset ljudi, katere bi skoraj vsak dan, vsak teden, vsak mesec in po več let skupaj vzgajali in učili za življenje?

Vi, spoštovani učitelji in vzgojitelji, ste torej tisti, ki imate enega najmočnejših vplivov na mlade in na njihovo prihodnost, ki je hkrati tudi vaša. Žal pa se kaj hitro lahko zgodi, da na svoj vpliv pozabite ali vanj podvomite, saj se vaše učiteljsko poslanstvo privzganja vrednot in ljubezni do učenja na vsakodnevni ravni pogosto zreducira na zasilno krotenje vasezagledanih, podivjanih in arogantnih najstnikov, morda sicer le peščice v celotnem razredu, ki vas ne poslušajo, ne upoštevajo in, kot se zdi, ne spoštujejo. V kombinaciji z bolj ali manj podcenjevalnim odnosom nekaterih »zunanjih« javnosti do učiteljskega dela lahko takšno stanje v razredu pripelje do občutja, ki ga dobro ponazarjajo besede nekega učitelja, ki je svojo motivacijo za

vzgojo mladih opisal takole: »Počakajte, naj preverim, če sem prav razumel: vsak dan naj vstopim v razred, poln brezbržnih, neposlušnih in s pametnimi telefoni obsedenih najstnikov, vesel in navdušen, da v njih vlivam znanje in skušam vsak budni trenutek njihovih življenj napolniti z ljubeznijo do učenja. Še več, vlivam naj jim občutek ponosa na njihovo poreklo, blažim moteče vedenje in sem pozoren na znake zlorab. Borim naj se proti drogami in alkoholu, preverjam, če morda ne nosijo s sabo nožev, dvigujem naj njihovo pozitivno samopodobo ter skrbim za njihovo obetajočo prihodnost ... Učim naj jih pravičnosti, ljubezni do domovine in državljankega vedenja ... In vse to naj počnem s koščkom krede, tablo, peščico knjig in začetniško plačo, ki me bo uvrstila med socialno ogrožene?«

Če se strinjate, pomislite še enkrat: ali krede, tabla, peščica knjig in nezadovoljiva plača dejansko vplivajo na vaš vpliv? Odločitev je vaša. Vpliv je namreč v vas, vpliv ste vi sami! To zavedanje vam bo, upam, pomagala utrjevati tudi pričujoča številka revije Didakta. V njej boste med članki našli posterje. Eden od njih se glasi: »Danes je prihodnost sveta v moji učilnici!«

Pomislite nanj vsakič, ko boste začeli pozabljati, da prihodnost tega sveta oblikujete vi! Vi ste tisti, ki skrbite, da učenci spoznajo svet, da spoznajo osebnosti, ki so ta svet oblikovale, da odkrijejo strokov-

njake, mislece, znanstvenike in inovatorje, ki so spreminjali našo družbo, politiko, ekonomijo, kulturo in gospodarstvo. In kar je najpomembnejše: vi ste tisti, ki skrbite, da spoznajo, da je vse to, česar so se naučili, šele začetek.

Ne ustavite se pri tem! Pojdite dlje! Poskrbite, da mladi o tem svetu začnejo razmišljati, da vzljubijo tisto, kar je dobro, in se zavejo, da tisto, kar je slabo, lahko spremenijo! Kako? Tako da jim pomagata verjeti in zaupati, da se vse na tem svetu da spremeniti in da so (tudi) oni tisti, ki to lahko storijo. Da so, kot je dejala ena najslavnejših osebnosti tega stoletja, vse to, kar je okoli nas, vse to, čemur pravimo življenje, ustvarili ljudje, ki niso prav nič pametnejši od nas. In mi na vse te stvari lahko vplivamo in jih spreminjamo naprej. Naša vloga v tem svetu dobi neslutene dimenzije, ko se znebimo prepričanja, da je življenje nespremenljivo in da ga je treba preprosto preživeti. Življenje je treba spoznati. Spoznati z namenom, da ga spremenimo, izboljšamo in v njem pustimo svojo sled.

Želim si, da bi v prihajajočem letu 2018 čim več mladih, ki jih vzgajate in poučujete, spoznalo to pomembno resnico. In da bi se vi, spoštovani vzgojitelji in učitelji, zavedli moči in lepote vašega poklica, ki je edini poklic, ki ustvarja vse ostale poklice tega sveta.

Lenka Gložančev

ČLANKI ZA VSE ŠTIRI ETAPE IZOBRAŽEVALNE POTI

02 - KAKO RAZVIJATI VREDNOTE PRI OTROCIH / Red. prof. dr. Zdenka Zalokar Divjak	33 - AKTIVNO UČENJE: ODKRIVANJE LEPOT KRAJINSKEGA PARKA ŠTURMOVEC / Sonja Ambrož, dipl. vzgojiteljica	56 - POMEN ZAJTRKA IN TRADICIONALNI SLOVENSKI ZAJTRK V VRTCU RIBNICA / Bernarda Osojnik, univ. dipl. psihologinja
06 - ERASMUS+ IZMENJAVA ZA UČITELJE / Mag. Nika Cebin, prof. kemije, Maja Lebar Bajec, prof. angleščine	36 - GIBANJE KOT ENO IZMED PODROČIJ DEJAVNOSTI V VRTCU / Martina Kostanjšek, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok	59 - PODALJŠANO BIVANJE NA OŠ GUSTAVA ŠLIHA LAPORJE JE VESELJE / Barbara Čretnik, mentorica, prof. biologije in filozofije
11 - DRUGI TUJI JEZIK VEDNO IN POVSOD? – DA! / Alan Paradiž, prof. angleščine in ruščine	39 - OTROK – SOUSTVARJALEC ŽIVLJENJA V VRTCU / Nina Zrimšek, mag. prof. predšolske vzgoje	64 - MERJENJE PLOŠČINE GEOGRAFSKIH ENOT Z GEOGEBRO: PRIMER ŠALEŠKIH JEZER / Ana Ketiš, OŠ Mihe Pintarja Toleda Velenje
16 - UČENJE MATEMATIKE V 10-IH KORAKIH / Natalija Zver, profesorica matematike	44 - PROJEKTNI DAN – NOČ BRANJA / Anja Kunej, univ. dipl. prof. razrednega pouka	69 - ENAINDVAJSET OPORNIH TOČK ZA DELO S PROGRAMOM SCRATCH V UČILNICI ENAINDVAJSETEGA STOLETJA / Avtor: izr. prof. Hideki Mori, TITECH – Tokyo Institute of Technology; Prevajalec: Sašo Božič, spec. organizacije in managementa
19 - PROMETNA VARNOST IN PROJEKTNI TEDEN / Silva Knez, profesorica	47 - KNJIGA – MOJA PRIJATELJICA / Karmen Breznikar, vzgojiteljica predšolskih otrok	74 - INTERVJU: SÉBASTIEN AUBERT / Lenka Gložančev
23 - VKLJUČEVANJE SREDNEŠOLCEV V LOKALNO SKUPNOST / Martina Goričan, prof. zgodovine in geografije	51 - PRILAGODITEV PRAVLJICE ZA OTROKE S POSEBNIMI POTREBAMI / Ariela Abraham, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok in mag. prof. inkluzivne pedagogike	78 - KOLUMNA / Metka Zorec
26 - KULTURNA PRIREDITEV OB DNEVU DRŽAVNOSTI IN ZAKLJUČKU ŠOLSKEGA LETA / Mojca Veber, prof. razrednega pouka	54 - »LEON IN TA PRESNETA ŠOLA« ALI KAKO PRIBLIŽATI STISKE IN TEŽAVE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI OSTALIM UČENCEM / Jožica Založnik, specialna pedagoginja	
29 - MLADOSTNIKI Z MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU V CENTRU CIRIUS VIPAVA, NJIHOVA MOTIVACIJA ZA DELO IN SOCIALNA VKLJUČENOST V OKOLJE / Mateja Kete Černe, prof. defektologije, dipl. fizioterapevtka		

KAKO RAZVIJATI VREDNOTE PRI OTROCIH

Red. prof. dr. Zdenka Zalokar Divjak, univ. dipl. psihologinja, spec. logoterapije,
Gora – izobraževanje in terapije

Že sama beseda vrednota pove, da gre za vrednost. Vrednost pa imajo stvari, dogodki, ljudje, ki so za nas posebnega pomena, nekaj dragocenega, nekaj, kar želimo postaviti nad druge, običajne stvari. Pri razumevanju vrednot je pomembno razumeti, da vrednota ni odvisna od našega dela, ker je nismo mi ustvarili, povezana pa je z našim odnosom do nje. Gre torej za to, koliko smo kot posamezniki sposobni spoznati, začutiti, dojeti, uporabiti to vrednoto v svojem vsakdanu ali pa te vrednote sploh ne opazimo, za nas in naše dožemanje sveta ne pomeni nekaj bistvenega in je zato sploh ne želimo vključiti v naše razmišljanje in delovanje.

Psihologi in drugi raziskovalci, ki se ukvarjajo s proučevanjem vrednot, so najprej iskali povezavo med vrednotami in motivi, vendar so raziskave pokazale, da vrednote niso produkt osnovnih potreb in motivov, ampak predstavljajo posebno vrsto generaliziranih motivacijskih dejavnikov. Že iz osebnih izkušenj lahko sklepamo na spreminjanje vrednotnih usmeritev, čeprav je res, da so vrednote v osnovi med najbolj stabilnimi, doslednimi in zanesljivimi karakteristikami posameznikove osebnosti, veliko bolj kot druga posameznikova stališča ali prepričanja.

Danes je popularno govoriti o krizi vrednot, vendar če upoštevamo zgornja spoznanja, potem je v krizi lahko le posameznik, ki nima časa za negovanje pravih vrednot in za razmišljanje o njih. Duhovna kriza je lahko izvor vrednotne zmede, toda osebni razvoj posameznika se navkljub vsem težavam in oviram usmerja k izpolnjevanju in osmišljanju. Zavedati se moramo, da ima duhovni razvoj človeka svoje notranje in univerzalne zakonitosti, je kot kompas, ki nas usmerja k takšnim dejanjem, ki dajejo naši eksistenci in življenju smisel.

Na duhovnem področju naj bi nam vrednote služile kot kačipot za dobre življenjske odločitve. Tudi za vrednote pa velja, da jih je treba negovati, obnavljati, spoštovati in o njih neneh-

no razmišljati, ker se sicer v sodobnem času zelo hitro raje navzamemo prijetnih in hitro dosegljivih ciljev. Sodobni čas je spremenil vrednotno orientacijo pri posameznikih. Ta pri marsikom sestoji iz potrošniških vrednot: pehanje za denarjem in iskanje užitek. Najvišja mesta v sodobnem vrednotnem sistemu družbe zasedajo nakupovanje, potrošnja in sprostitev. Tako na drugi strani zmanjka časa in energije za druge vrednote – partnerja, otroke, zdravje, naravo, kulturo, osebno rast.

Vrednote je potrebno živeti

Kaj lahko odrasli naredimo, da bodo naši otroci odhajali v svet s pozitivno naravnostjo do življenja, da ne bodo obupali ob vsakodnevnih življenjskih težavah, ki bi jih morali znati sproti reševati? Kako jih lahko opremimo za takšno življenje, ki jih bo izpolnjevalo kot posameznike in v katerem bodo lahko našli svoje mesto? Menim, da je ena od možnosti v tem, da znamo odrasli dati s svojim trdnim, pozitivnim stališčem do življenja otrokom oporo, ko se jim njihovo videnje omaja. Preprosto to pomeni, da jim znamo pričarati življenje kot najvišjo vrednoto.

Zdaj pa si poglejmo, kaj pomeni, da je življenje vrednota.

Življenje je gotovo velika danost in velika vrednota za vse tiste, ki ga

tako sprejemajo. Ker je danost, tudi pomeni, da je vsem nam enako na razpolago. Od nas posameznikov pa je odvisno, ali imamo v to življenje kaj položiti, ga napolniti in obdariti s svojim prispevkom. Kajti življenje je samo toliko naše, kolikor ga lahko uresničujemo s svojimi odnosi, s svojim delom in s svojim prenašanjem vseh stisk, naporov, boleznih, ki nas doletijo.

Če življenje ne bi bila danost in vrednota, potem bi si lahko vsakdo od nas izbral »svoje življenje«. Izbral bi si seveda najboljše, in to ponavadi najboljše zase. Tako bi se dogajale zelo krivične izbire. Ker pa to ni mogoče, smo kot posamezniki odgovorni za sprejemanje nalog in izzivov, ki se nam kažejo v slehernem trenutku. To pomeni, da se lahko trudimo in da se tudi moramo truditi iskati najboljše možnosti in najboljše rešitve za problem, ki se nam trenutno pokaže.

Ko na primer opazimo žalostnega otroka, je smisel tega trenutka, da ga potolažimo. Ko se srečamo z znanci, je smisel trenutka, da jim namenimo pozdrav, lepe želje, skrb za njihovo počutje, družino. Ko ima otrok težave v šoli, je smisel trenutka, da najdemo pot iz krize, da ga spodbudimo, se z njim pogovorimo, določimo zahteve, da otrok čuti, da nam ni vseeno, kako se počuti, in da smo mu pripravljene pomagati. Ko smo utrujeni, je smisel trenutka, da se odpočijemo, naspimo, si nabereemo novih moči. Ko zbolimo, je največji smisel, vložiti vso svojo energijo in moč v ozdravitev.

Pri dojemanju življenjskih nalog in izzivov je največja težava spoznati, da nam nihče ne more povedati, »katera je najbolj prava in najbolj napačna odločitev« za določeno situacijo. To moramo spoznati sami oziroma še pomembneje je, da znamo to predstaviti in uzavestiti tudi svojim otrokom. Tako se ne bodo zanašali na nekoga drugega (prelagali odgovornosti za svoja ravnanja). Seveda pa mora otrok ob nas odraslih najprej začutiti, da svoje življenje »obvladamo«, da znamo iskati in poiskati dobre rešitve. Zgledi vlečejo sami po sebi in tudi najbolj učinkoviti so.

Vzgoja in vrednote

Vzgoja ima pri vzpostavitvi etičnih načel odločilno vlogo. Ta načela so se oblikovala dolga tisočletja, zato si jih ne more krojiti vsak po svoje. Zahtevajo pa predvsem dobro poznavanje zakonitosti življenja. To pa je že problem sodobnega časa. V hitrem tempu življenja zmanjkuje časa za premišljevanje, obnavljanje in negovanje vrednot, ki so se v preteklosti pokazale kot dobre. Ljudje se raje odločajo za veliko bolj hitro dosegljive in privlačne užitke.

Na žalost se tega zavemo šele ob kritičnih situacijah ali celo takrat, ko je že prepozno za ukrepanje. Zato je zelo pomembno vprašanje: Kaj lahko na-

redimo starši in vzgojitelji, da »nastopimo« pred krizo?

Prvo spoznanje pravi, da je za vzpostavitev osnovnega etičnega sistema najbolj primeren čas zgodnjega otroštva. Otrok si namreč preko izkušenj in vzpostavitve pogojevanja nagrad in kazni počasi dokoplje do spoznanj, kaj sme in česa ne sme, kaj je prav in kaj ne, in si na ta način oblikuje svoj odnos do sveta, ljudi, živali, stvari in samega sebe. Če odrasli zamudimo to obdobje otroštva, potem je vzpostavitev etičnih vrednot vedno težja. Pravila in meje je potrebno vzpostaviti, dokler so otroci majhni. Veliko staršev pa ravna ravno obratno. Ko so otroci majhni, jim vse bolj ali manj dovolijo, pri petnajstih letih pa začno razmišljati, da tako ne gre več naprej in bo potrebno nekaj ukreniti. Takrat pa je lahko že prepozno. Prav zato je otroštvo za vzgojo tako zahtevno in pomembno obdobje

Doživljajske vrednote kot usmerjevalci k smislu življenja

Naloga odraslih je tudi, da otroke navdušimo za življenje. Otroci so zaradi svojih razvojnih značilnosti namreč najbolj dojemljivi za tako imenovane doživljajske vrednote. To so vrednote narave, športa, branja, prijateljstva. Vendar je potrebno vedeti, da se otrok teh vrednot ne bo oprijel s prigovarjanjem ali občasnimi ponudbami in

informiranjem, ampak le z dobrimi vzori, ki jih bo vredno posnemati.

Starši in vzgojitelji imamo odločilno vlogo in nalogo pri tem, da znamo otroke navdušiti za določeno dejavnost in tudi vztrajati pri njeni uresničitvi. Pri tem je seveda pomembno, da imamo za otroke čas, da smo enostavno veliko z njimi, ker jih le tako lahko spoznamo. Vedeti moramo, kaj se z otrokom dogaja, kaj razmišlja, kako mu lahko pomagamo, svetujemo pri razreševanju vsakodnevnih težav. Če otrok našo vsakodnevno pozornost prisotnost začuti, se počuti varnega in lahko razvija svojo osebnost v smeri vse večjega osamosvajanja in iskanja lastnih možnosti. Vedno bolj spoznava, da je on najbolj poklican zato, da se odloča in ravna tako, kot je prav. Odzivi okolice in njegove lastne izkušnje mu pokažejo pravilnost ali zmoto njegovih odločitev in ravnanj. Problem nastane takrat, kadar pustimo, da otrok ravna po svoje, čeprav vemo, da nima prav. Če ni reakcije s strani odraslih, to zanj pomeni, da smo do njega in njegovih obnašanj zavzeli stališče »Počni kar hočeš«, to pa hkrati pomeni, da nam zanj ni več mar.

Kadar pa je v ozadju naša skrb za otroka in njegovo početje, potem lahko takoj posežemo v njegova dejanja. Predpogoj vsakega vzgojnega ravnanja

TEHNIŠKI MUZEJ SLOVENIJE

- ⚙️ DNEVI ZNANOSTI IN TEHNIKE
- ⚙️ DELAVNICE PRILAGOJENE UČNIM NAČRTOM
- ⚙️ PROGRAMI ZA VRTCE, NADARJENE UČENCE IN DIJAKE
- ⚙️ POIZKUSI NIKOLE TESLE IN DEMONSTRACIJE
- ⚙️ TEHNIŠKI, NARAVOSLOVNI IN KULTURNI DNEVI
- ⚙️ DELAVNICE NA VAŠI ŠOLI

Z raznolikimi programi in bogatimi izkušnjami bomo zagotovo popestrili in dopolnili vaše učne ure!

www.tms.si
programi@tms.si

sta naša ljubezen in sprejetost otroka. Takrat tudi ni nikoli vprašljiv način nagrajevanja in kaznovanja otroka. Povsem normalno je, da k vzgoji tako kot pohvala spadata tudi graja in kazni. Kako pa naj otroku drugače dopovemo, da ne ravna prav? Njegovo doživljanje sveta temelji predvsem na čustvenem doživetju. To pomeni, da se odziva zlasti na trenutne potrebe, njegovo razmišljanje, presojanje in uvidevanje najboljših rešitev pa šele nastaja. Poleg tega se zaradi obilice najrazličnejših možnosti pridobitve informacij in znanj velikokrat zdi, da so otroci že »odrasli«. Res je, da veliko vedo, toda slabo razumejo bistva zakonitosti življenja in so v praktičnem življenju zelo neobgljeni.

Zato je najbolj naraven in pravilen način, da otroku takoj pokažemo, kje je prava smer rešitve. To otroci od nas tudi pričakujejo. Če jih ne naučimo obvladovanja njihovih čustev, socialnih odnosov, odgovornosti do dela, učenja, potem pač ostanejo čustveni in socialni invalidi. Starši pa se danes bojijo postavljati zahteve, pravila, ker je »moderno« biti z otrokom enakovreden, se z njim pogajati in ga upoštevati kot partnerja. Tako se dogaja, da so otroci tisi, ki postavljajo pogoje, npr. »Ne bom se učil, če nimam v petek izhoda«, in veliko staršev sploh ne dojame, da so postale vloge zamenjane.

Vendar ostaja veliko nalog, ki jih lahko opravimo le odrasli. Otroci so ob nas le aktivni posnemovalci, ki si počasi utirajo pot in pogled na življenje. Če jih želimo usposobiti za lastno odgovorno življenje, morajo imeti ob sebi ljudi, kjer se čutijo varne in ljubljene pa tudi sposobne reševati svoje vsakodnevne življenjske naloge.

Svet je skrivnost in lep

Kadar se trudim odgovoriti na vprašanje, kako otroku prikazati, ga naučiti, da je svet skrivnost in lep in da je to tudi ena od bistvenih lastnosti, ki

nas žene k odkrivanju življenjskega smisla, vedno najprej pomislim na doživljajske vrednote. Brez doživljajskih vrednot si ne morem zamisliti oblikovanja otrokove osebnosti pa tudi ne razvoja osebnosti odraslega človeka.

Logoterapija (terapija za smisel življenja) poudarja, da so doživljajske vrednote sestavni in nujni del življenja posameznika, saj je za njihovo uresničevanje odločilna človekova zmožnost za ljubezen, doživljanje narave, kulture, umetnosti, samega sebe, sočloveka.

Doživljajske vrednote ustvarjamo z medsebojnimi odnosi in doživljanjem stvarnosti. Zato je potrebna najprej naša pripravljenost na sprejem stvarnosti takšne, kot je, in sožitja z njo, nato pa celotna ubranost človeških čustev, razuma in vseh zmožnosti, s katerimi razpolagamo. Kljub velikim

željam, da bi naši otroci v teku svojega izobraževanja pridobivali znanje, bi se morali zavedati, da izobraževanje ne bo imelo pravega smisla, če ne bodo otroci razumeli življenja

v vsej njegovi lepoti in bolečini. Ker obstaja danes vedno večji razkorak med naravo in človekom, se moramo potruditi, da začnemo naravo zopet znova spoštovati in slediti njenim zakonitostim. Na ta način bo najbrž mogoče sožitje med naravo in človekom in njeno očuvanje

Danes pa je pogosto problem že takoj na začetku, pri osnovnih stvareh, ki se morda zdijo malenkosti. Poglejmo.

Če hočemo začutiti tišino, veličino in neminljivost narave, moramo znati videti. Otroci pa hodijo na razne izlete, naravoslovne dneve in gledajo, vendar ne vidijo bistvenih stvari. Njihova pozornost je usmerjena drug na drugega, ne na naravo okoli njih. Občudovanje in zanimanje pa se razvijeta šele takrat, kadar smo

Če hočemo začutiti tišino, veličino in neminljivost narave, moramo znati videti.

pravilo pri vzgoji za naravo se glasi, da morajo otroci v naravo zelo pogosto, že od malega naprej, če hočemo, da

pozorni. Danes ima vedno več otrok težave s pozornostjo. Ko jih opazujem, dajejo vtis časovne zamaknjenosti. Za vsako stvar je potrebna »velika priprava«, da nam jih uspe umiriti oziroma usmeriti njihovo pozornost na določeno nalogo. Otroci morajo biti torej umirjeni, notranje pripravljeni, da se lahko koncentrirajo na naloge.

Pomembna pa je tudi zahteva, da hodimo v tišini, ker tako najbolje poskrbimo za svojo varnost in otroci svojo pozornost usmerijo na naravo. Zanimivo je, kako so presenečeni, navdušeni nad vsakim polžem, žabo, gosenco. Karkoli pač zagledajo, imajo za odkritje. Vidi se, da niso navajeni gledati in videti.

Prišel je torej čas, ko je potrebno pozornost načrtno usmerjati že tudi na tako lepe stvari, kot je narava. To vidimo še posebej pri pubertetnikih in še malo starejših. Njihova čutila in čuti so predvsem zaradi ropota, ki so ga navajeni, otopela za doživljanje lepega. Ravno v tem obdobju pa bi se morali hraniti z lepimi stvarmi, ker so to leta, ko svet dojemajo najprej s čustvene plati.

Prišel je torej čas, ko je potrebno pozornost načrtno usmerjati že tudi na tako lepe stvari, kot je narava.

Kadar gre pri otrocih že za določeno mero otopelosti, potem tudi ne zadoštujejo več običajni načini motivacije za vzpodbujanje njihovega doživljanja. Mislim predvsem na govorjenje o zdravem življenju, o lepoti narave, ker izzveni kot moraliziranje. Zaradi govorjenja še nihče ni vzljubil narave. Ravno tako kot se zaradi našega prosvetljevanja o mamilih, njihovih sestavinah in škodljivosti še nihče ni vzdržal mamil. Prvo

pravilo pri vzgoji za naravo se glasi, da morajo otroci v naravo zelo pogosto, že od malega naprej, če hočemo, da

jo bodo začutili, jo spoznali in se z njo tudi oplemenitili.

Starši me sprašujejo, kako naj pripravijo otroke, da bodo radi šli z njimi v hribe. Gre za osnovnošolske otroke, ki si za ostajanje doma izmislijo tudi cel kup razlogov. Moj odgovor je naslednji. Vse dejavnosti in opravila, za katera starši vemo, da so pomembna za vzgojo otroka, moramo tudi odraslim bolj uresničevati. V primeru, da sami radi hodimo v hribe, potem ob koncu tedna samo napovemo, da gremo tja in tja. Ne vem, zakaj starši tako radi nagovarjajo otroke, jih prosijo za stvari, ki same zase ne potrebujejo prav nobene reklame. Problem je najbrž v tem, da ne vidijo v ospredju narave,

torej predmeta, o katerem se razmišlja, temveč svojega otroka. Ta otrok pa je že navajen, da mu ni treba ubogati, da ima lahko pri vsaki stvari svoje pripombe, in starši potem niso več gotovi, kako naj ravnajo. Toda vsi tisti, ki smo vztrajali pri svojih odločitvah in odpeljali otroke s sabo, tudi vemo, da so bili otroci na začetku poti še malo mulasti, potem pa so jih pot, doživetja, sproščen pogovor prevzeli in domov smo

prišli vsi zadovoljni. Čustveni odnos do narave se namreč lahko oblikuje le v naravi. Vedno bolj opažam, da otroci ne prenesajo porazov. Vsa negativna občutja, kritike, manj spretni vrstniki, vse jim pride prav, da bi opravičili svoj poraz. Vendar je najbrž v življenju, gledano v celoti, več porazov kot zmag, zato so zmage tako sladke. Če bi bilo tako enostavno uspeti, tudi zmaga ne bi bila toliko vredna. Zato so neuspehi, porazi sestavni in nujni del odrasčanja.

Vedno obstajajo še druge možnosti. Potrebno je iskati te možnosti in se ne vrteti v krogu svoje ranjene osebnosti. V naravi se tega lahko naučimo z veliko ponižnostjo. Primer: Tudi če gremo še tako dobro pripravljeni npr.

na zahtevno turo, nas ravno blizu vrha dobi nevihta, in se obrnemo nazaj. Vsa naša pričakovanja, ves trud, priprave, vse je bilo tako rekoč zaman. Če tega

nismo sposobni sprejeti, bolje, da v hribe več ne hodimo. Tudi v življenju je tako. Včasih smo k neuspehom v največji meri prispevali sami, spet drugič je bil to splet okoliščin. Bistveno pa je, da ne odnehamo, če nam cilj res nekaj pomeni. Tako je tudi pri naših

izletih v naravo: Otroci, ki so kljub svojim začetnim težavam in odporu izkušnjo narave že doživeli, so se utrdili, kar se je pokazalo pri naslednjih pohodih in naslednjih priložnostih, da gredo v naravo.

Pri delu z otroki bi morali delati na doživljajskih vrednotah (med katerimi ima narava osrednje mesto) kot indirektnem usmerjevalcu k življenjskemu smislu in vzpodbujanju otrokove ustvarjalnosti. Naravo sem kot primer vzela zato, ker je prav vsakomur pri roki. Podobno bi lahko opisali športne dejavnosti, prijateljstvo, branje knjig, glasbo, pomoč drugim, učenje. Vse to so vsebine, ki gradijo otrokovo osebnost s smiselnimi življenjskimi vsebinami. Le takrat, kadar otroka ali mladostnika te vsebine pritegnejo, bo lahko iskal svoje življenjske smisle v lepih doživetjih in z dobrimi posamezniki.

Vedno obstajajo še druge možnosti. Potrebno je iskati te možnosti in se ne vrteti v krogu svoje ranjene osebnosti.

Pri delu z otroki bi morali delati na doživljajskih vrednotah.

Zaključimo z mislijo: »Ne za šolo, za življenje je potrebno vzgajati otroke.«

Preverite ponudbo
spletne trgovine
Prirodoslovnega
muzeja Slovenije

Spletna trgovina je dostopna na naslovu:
www.pms-lj.si/si/trgovina.

Za šole in vrtce sprejemamo tudi naročilnice na uprava@pms-lj.si.

- vstopnice
- strokovna glasila
- publikacije za otroke
- ostale publikacije
- CD in DVD
- spominki
- majice
- filatelija

Muzej je odprt vsak dan od 10. do 18. ure (ob četrtek do 20. ure).
Na voljo so delovni listi in vodstva za različne starostne skupine!
Najava skupin: Ljerka Trampuž, tel. (01) 241 09 62, ltrampuz@pms-lj.si

PRIRODOSLOVNI MUZEJ SLOVENIJE

ERASMUS+ IZMENJAVA ZA UČITELJE: CLIL V DUBLINU

Mag. Nika Cebin, prof. kemije, Maja Lebar Bajec, prof. angleščine,
Gimnazija Ledina, Ljubljana

CLIL je kratica za content language integrated learning. V slovenščino bi to prevedli kot poučevanje nejezikovnih predmetov v tujem jeziku, kjer gre za hkratno učenje vsebine učnega predmeta in jezika, v katerem se predmet poučuje. Po pristopu CLIL se vsebinsko in jezikovno delo povezujeta – v središču jezikovnega in vsebinskega pridobivanja je razumevanje besedila. Učitelj mora veliko pozornosti posvetiti bralnim, učnim in delovnim strategijam.

Rezultati mednarodnih raziskav so pokazali, da je bila motivacija dijakov pri uri z metodo CLIL večja, da so si dijaki zapomnili več novega besedišča v tujem jeziku in ga aktivneje uporabljali kot pri klasični uri tujega jezika. Tak način dela predstavlja za učitelja velik izziv, saj od njega zahteva več načrtovanja in usklajevanja z učiteljem tujega jezika in podpore dijaku, kar doseže z metodami učenja, uporabo IKT-ja, sodelovalnimi tehnikami učenja in poučevanja, formativnim spremljanjem dijakov in povratnimi informacijami ter tesno povezanostjo s konkretno-praktičnimi nalogami. Vse to se odraža v uporabi usvojenega znanja dijakov v tujem jeziku (v avtentičnih situacijah). Evropsko izobraževanje Erasmus+ (za učitelje) z naslovom *CLIL in Dublin* (pod vodstvom organizacije English Matters), ki sem se ga udeležila, je potekalo od 25. julija do 5. avgusta 2016. Vključevalo je širok spekter pridobitve kompetenc, na primer metodično-didaktične kompetence, jezikovne kompetence (sporazumevanje in načrtovanje poučevanja določene predmetne vsebine nejezikovnega predmeta v tujem jeziku), sporazumevanje v tujem jeziku, kulturne in socialne kompetence. Tečaj je med drugim temeljil tudi na avtentičnem spoznavanju Irske, predvsem njenega glavnega mesta Dublina in njegove okolice. Izobraževanje je potekalo na Univerze Svete trojice (Trinity College).

Glavni cilji izobraževanja:

- naučiti se načrtovati učno uro po metodologiji CLIL, kjer je določene

na vsebina (tematika) povezana z aktivno uporabo tujega (angleškega) jezika (uporaba učnih strategij, tehnik sodelovalnega učenja in skupinskega dela, uporaba različnih orodij, kot so pojmovne mape in drugi vizualni pripomočki, uporaba IKT, formativno spremljanje napredka dijakov, vrednotenje in ocenjevanje dijakov);

- naučiti se izdelati portfolio CLIL (refleksijsko pismo v obliki dnevnika) in ga beležiti;
- ustvariti različne komunikacijske situacije za izboljšanje besedišča, izgovorjave in uporabe angleškega jezika (avtentično učenje jezika v irskem okolju);
- deliti in izmenjati izkušnje s kolegi iz različnih evropskih dežel;
- najti stičišče za prihodnje sodelovanje v evropskem šolskem partnerskem odnosu.

Lastnosti metodologije CLIL

Udeleženci izobraževanja CLIL smo uvodoma spoznali uporabo ene od tehnik sodelovalnega učenja – skupinski intervju (*team interview*). Razdelili smo se v štiri skupine in vsak od udeležencev v posamezni skupini si je najprej zastavil tri vprašanja v povezavi s svojim poučevanjem, jih zapisal na list, nato pa smo na posamezna vprašanja odgovarjali drugi udeleženci skupine. Med izobraževanjem smo spoznali še druge zanimi-

ve tehnike sodelovalnega učenja, ki so po metodologiji CLIL zelo dobrodošle. To so *think-pair-share*, *quiz-quiz-trade*, *pens in the middle*, *date time*, *pass the page*.

CLIL je krovno poimenovanje za odprt didaktični koncept pouka, v katerem se vse ali določene jezikovne vsebine nejezikovnega predmeta obravnavajo v tujem jeziku. CLIL združuje vsebinsko, jezik in učenje (Marsh 2002). Tuji jezik postane orodje poučevanja, fokus poučevanja je na strokovni vsebini posameznega predmeta.

Po Marshevi definiciji CLIL-a ta koncept pouka zajema sledeči okvir štirih C-jev: *culture* – kulturo (državljanstvo, svetovna kultura, spoznavanje drugih in samega sebe, strpnost in sprejemanje drugih), *community* – skupnost (jezik kot sredstvo za sporazumevanje in učenje, fraziranje, komunikacija, ponavljanje, interakcije, kreativno mišljenje, sodelovalno učenje), *content* – vsebino (pridobitev znanja, veščin in razumevanja) ter *cognition* – zavest (taksonomske stopnje po Bloomu: ponavljanje ali reprodukcija, razumevanje, uporaba, analiza, evalvacija – argumentiranje in kreativnost). V sklopu metodologije CLIL mora dober učitelj upoštevati še deset različnih učnih tipov (Gardener 1983): *naturalist* (*nature smart*), odprt za ljudi (*people smart*)/

CLIL je krovno poimenovanje za odprt didaktični koncept pouka, v katerem se vse ali določene jezikovne vsebine nejezikovnega predmeta obravnavajo v tujem jeziku.

interpersonal), logično-matematični tip (*number smart/logical/mathematical*), vizualni tip (*picture smart/visual*), usmerjen vase, introvertiran tip (*self smart/interpersonal*), gibalni, kinestetični tip (*body smart/bodily-kinesthetic*), glasbeni tip (*music smart/musical*) in jezikovni, lingvistični tip (*word smart/linguistic*).

Pri tem konceptu pouka se morajo dijaki počutiti sproščeno, varno in sprejeto. Za to je odgovoren učitelj.

Prav tako metodologija CLIL vključuje orodja treh A-jev za načrtovanje učne ure (*analyse, add in apply/assure*).

Najprej je pomembna analiza (*analyse*) vsebine za jezik učenja (potrebno je definirati vsebino in analizirati, kakšen jezik je potreben za razumevanje koncepta vsebine). Sledi dodajanje (*add*) vsebine k jeziku za učenje, pri čemer je poudarek na učecem; kot učitelj je potrebno pomisliti, kako graditi vsebino in hkrati uporabiti tuji jezik za učenje; dijaki potrebujejo strategije za uspeh pri branju besedila ali pisanja. Kot zadnje orodje treh A-jev je smiselnost, ustreznost (*apply assure*), tj. smiselnost vsebine skozi učenje, z uporabo miselnih veščin, ki jih dijaki uporabijo v okviru dogajanja.

Načrtovanje učne ure po metodologiji CLIL

Učitelj mora pri načrtovanju obravnavane tematike po metodologiji CLIL upoštevati

(1) jezikovne zahteve:

- učitelj tujega jezika naj pomaga/nauči učitelja nejezikovnega predmeta novo besedišče, ki ga zahteva obravnavana tema,
- dijaki naj v čim večji meri uporabljajo besedišče in slovnico tujega jezika: **socialni jezik**, to so veščine, ki jih potrebujemo za vsakodnevno konverzacijo (*BICs – basic interpersonal skills*), in **akademski jezik**, ki obsega razumevanje in

uporabo formalnega jezika; vključuje uporabo možnih rezultatov; to je jezik razumevanja določene tematike predmeta (*CALP – cognitive academic linguistic proficiency*);

(2) izbiro gradiva, orodij in aktivnosti:

- učitelj poskrbi za nadgradnjo vsebine in učenje tujega jezika, pri čemer uporablja tehnike učenja (VŽN, pojmovne mape), vodi skupinsko delo in poskrbi za sodelovalno učenje z uporabo različnih tehnik, kot so *pass the page, pencils in the centre, date time, quiz-quiz-trade, think-pair-share, think interview, sharing information of topic*;

(3) vključenost miselnih procesov (pomnjenje, klasifikacija, evalvacija, utemeljevanje in analiza) po Bloomovi taksonomiji z upoštevanjem višjih in nižjih taksonomskih stopenj učenja.

Višje taksonomske stopnje učenja (*HOTS – high order thinking skills*) s pogosto uporabljenimi glagoli so:

- uporaba (pokaži, dopolni, uporabi, razvrsti, oceni, ilustriraj, reši),
- analiza (primerjaj, razloži, oceni, razvrsti, identificiraj, zanikaj, odkrij),
- evalvacija (presodi, razvrsti po prioriteti, priporoči, odloči, izberi),
- kreativnost (načrtuj, odkrij, oblikuj, sestavi, predstavlja, oceni).

Nižje taksonomske stopnje učenja (*LOTS – low order thinking skills*) s pogosto uporabljenimi glagoli so:

- pomnjenje (opiši, imenuj, napiši, povej, najdi, opredeli),
- razumevanje (razloži, primerjaj, razpravlja, napovej, prevedi, pojasni).

(4) IKT v CLIL-u

Uporabni načini predstavitev (poleg PPT) so *Prezi, Tes, Zunal, Teachers pay teachers*.

Različni programi, ki jih dobimo na spletu in jih lahko uporabljamo ter

vključujemo v metodologijo CLIL, so: *Tablete@ando, Piscart, Timeline, Quizmo, Mindomo, News-o-matic in Kahoot*.

Strategije za uspeh poučevanja po metodologiji CLIL

Strategije pred nalogo

Pred vsako nalogo, ki jo bodo dijaki opravljali, mora učitelj postaviti učne cilje, določiti kriterije za merjenje uspešnosti opravljene naloge in postaviti časovni okvir dela.

Strategije med nalogo

Dijaki najprej določijo ključno besedišče vsebine (tematike) in povedo pomen besedišča in vsebine besedila. Uporabljajo lahko dvojezični slovar, delo lahko poteka v dvojicah ... Učitelj lahko predlaga dijakom, kako naj si zapomnijo nove besede ali pojme. Potem sledi gradnja vsebine, t. i. odranje (*scaffolding*), kjer je učitelj tisti, ki zagotavlja različne strategije kot podpora dijakom pri razumevanju, procesiranju in tvorbi nove vsebine v tujem jeziku. Za določeno temo je potrebno, da učitelj dijake najprej motivira, naloge razporeja po korakih z vmesnimi odmori, dijake spodbuja in jim pomaga, če potrebujejo usmeritev (pomoč), priskrbi vizualne in zvočne spodbude ter daje dijakom pozitivne povratne informacije.

Strategije po nalogi

Po nalogi sledi vrednotenje in ocenjevanje dijakov. »Standardi znanja« so orodje za načrtovanje učnih rezultatov. Dovoljujejo, da učitelji prilagodijo in diferencirajo heterogene razrede glede na različne ravni znanja. Dobro je, da učitelj dijakom obrazloži standarde znanja in določi jasne kriterije pred ocenjevanjem oziroma pred začetkom učne enote po CLIL-u. Načini ocenjevanja niso le pisni ali ustni v klasični obliki, pač pa so lahko ocenjeni tudi predstavitve samostojno opravljene naloge, prikazan in opisan demonstracijski poskus pri biologiji, kemiji ali fiziki in podobno, prilagojeno posameznemu predmetu.

Prispevek poučevanja po metodologiji CLIL je predvsem v tem, da ga z

učenjem strokovnih vsebin in jezika hkrati postavlja v realne življenjske situacije, v katerih se dijaki aktivno soočajo s problemi in njihovimi možnimi rešitvami.

Realne življenjske situacije, v katerih se dijaki aktivno soočajo s problemi in njihovimi možnimi rešitvami.

Predstavljen je konkreten primer priprave kot del načrtovanja učne enote po metodologiji CLIL, ki je bila izvedena v okviru izmenjave Erasmus+ med nizozemskimi in našimi dijaki.

Hrana in trajnost – sadje in njegov pomen za zdrav način življenja
Food and sustainability thrive (FAST) – fruit and its benefits in a healthy lifestyle

Ciljna skupina: dijaki v starosti med 13. in 17. letom.

Tema: vloga hrane (sadja) in trajnosti v vsakdanjem življenju mladih.

Temeljna vprašanja:

1. Katere pomembne snovi (makro- in mikrohranila) so prisotna v hrani (sadju)? Kateri vitamini in minerali so prisotni v različnih vrstah sadja?
 2. Primerjajte nizozemsko in slovensko tradicionalno hrano in opišite pomen uravnotežene, zdrave, ekološko pridelane, lokalne in domače hrane; zapišite slabosti hitre hrane.
 3. Projektno delo/e-raziskovanje: Zapišite pojme, ki se nanašajo na naravno (ekološko) pridelano hrano glede na evropske zahteve, in jih razložite.
 4. Utemeljite barvo sadja s prisotnostjo pomembnih sestavin (vitamin, minerali ter fitokemikalije, med katerimi so najbolj poznani antioksidanti), ki imajo velik vpliv na zdravje.
- Aktivnost:** Dijaki pričnejo raziskovati temo s poudarkom na hrani in trajnosti z uporabo tehnike učenje učenja, VŽN. Najprej zapišejo, kaj o omenjeni temi že vedo, sledi zapis, kaj si želijo vedeti, in na koncu zaključene teme odgovorijo še na vprašanje, kaj so se naučili. Del projekta poteka frontalno, večji del pa v parih

in skupinah z uporabo sodelovalnih tehnik učenja (skupinski intervju) in IKT-ja (pametni telefoni, tablice in povzetek učne enote z igranjem igre v *Kahootu*).

Čas: 4 ure.

Cilji:

Splošni cilji:

- definirati pomen trajnosti v prehrani,
- spodbuditi dijake k uživanju lokalne, ekološke in doma pridelane hrane,
- povečati zavest dijakov o prednostih lokalne, ekološke in doma pridelane hrane.

Predmetni cilj: poznavanje različnih vrst sadja in načinov kmetovanja v Sloveniji (ekološko, integrirano in tradicionalno).

Učni cilji:

- spoznavanje pomena raznolikosti sadja,
- spoznavanje terminologije za hrano, pridelano na čim bolj naraven način (trajnost),
- spoznavanje zakonitosti trajnostne pridelave glede na evropske standarde.

Ključni vidik: vloga sadja v prehrani in njegov vpliv na zdravje.

Glavne značilnosti

Predznanje: osnovno znanje biologije, kemije in prehrane.

Priprava: delovni zvezek (učni listi) in ppt predstavitev, kviz (*Kahoot*).

Navodila: delovni zvezek, pisala, pametni telefon ali tablica z medmrežno povezavo.

Postopek:

- Korak 0.

Predstavitve dijakov, ki je zasnovana na sodelovalni tehniki učenja (skupinski intervju ali *think-pair-share*).

- Korak 1. Uvod v temo: Hrana in trajnost

Priloge 1, 2 in 3.

a) Vsak dijak izpolni preglednico in odgovori na vprašanja učne strategije VŽN: *Kaj o temi že vem?* in *Kaj se želim pri tem naučiti?* Na vprašanje *Kaj sem se o temi naučil?* odgovori vsak posameznik ob zaključku teme. (Priloga 1)

b) Dijaki sodelujejo pri učenju besedišča, ki se nanaša na hrano. Najprej

dopolnijo prilogo v delovnem zvezku in napišejo makrohranila: proteini in maščobe rastlinskega in živalskega izvora, zapišejo kemijske strukture enostavnih ogljikovih hidratov/monosaharidov (glukoza, fruktoza), sestavljenega disaharidnega sladkorja (saharoza) in kompleksnih ogljikovih hidratov (celuloza, škrob). Nadaljujejo s spoznavanjem mikrohranil (vitamini, minerali, vlaknine, fitokemikalije – antioksidanti in voda). Zapišejo imena oz. formule za različne minerale in vodotopne ter lipidotopne vitamine. (Priloga 2)

c) Dijaki so razdeljeni v skupine po šest: trije slovenski in trije nizozemski dijaki. Pogovarjajo se o slovenskih in nizozemskih tradicionalnih jedeh, napišejo recept za tradicionalno nizozemsko in slovensko sladico in naredijo zapiske o predlogih za zdravo, uravnoteženo, lokalno in ekološko pridelano hrano ter razmislijo o slabostih hitre hrane. Zapišejo tudi vse tisto, kar že vedo o hrani in trajnosti, ki je s tem povezana. Vsaka skupina predstavi zaključke diskusij in zapiskov. (Priloga 3)

č) Dijaki poslušajo kratko predavanje z naslovom: *Zakaj govorimo o trajnosti pri prehrani v Evropi in na svetu s poudarkom na sadju v Sloveniji* (glavne značilnosti in vrste sadja, njegov vpliv na človekovo zdravje, energijska vrednost različnega sadja, pridelava in predelava različnih vrst sadja). Sodelujejo v predavanju.

- Korak 2. Projektno delo: E-RAZISKOVANJE: OZNAKE ZA HRANO, KI JE PROIZVEDENA NA NARAVNI (EKOLOŠKI) NAČIN GLEDE NA EVROPSKE STANDARDE

a) Delo v skupinah po štiri/razdelitev (dva nizozemska in dva slovenska dijaka). (Priloga 4)

b) Vsaka skupina uporabi pametni telefon ali tablični računalnik za: 1. iskanje terminologije (oznake za hrano, ki je proizvedena na naravni način glede na evropske standarde) in razlago; 2. razlago različnih oznak na prehranskih izdelkih (npr. geografsko poreklo, ekološki način, integrirana pridelava); 3. razlago pomena kratic (FAO, GMO, WHO ...).

c) Refleksija rezultatov. Vsaka skupina poroča o rezultatih dela. Zaključek je narejen z vnaprej pripravljeno ppt predstavitevijo.

- Korak 3. Pomen raznovrstnega sadja

Dijaki napišejo imena različnih vrst sadja (zelenjave) določene barve in utemeljijo pomen ter vpliv pomembnih snovi (antioksidantov) v sadju in zelenjavi na človekovo zdravje. (Priloga 5)

Pomembno: Vsaka barva ponuja različne ugodnosti in prednosti za naše zdravje. Če želimo dobiti vse ugodnosti, ki ga sadje ponuja, potem je potrebno jesti sadje in zelenjavo vseh barv.

Dijaki so aktivno vključeni v predavanje, ki je pripravljeno kot ppt predstavitev. Dopolnjujejo in zapisujejo imena različnih vrst sadja (zelenjave) določene barve in si zapišejo pomen barvil (z antioksidativnim učinkom). Zapišejo lahko tudi posledice v primeru pomanjkanja določenih snovi (vitaminov, mineralov, antioksidantov).

- Korak 4. Evalvacija in refleksija

a) Dijaki odgovorijo na vprašanje preglednice (Korak 1) "Kaj so se znotraj uvodne teme o hrani in z njo povezano trajnostjo naučili?"

b) Dijaki rešujejo/preverjajo pridobljeno znanje na zabaven način z uporabo IKT (igranje kviza v programu Kahoot). Refleksija rezultatov.

- Zaključek:

a) Možen je ogled dveh kratkih videofilmov:

<https://www.youtube.com/watch?v=pk1d7vBBvnE>

<https://www.youtube.com/watch?v=VcL3BQeteCc>

b) Dijaki zapišejo zaključke na temo "Sadje in njegov vpliv na zdravje".

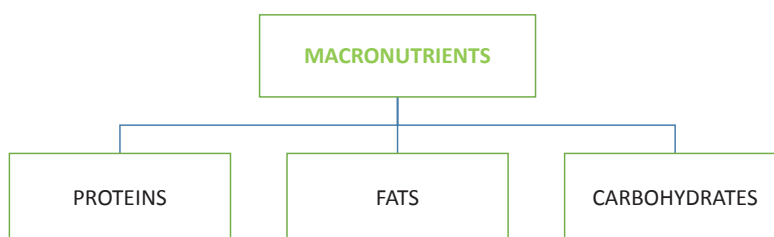
c) Dijaki v skupinah po šest pripravijo povzetek dejavnosti, ki so kasneje predstavljene na spletni strani šole in v skupini "Food and sustainability" na Facebooku.

Delovni material: pripravljene priloge za dijake, ppt predstavitev in kviz (Kahoot).

Priloga 1:
Project topic introduction: **FOOD and SUSTAINABILITY THRIVE (FAST)**

Priloga 2:
FOOD VOCABULARY

1. Proteins

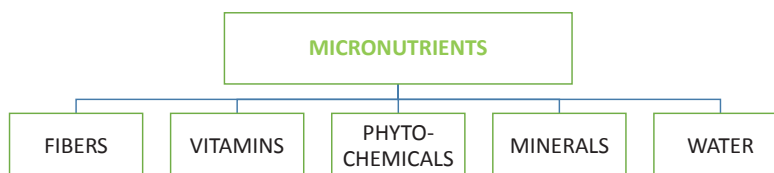
- from animals (dairy products, meat):
- from plants:

2. Fats

- from plants (oils, nuts):
- from animals (meat and dairy products):

3. Carbohydrates (simple and complex)

- Chemical formula for glucose (blood sugar)/fructose (fruit sugar):
- Chemical formula for sucrose (table sugar):
- Complex sugars: starch, cellulose

Vitamins:

- Water soluble:
- Non-water soluble:

Minerals:

Priloga 3:
GROUP WORK

Work in groups of six. In each group there should be three Slovene and three Dutch students.

Discuss the following topics and take notes.

- Traditional country dishes. Which traditional Dutch and Slovene dishes do you know? Choose six of them and write down their names. Then describe one of the well known Dutch & Slovene desserts.
- What advice would you give on a healthy balanced diet?
- Think of some disadvantages of eating fast food.
- In your opinion, what is *sustainable* food?

Priloga 4:

Project topic: E-RESEARCH LABELS FOR NATURALLY PRODUCED FOOD ACCORDING TO EU FOOD STANDARDS

TERMINOLOGY	EXPLANATIONS

LABELS	EXPLANATIONS
	
	
	
	

ABBREVIATIONS	EXPLANATIONS
FAO	
GMO	
WHO	

Literatura

Lazar, J. (2015) Delo z besedilom pri CLIL-u kot spodbuda za razvoj bralnih strategij. Študija o pouku zgodovine v tujem jeziku. *ANALI PAZU HD*, let. 1, 2: str. 107–117.

<http://www.education.com/science-fair/article/vitamin-c-in-fruit-juice/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Theory_of_multiple_intelligences

<http://www.kis.si/en/>

www.outreach.canterbury.ac.nz/chemistry/documents/vitaminc_iodine.pdf

www.onestopenglish.com

<https://www.pinterest.com/explore/fruit-creations/>

www.schoolnutritionandfitness.com/

<http://www.kis.si/en/>

Priloga 5:

THE COLORS OF HEALTH

Name some varieties of blue/purple fruits.		What kind of benefits do blue/purple fruits offer?
Name some varieties of green fruits.		What kind of benefits do green fruits offer?
Name some varieties of white/brown fruits.		What kind of benefits do white/brown fruits offer?
Name some varieties of yellow/orange fruits.		What kind of benefits do yellow/orange fruits offer?
Name some varieties of red fruits.		What kind of benefits do red fruits offer?

DRUGI TUJI JEZIK VEDNO IN POVSOD? – DA!

Alan Paradiž, prof. angleščine in ruščine,
Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana

Ob pogledu na zastarel in neživljenjski učbenik in delovni zvezek za drugi tuji jezik dijaki lenobno zavzdihnejo ... Je vaš odgovor »Ja, res«? Potem je čas za spremembo in skok v prihodnost, ki je med tem časom postala sedanost in realnost. Za nas in za generacije mladih, ki jih poučujemo. Čas je za Duolingo!

UVOD

Današnjim generacijam, rojenim v svet digitalnega, za učenje ne zadoštuje več le beseda, ampak za učenje potrebujejo digitalne podpore. Učenje in usvajanje znanja je časovno in prostorsko odprto. Digitalizacija je povzročila, da učenje presega ozko definicijo pomnjenja in vključuje raziskovalno, sodelovalno delo, pomeni tudi iskanje pravih in preverjenih informacij na medmrežju, pri čemer je učeči se subjekt kritičen in avtonomen uporabnik. »Informatizacija učenja« (Martin 2005) ne zanika tradicionalnih pristopov v izobraževalnem procesu, temveč jim daje novo dimenzijo, ki jih naredi zanimivejše in posledično učinkovitejše.

Da bi v tem modernem, z digitalnim prežetem okolju učitelj dosegel cilje in bil učinkovit, mora biti pri delu kreativen in inovativen, saj bo le tako učenca aktivno vključil v učni proces, usmerjen k učencu. Dopolnilo pri poučevanju drugega tujega jezika (izbirnega v osnovi šoli ali obveznega tujega jezika v gimnazijskih programih) je lahko uporaba aplikacije Duolingo, ki učencu ponuja, da je pri usvajanju jezika samostojen, avtonomen, in kot celota ponuja cel spekter možnosti za uporabo tako pri pouku kot tudi zunaj njega, kjerkoli in kadarkoli.

V pričujočem prispevku se osredotočam na uporabo aplikacije Duolingo pri poučevanju ruščine. Ugotovitve, ki ji navajam, so moje lastne, so tudi povratne informacije učencev in dijakov, hkrati pa so moja analiza aplikacije Duolingo v luči teorije didaktike poučevanja tujega jezika

in ocen aplikacije drugih jezikoslovcov ali običajnih uporabnikov; pri tem izpostavljam prednosti uporabe te platforme, osvetlim pa tudi njene morebitne slabosti in pomanjkljivosti.

VLOGA UČITELJA DOBI DIGITALIZACIJE

Pogosto slišimo, da se funkcija učitelja z digitalizacijo izobraževanja manjša – dejansko pa se le spreminja v tem smislu, da je dinamizirana. Naloga učitelja v informacijski dobi ni le v tem, da prenaša znanja, ampak da pritegne otroka k aktivnemu sodelovanju in lastni jezikovni produkciji (tako pri pouku kot tudi zunaj njega) oz. ga navduši za samostojno iskanje informacij zunaj razreda. Poučujemo namreč populacijo, ki ima, kot piše Šink (2011), visoko razvite spretnosti pri uporabi modernih tehnologij, ki pa jih je, kot močno komunikacijsko področje, potrebno naprej razvijati, saj delo v digitalnem okolju dodatno motivira; uporaba spleta je neodtujljiv medij pri poučevanju, saj pogloblja in razširja znanja, ki jih učenec nezavedno ponotranji, in sicer v okolju, ki je mladim blizu.

Kvaliteten pouk je tisti, pravi Johnson (2000), ki »nas aktivno vključuje in povezuje z drugimi sodelujočimi, [pri čemer pride] do izmenjave izkušenj in zanimivih idej«. V digitalni dobi mora zato pouk vsebovati tudi internetne vire, družabna omrežja, s pojavom pametnih telefonov pa so uporabne tudi aplikacije – kot podlaga za avtonomno učenje.

Johnsonu pritrdi tudi Levy (1999), ki pravi, da je v modernem času bolj pomemben učitelj »prilagojen pedagoški stil« kot tehnologija sama. Učenci si želijo novosti, izvirnosti in odklona od rutine. Levy trdi tudi, da učitelj postaja »animator kolektivne inteligence« učencev, hkrati pa opazovalec in vodja ter podpornik individualnega učnega procesa, ki ga omogočajo aplikacije na pametnih telefonih. Vloga učitelja v moderni dobi se torej le redefinira in ni bojazni, da bi digitalizacija prekinila osebni stik med učiteljem in učencem – le oplaja ga.

Uporaba aplikacij pri učnem procesu pomeni kompromis med tradicionalnim in modernim, ki ne zahteva poglobljenega znanja na področju digitalnega, kot pravi Levy, zahteva »le posluš« učitelja, da prepozna in pozna potrebe mladih. Za populacijo današnjih najstnikov, tj. *screenagerjev*, je to stik z digitalnim, *njim lastnim* svetom, kjer dominirajo aplikacije in družbena omrežja, v katerem se počutijo doma. Za integracijo aplikacije Duolingo v pouk tujega jezika učitelj ne potrebuje poglobljenega znanja, saj je brezplačno dostopna na spletu le en klik stran v t. i. spletnih trgovinah. Potreben je le didaktični premislek o

tem, kakšno vlogo bo imel Duolingo pri izobraževalnem procesu in kakšne cilje želimo doseči z njegovo uporabo.

Duolingo velja za eno najbolj popularnih aplikacij za učenje jezika na trgu.

KAJ JE APLIKACIJA DUOLINGO?

Duolingo velja za eno najbolj popularnih aplikacij za učenje jezika na trgu.

S pomočjo aplikacije se lahko naučimo osnov tujih jezikov, pri čemer je vir za učenje angleščina. Aplikacija ponuja učenje jezikov tako za začetnike kot tudi za tiste s predznanjem, istočasno pa se lahko uporabniki učijo več jezikov. Začetniki začnejo s prvim sklopom nalog, ostali pa rešijo uvrstitveni test, ki jih razvrsti na lestvico znanja tujega jezika. Naloge urijo tako bralno kot slušno razumevanje, pisanje, slovnico in besedišče ter tvorbo (vedno kompleksnejših) stavkov, kar v luči didaktike tujega jezika pomeni bogato jezikovno kopel, v katero se uporabnik potopi. Naloge se dotikajo jezika na več načinov: preko povezovanja, prevajanja v ciljni tuji jezik iz angleščine (ki je izvorni jezik v aplikaciji) in obratno, poslušanja stavkov in zapisovanja ali prevajanja le-teh (kot kratek narek); glas v aplikaciji omogoča, da urite tudi pravilno izgovarjavo besed ter intonacijo v vseh oblikah stavkov. Aplikacija je narejena tako, da je treba vsak dan vaditi (na kar nas z zvočnim signalom ali elektronsko pošto opomni maskota sova). Pri tem je pomembna specifičnost aplikacije v tem smislu, da si količino nalog vsak določa sam, kar hkrati pomeni mo-

Aplikacija je narejena tako, da je treba vsak dan vaditi (na kar nas z zvočnim signalom ali elektronsko pošto opomni maskota sova).

žnost, da vsak reši količino nalog, ki jo zmore, želi oz. mu jo narekujeta in določata njegov čas in motivacija (notranja ali zunanja), kar implicira tudi nekakšno tekmovanje s samim sabo.

Med učenjem (tj. igranjem) ne moremo preprosto preskakovati nalog (tj. stopenj), saj moramo najprej usvojiti osnove. Aplikacija nas skozi različne tipe nalog povezuje z jezikom tako, da si od vsake vaje zapomnimo čim več, kar doseže na ta način, da pri določeni temi (npr. družina) ponuja naloge vseh vrst (upoštevajo dejstvo, da imajo učenci različne stile učenja), da je odstotek memoriranja čim večji. V jezikoslovju

to pomeni bogato »jezikovno kopel«, v katero se učenec potopi. Ob koncu (odvisno od hitrosti napredka), ko učenec dokonča vse vaje, ima dovolj znanja, da se v ciljnem jeziku sporazumeva v vsakodnevnih situacijah in razume osnove jezika, kar ima praktično vrednost tudi v resničnem življenju zunaj šolskih klopi.

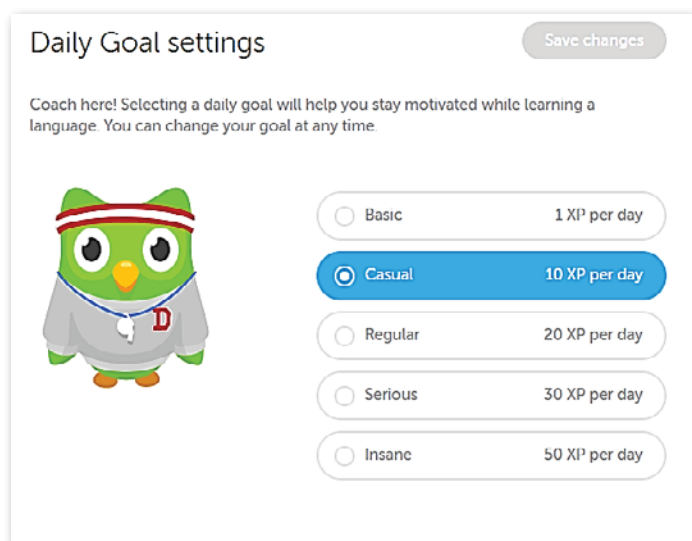
DUOLINGO KOT UČNI PRIPOMOČEK V RAZREDU IN ZUNAJ NJEGA?

Vsekakor. Kot učitelj drugega tujega jezika vidim uporabno vrednost apli-

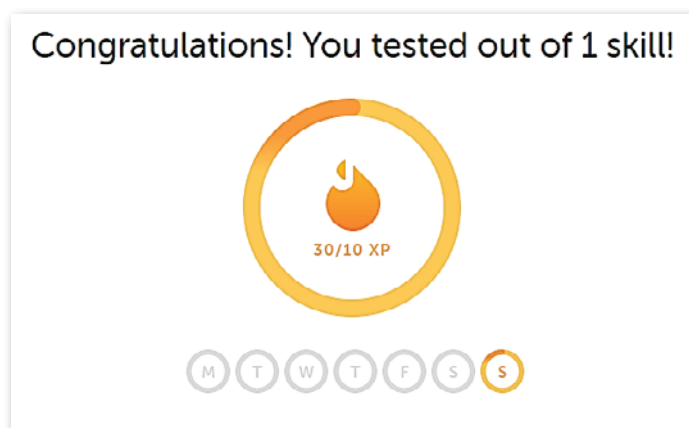
kacije Duolingo v razredu in zunaj njega na več ravneh usvajanja tujega jezika in tudi v genialnosti njene zasnove same, ki upošteva človeško naravo in um. Poglejmo nekaj njenih specifičnosti:

(1) Aplikacija razume človeško naravo in problem prokrastinacije: če je neka naloga ali zadolžitev razdeljena na manjše, obvladljive dele, se bomo s takšno prepreko prej spopadli in jo tudi prej presegli. Duolingo je program učenja tujega jezika razdelil na preko 50 kratkih vsebinskih sklopov, ki so nato še dodatno razdeljeni na kratke podslope, ki jih rešimo v manj kot petih minutah in jih je mogoče »stlačiti« v odmore za malico, ko čakamo v vrsti na pošti ali pa ko se zjutraj peljemo v šolo.

(2) Učenje in usvajanje tujega jezika je dolgotrajen proces, ki traja mesece ali celo leta, kar pomeni, da lahko brez motivacije in samodiscipline hitro obupamo. Tu se vključi igrifikacija (angl. gamification), ki vzbuja v nas naravno otroško željo po raziskovanju, kar naredi učni proces zanimivejši in bolj osebni, saj vsak učenec (tj. igralec) igra igro, narejeno »po meri« glede na njegove potrebe in želje, ki si jih kreira sam. Duolin-

Posameznik si sam določi količino rešenih nalog.

Opravljen sklop nalog (na določen dan)

go "igrice" igralca spodbuja, da je aktiven v procesu učenja (saj tekmuje s samim sabo ali z drugimi kot v računalniški igrici) in skozi to avtonomnost prevzema odgovornost za svoje učenje, napredek in znanje, vsaka na novo usvojena stopnja (tj. spretnost) pa prinaša občutek zmage in zadovoljstva. Aplikacija preoblikuje običajno, tradicionalno usvajanje jezika v zaporedje jedrnatih nalog, kar dela učenje prijetnejše, zaradi sistema točkovanja, napredovanja po lestvici, odklepanja novih stopenj in treh življenj pa vse skupaj spominja na računalniško igrico, ki nas lahko zasvoji. Uporabnik za vsako opravljeno nalogo prejme točke (oz. jih za napačen odgovor izgublja). Spretnost je usvojena, ko uporabnik reši vse naloge, povezane z določeno spretnostjo. Tedaj se sklop obarva zlato. Uporabniki skozi učenje oz. igro za zaključene posamezne sklope služijo zlatnike *lingot* in so dodatno nagrajeni, če naloge rešujejo sedem dni zapored. S temi zlatniki lahko v »trgovini« trgujejo in odpirajo nove možnosti za razširitev igre (tj. učenja).

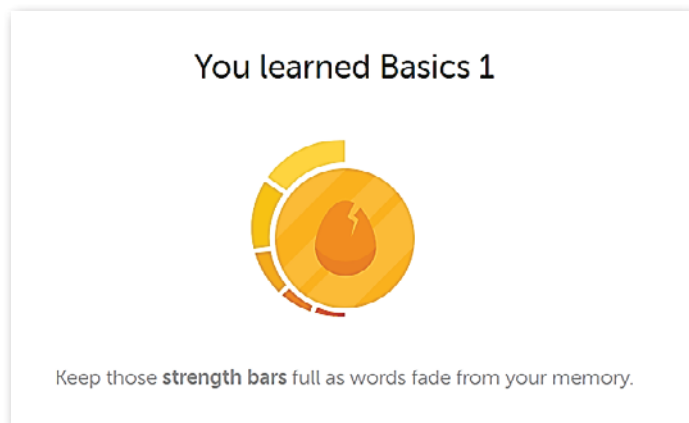
(3) Aplikacija Duolingo ne porablja časa za razlago slovničnih struktur, ampak je usmerjena na izgra-

dnjo besedišča preko (preprostih) stavkov in tudi slikovnih iztočnic, ki pomagajo pri usvajanju osnovnih samostalnikov. Igralec se torej znajde sredi situacije (tj. jezikovne kopeli), v kateri mora najti pravi odgovor v nalogah branja, pisanja, poslušanja in tvorjenja govornega besedila takoj in na licu mesta, pri čemer postopoma uvaja nove besede v že znane strukture. Vse to posnema resnično življenjsko situacijo. Vsaka neuspešno rešena naloga se obarva rdeče, opremljena pa je tudi z gumbom »diskusija«, kjer sodelujoči pripišejo svoj argument oz. razlago za pravilen odgovor (ki se tudi sicer izpiše) in tako omogočijo, da igralec razume, zakaj je njegov odgovor napačen. Naloge se med sabo povezujejo in prežemajo in jezik se gradi po principu snežene kepe ter postaja vedno bogatejši in kompleksnejši.

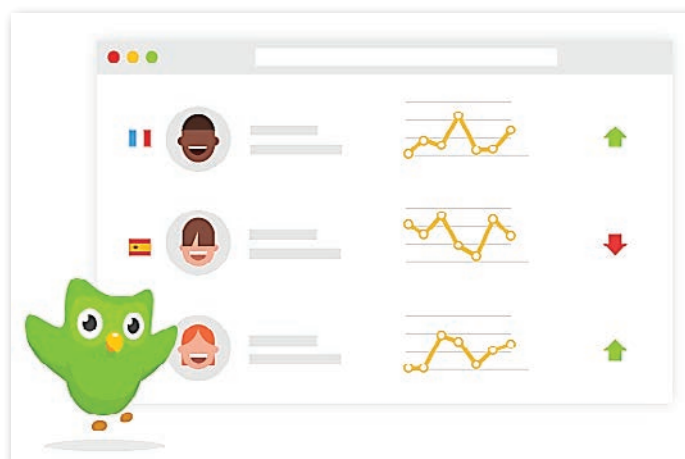
(4) Duolingo razvija vse štiri jezikovne spretnosti, skozi katere uri besedišče in slovnico. Aplikacija vsebuje naloge pisanega sporočanja (po nareku ali prevodu), razvijanja in urjenja govornih spretnosti in izgovorjave ter intonacije v stavku, ki torej na več načinov prepletajo besedišče (združeno v smiselne pomenske

družine, da je pomnjenje lažje) in slovnične zgradbe. Naloge tako pokrivajo raznolike kontekste in se »dotikajo« jezika z vseh strani, kar je za usvajanje jezika ključno. – Čim več je kanalov, skozi katere jezik prihaja do nas, bolj bogata je jezikovna kopel, hitreje in bolj učinkovito in v krajšem času se nečesa naučimo. Naloge se razvejavajo v obliki drevesa in si sledijo po zaporedju od lažjih k težjim, kjer je integriranih vse več besednih sklopov in slovničnih zgradb, ki so združene v karseda življenjske situacije.

(5) Kot učitelj tujega jezika vidim veliko vrednost tudi v sami zasnovi aplikacije, saj zbira podatke o reševanju uporabnika (iz angl. "data-based"), kar pomeni, da tiste slovnične strukture ali besedišče, ki učencu povzročajo največ težav, le-ta večkrat rešuje, in sicer vse dokler jih povsem ne usvoji. Primer: Neka slovnična struktura je zahtevnejša, zato se pojavlja tudi v drugih vsebinskih sklopih (npr. hrana) in pogosteje. Na ta način je učenec soočen z dejstvom, da bo strukturo moral usvojiti, če želi napredovati na naslednjo stopnjo. Ko je vrzel v znanju zakrpana, se ta struktura pojavlja enako pogosto kot druge.

(Začasno) zlato obarvana spretnost

Spremljanje napredka in količine rešenih nalog učencev (lestvica vodilnih)

Vsak učna izkušnja s to aplikacijo je torej drugačna in personalizirana, narejena po meri uporabnika.

- (6) Kot smo zapisali, aplikacija Duolingo posnema naravno učenje in memoriranje jezika. Del tega učenja je tudi pozabljanje, kar pomeni, da je vsebine treba nenehno utrjevati, da jih povsem ponotranjimo. Funkcija (a) *strengthen bar* se odziva na ta naravni proces pozabljanja, saj aplikacija »izračuna«, kako dobro so spretnosti zasidrane v spominu uporabnika (slika 3). Sčasoma se stopnja zasidranosti v spominu zmanjša, kar uporabnika spodbudi, da vnovič reši isti vsebinski sklop, prikliče pozabljeno snov in jo utrdi, sicer ne more napredovati v naslednje stopnje. Utrjevanje lahko poteka tudi bolj celostno, s pomočjo možnosti (b) *strengthen skills*, ki integrira strukture in besedišče že vseh usvojenih, predelanih spretnosti. Ko je sklop obarvan zlato, spretnost vnovič obvladamo, vse dokler ne dosežemo konca »igre«, tj. kritične mase besed (tj. okrog 2000 besed in struktur), ki omogočajo osnovno sporazumevanje in razumevanje jezika v resničnih življenjskih situacijah.
- (7) In uporabnost v šoli? Posebna funkcija »Duolingo za šole« učitelju omogoča, da zbere vse učence v virtualni razred in spremlja njihov napredek pri usvajanju jezika. Uporaba aplikacije v razredu (in zunaj njega v obliki domačih nalog) omogoča notranjo diferenciacijo: ker so učenci avtonomni uporabniki, si sami določajo količino nalog in s tem težavnost in čas, ki ga bodo vložili v reševanje nalog. Učitelj lahko alternativno določi čas, do katerega pričakuje, da učenci rešijo določeno količino nalog oz. dosežejo stopnjo znanja, ter spremlja lestvico napredka (slika 4). Duolingo pa ne omogoča samo učenja jezika, ampak je hkrati tudi pripomoček za prevajanje. Ko uporabnik gra-

di in razširja besedišče, aplikacija ponuja kot dodatno možnost tudi prevajanje resničnih besedil s spleta. Uporabnik deli z ostalimi svoj prevod in skupnost glasuje za najboljši prevod.

SLABOSTI APLIKACIJE V LUČI DIDAKTIKE POUČEVANJA TUJEGA JEZIKA

Kljub številnim prednostim, ki jih ponuja aplikacija Duolingo, je na mestu izpostaviti tudi morebitne za- držke pri njeni uporabi.

- (1) Začetne stopnje oz. naloge v aplikaciji so sestavljene pretežno iz osnovnih besed in fraz, kar uporabniku omogoča, da postopoma, besedo za besedo gradi jezik v enostavne, enostavne povedi – v tem smislu je tak način odlična popotnica za naprej. Kljub temu velja pripomniti, da so pogosto to osnovni stavki, ki so v resničnem svetu kot »frazе preživetja« neuporabni (npr. Mačka je črna namesto Kje je hotel?). »Frazе preživetja« se sicer pojavijo kasneje, a morda prepozno.
- (2) Aplikacija postavlja igralca na sredo jezikovne kopeli, v kateri mora najti pravi odgovor kar takoj in na licu mesta, kar posnema resnično življenjsko situacijo. Težava pa lahko nastane (odvisno od tujega jezika, ki se ga učimo) zaradi manka strukturiranih slovničnih pravil in navodil za rabo. Drži, da jih aplikacija pokriva skozi množico nalog, a brez dodanih razlag o tem, kakšna je njihova namembnost v *rabi*, kar lahko pri igralcu povzroča frustracijo, saj pri učenju le poskuša, kako priti do rešitve, strukture pa ne zna postaviti v širši kontekst jezika. Kot učitelj in uporabnik sicer razumem, čemu takšen pristop: aplikacija namreč želi posnemati naravni proces učenja novega jezika

otroka (tj. imitirati jezikovno kopel usvajanja maternega jezika). Zato je na tem mestu je učitelj ključni deležnik učnega procesa, ki s svojim znanjem dopolnjuje vsebine aplikacije in jih postavlja v kontekst, dijaka pa usmerja z razlago, čemu je struktura namenjena in kdaj se uporablja, ali pa dijaka napoti, da v drugih virih sam razišče primere rabe neke strukture.

- (3) Ker je Duolingo aplikacija, se lahko zgodi, da so nekateri povsem verjetni in pravilni (saj jezik ni črno-bel sistem pravih odgovorov) odgovori tretirani kot napačni, saj jih program ne prepozna kot ustrezne. Na tem mestu je učitelj zopet neodtujljiv člen učnega procesa, saj učencu pomaga ugotoviti, ali je njegov odgovor res pravilen oz. napačen in zakaj je temu tako.

(NA)UČITI SE JEZIKA (LE) Z UPORABO APLIKACIJE DUOLINGO?

Strokovnjaki na področju jezika so si enotni, da je potrebno najprej definirati vprašanje, *kaj pomeni znati tuji jezik*. Odgovor ni enoznačen in je odvisen od posameznika in njegovih potreb. Za nekoga, ki se želi naučiti osnovnih fraz sporazumevanja, vprašati za pot ali naročiti hrano in pijačo oz. se znajti v življenjski situaciji v tujem okolju, je aplikacija odličen pripomoček za učenje – hkrati pa, razumljivo, tak človek samo z znanjem, pridobljenim preko aplikacije, ne bo pisal esejev. Aplikacija Duolingo kot celota omogoča prvo, pri čemer sta ključnega pomena tudi individualna motivacija posameznika in hkrati njegova disciplina, da vsakodnevno rešuje naloge. Sklenemo lahko, da bo aplikacija Duolingo kot učni pripomoček najbolj produktivna, ko bo del večjega, kompleksnejšega učnega procesa, katerega koordinator

Strokovnjaki na področju jezika so si enotni, da je potrebno najprej definirati vprašanje, kaj pomeni znati tuji jezik.

je učitelj. Učitelj kot »animator« naj naredi učenje tujega jezika karseda raznoliko, odprto in dinamično in le-to naj izhaja iz čim večjega števila virov in naj ne bo omejeno le na pouk. Na ta način učenec najde vir ali pristop, ki mu najbolj odgovarja, in med vsemi možnostmi tudi izbira in si učenje kroji po lastni meri ter ga personalizira – na ta način bo za učenje tudi najbolj motiviran in uspešen.

Digitalizacija je povzročila preobrat tudi na področju poučevanja. Naš namen je izobraziti generacijo, ki je rojena v svet digitalnega in ki od učitelja pričakuje, da ji bo kos. Učinkovitost pouka drugega tujega jezika od učitelja zahteva tudi *posluš* do učenca, ne le strokovno znanje na predmetnem področju. Uporaba aplikacije Duolingo kot učnega pripomočka za utrjevanje in usvajanje snovi učenca notranje motivira in postavi v fokus učnega procesa, pri čemer učenec tekmuje s samim sabo ali z drugimi in si sam določa izzive. Prednosti so številne: aplikacija Duolingo ne bo motila že tako natrpanega učnega načrta, ampak bo pomenila le nov, izvirnejši in kreativen pristop k ponavljanju in

memoriranju novih struktur, pisanju domačih nalog, s tem pa odmik od rutine, saj je platforma zastavljena kot računalniška igrlica. Učenci bodo ob avtonomnem učenju – ki bo komplementarno nalogam »klasičnega« pouka, ki ga učenje jezika seveda vsekakor zahteva – notranje bolj motivirani in bodo tako ponotranjili več znanja in usvojili več jezika. Ker pa velja, da učenje recipročen proces, kjer sodelujeta učitelj in učenec, sta povratna informacija in evalvacija, tudi ko gre za uporabo aplikacije Duolingo, ključni.

Aplikacija Duolingo ne bo motila že tako natrpanega učnega načrta, ampak bo pomenila le nov, izvirnejši in kreativen pristop.

Literatura

Codre-Rado, An. *Can I Successfully Learn a Language Online?* Dostopno na <https://www.theguardian.com/education/2014/feb/21/can-i-learn-a-language-online>, 10. 9. 2017.

Eytan, A. *Thorough Duolingo Review after Finishing all of French.* Dostopno na <http://snarkynomad.com/a-thorough-duolingo-review-after-finishing-all-of-french/>, 28. 9. 2017.

Johnson, M. (2000) *New Roles for Educators.* Dostopno na http://mff.org/edtech/article.taf?_function=detail&Content_uid1=290, 25. 9. 2017.

Junge, K. (2007) *What Are the EU and Member States Doing to Address Digital Literacy? E-Learning Papers.* Dostopno na <http://www.elearningeuropa.info/files/media/media14196.pdf>, 10. 6. 2012.

Levy, P. (2000) *Cyberculture.* Minnesota: University of Minnesota Press.

Marentič Požarnik, B. (2000) *Psihologija učenja in pouka.* Ljubljana: DZS.

Paloff, R. M, in K. Pratt (1999) *Building Learning Communities in Cyberspace: Effective Strategies for the On-line Classroom.* Jossey-Bass Publishers.

Šink, J. *Prihodnost učitelja in šole.* Dostopno na <http://www.frodx.com/2012/04/30/prihodnost-ucitelja-in-sole/>, 28. 8. 2017.

Žolnik, N. (2011) Učitelj pri usvajanja digitalne pismenosti pred velikim izzivom. *Delo.* Dostopno na <http://www.delo.si/druzba/delova-borza-dela/ucitelji-pri-osvajanju-digitalne-pismenosti-pred-velikim-izzivom.html>, 29. 8. 2017.

C Š O D
CENTER ŠOLSКИH
IN OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI
Frankopanska 9, 1000 Ljubljana
<http://www.csod.si>, info@csod.si

CŠOD Z VAMI V NAJBOLJŠI UČILNICI NA SVETU – V NARAVI.

Šola v naravi s kanuji in kajaki na rekah in morju, s kolesi po kolesarskih in gozdnih poteh, na smučišču, v hribih in gorah, v gozdu in na travniku.

VARNOST OTROK V ŠOLI V NARAVI JE NAJPOMEMBNEJŠA.

V 25. leti delovanja CSOD ni bilo nobene poškodbe s trajnimi posledicami.

UČENJE MATEMATIKE V 10-IH KORAKIH

Natalija Zver, profesorica matematike,
Gimnazija Litija

KAKO DIJAKE NAUČITI UČITI SE MATEMATIKE, KAKO VPRAŠATI IN SPREJETI POMOČ TER KAKO SOŠOLCU RAZLOŽITI SNOV IN PRI TEM URITI STROKOVNO IZRAŽANJE

Uvod

Evropska skupnost je že leta 2006 v Uradnem listu Evropske unije zapisala osem ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje.

»Ključne kompetence so tiste, ki jih vsi ljudje potrebujejo za osebno izpolnitev in razvoj, dejavno državljanstvo, socialno vključenost in zaposlitev.« (Vir 1)

Med ključne kompetence je uvrstila tudi kompetenco učenje učenja.

»"Učenje učenja" je sposobnost učiti se in vztrajati pri učenju, organizirati lastno učenje, vključno z učinkovitim upravljanjem s časom in informacijami; individualno in v skupinah. Ta kompetenca vključuje zavest o lastnem učnem procesu in potrebah, prepoznavanje pri- ložnosti, ki so na voljo, in sposobnost premagovanja ovir za uspešno učenje. Pomeni pridobivanje, obdelavo in sprejemanje novega znanja in spretnosti ter iskanje in uporabo nasvetov. Z učenjem učenja učenci nadgrajujejo svoje predhodne izkušnje z učenjem in življenjske izkušnje v različnih okoliščinah: doma, v službi, pri izobraževanju in usposabljanju. Motivacija in zaupanje vase sta za kompetenco posameznika odločilni.« (Vir 1)

Na naši šoli

Učenci ali dijaki, ki se ne znajo učiti matematike, lahko, ne glede na ocene, ki jih imajo, v neki točki pridejo do težav. Velikokrat pride do težav na prehodu v prvi letnik srednje šole, lahko pa se težave pojavijo šele

v drugem letniku ali kasneje. Dijaki in starši včasih problema ne znajo rešiti, zato dijak nima več dovolj volje do dela in ocene se ne izboljšajo. Z željo pomagati dijaku, da do takih težav ne bi prihajalo, na naši gimnaziji za dijake prvih letnikov, v okviru obveznih izbirnih vsebin, že tradicionalno organiziramo Učenje učenja. Učenje učenja izvede vsak profesor za svoj predmet sam že v mesecu septembru. V nadaljevanju bom predstavila dve uri Učenja učenja, ki sem ju realizirala letos.

Učenje učenja

Dijaki so se razdelili v skupine po štiri. Pouk je potekal dve uri strnjeno. Na začetku sem jim razložila pomen učenja učenja in jim povedala, kaj od njih pričakujem.

"Učenje učenja" je sposobnost učiti se in vztrajati pri učenju, organizirati lastno učenje, vključno z učinkovitim upravljanjem s časom in informacijami.

1. del: Razdelila sem liste s formulami. Na listu je bilo veliko formul, ki jih dijaki še niso poznali. Dijaki so jih morali pregledati

najprej sami, nato smo jih pregledali še skupaj. Pogovorili smo se o formulah, ki so jih že poznali, nato smo pregledali še nove formule, razložila sem jim, kdaj jih uporabljamo in kako. Opozorila sem jih, da morajo biti pri uporabi formul pozorni na navodila. Pri prvi in drugi točki gre za izračunavanje (razširjanje izrazov, poenostavljanje izrazov), medtem ko tretja točka govori o razstavljanju. Ponovili smo, kaj je dvočlenik, tričlenik in štiričlenik, nato smo podrobno pregledali tretjo točko formul: izpostavljanje (so že poznali), razstavljanje dvočlenikov, tričlenikov in

RAČUNANJE Z ALGEBRSKIMI IZRAZI

1. RAZŠIRJANJE IZRAZOV (izračunavanje potenc dvočlenikov ali veččlenikov)

$$(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$$

$$(a - b)^2 = a^2 - 2ab + b^2$$

$$(a + b + c)^2 = a^2 + b^2 + c^2 + 2ab + 2ac + 2bc$$

$$(a + b)^3 = a^3 + 3a^2b + 3ab^2 + b^3$$

$$(a - b)^3 = a^3 - 3a^2b + 3ab^2 - b^3$$

2. POENOSTAVLJANJE IZRAZOV (izračunavanje vrednosti izraza)

3. RAZSTAVLJANJE (faktorizacija, zapis izraza kot produkt več faktorjev)

$$ab + ac = a(b + c)$$

- Razstavljanje dvočlenika:

$$a^2 - b^2 = (a - b)(a + b)$$

$$a^2 + b^2 = (a + b)(a^2 - ab + b^2)$$

$$a^2 - b^2 = (a - b)(a^2 + ab + b^2)$$
 Splošna formula za razliko in vsoto n-tih potenc:

$$a^n - b^n = (a - b)(a^{n-1} + a^{n-2}b + a^{n-3}b^2 + \dots + ab^{n-2} + b^{n-1})$$
 velja za vsak naravni eksponent

$$a^m + b^m = (a + b)(a^{m-1} - a^{m-2}b + a^{m-3}b^2 - \dots - ab^{m-2} + b^{m-1})$$
 velja le za lihe eksponente $m=2n+1$
- Razstavljanje tričlenika:

$$x^2 + (a + b)x + ab = (x + a)(x + b)$$
 Vietovo pravilo
- Razstavljanje štiričlenika:
 - združimo po dva in dva člena
 - združimo tri člene in eden ostane posebej

štiričlenikov. Posebej smo se ustavili pri splošni formuli za razliko in vsoto n-tih potenc, saj niso poznali zapisa formule, v kateri nastopajo tri pike. Razložila sem jim, kaj to pomeni in kako se formula uporablja. Ves čas sem jih opozarjala na podobnosti v formulah in v čem se formule razlikujejo.

2. del: Razdelila sem jim prvi učni list s petimi nalogami. Najprej je moral vsak dijak sam rešiti naloge, ki jih je znal, nato so si morali pomagati znotraj skupine.

1. UČNI LIST

1. Izračunaj:
 $(x - 4)^2 =$ _____

2. Razstavi:
 $a^2 - 3^2 =$ _____

3. Izračunaj:
 $(a + 2)^3 =$ _____

4. Razstavi:
 $a^3 + 2^3 =$ _____

5. Razstavi:
 $m^3 - 4^3 =$ _____

Pregledali smo rešitve in na vsakem primeru opozorili na navodila, ki pomagajo poiskati, katera točka formul je primerna. Ponovili smo, kako poiskati ustrezno formulo (preveriti, ali imamo dvočlenik, tričlenik, štiričlenik) in kako slediti poteku formule.

3. del: Z dijakinjo (z njo sem bila dogovorjena že prej) sva zaigrali prizor, v katerem sva prikazali, do kakšnih težav prihaja, ko dijak dijakka prosi za pomoč. Dijak, ki prosi za pomoč, se namreč velikokrat ustavi pri nebitvenih stvareh, kot zakaj je formula takšna (kljub temu, da mu je bila razložena), namesto da bi se jo naučil uporabljati, prav tako velikokrat vztraja pri nepomembnih podrobnostih. Dijak, ki razlaga, včasih nastopi do svojega sošolca superiorno, kar seveda dijaka, ki je prosil za pomoč, zmoti. Dijak zaradi takšnega odnosa razlage ne posluša več in naslednjič sošolca tudi ne prosi več za razlago. Da bi se izognili tem težavam, smo se pogovorili, kako je treba sošolca prositi za pomoč, kako jo sprejeti ter kako prijazno in potrpežljivo snov razložiti. Dijakom sem pojasnila in zagotovila, da pri nudenju pomoči pridobita oba dijaka; prvi tako, da snov razume, in drugi tako, da snov utrjuje, obenem pa še vadi pravilno matematično izražanje.

POGOVOR:

Dijakinja A: Prosim, razloži mi, kako se rešuje naloga: Izračunaj

$$(a + 2)^3 =$$

Dijakinja B: Prav. Poglej. Katera točka na listu s formulami je primerna, če je navodilo izračunaj?

Dijakinja A: Prva in druga točka.

Dijakinja B: Dobro. Katera formula je podobna tvojemu primeru?

Dijakinja A: Tale:

$$(a + b)^3 = a^3 + 3a^2b + 3ab^2 + b^3$$

Dijakinja B: Super. Pravilno. Kaj je v tvojem primeru a in kaj b?

Dijakinja A: Torej a je a in b je 2.

Dijakinja B: Točno. Obkroži si a in obkroži si 2, da ju boš takoj videla. Zdaj pa uporabi formulo.

Dijakinja A: Ampak zakaj je v formuli a^3 ?

Dijakinja B: Ne ukvarjaj se zdaj s tem.

To je formula. Poskusi rešiti nalogo. Dijakinja A: Ampak zakaj je tam $3a^2b$?

Dijakinja B: Saj sem ti rekla. Formula je taka. Ne ukvarjaj se zdaj s tem! Poskusi rešiti nalogo. No, kaj pravi formula? Najprej napiši prvi na tri.

Dijakinja A: Torej misliš $(a^2)^3$ najprej.

Dijakinja B: Pa ne, kako tega ne veš!?

Dijakinja A (Sošolke več ne posluša in gleda okrog.)

Dijakinja B: Kaj pa je? Zakaj me ne poslušáš?

Dijakinja A: Obnašáš se, kot da ti vse veš, jaz pa nič. Tudi jaz marsikaj vem, ampak te

naloge pa ne znam rešiti. Prosim, bodi bolj prijazna.

Dijakinja B: Oprosti. Zdaj bom bolj prijazna. Poglej, kaj si obkrožila, da je tvoj prvi člen.

Dijakinja A: Obkrožila sem a.

Dijakinja B: Torej, to je tvoj prvi člen, ki ga moraš kubirati.

Dijakinja A: Misliš torej, da dobim a^3 ?

Dijakinja B: Točno tako. Zdaj pa nadaljuj. Trikrat prvi na kvadrat krat drugi.

Dijakinja A: Torej pride $3a^2 \cdot 2$.

Dijakinja B: Tako, ja. Naprej.

Dijakinja A: $3a^2 + 2^3$.

Dijakinja B: Super. Samo poračunaj še vse.

Dijakinja A: $(a + 2)^3 = a^3 + 6a^2 + 12a + 8$.

Dijakinja B: Uspelo ti je! Čestitam!

Dijakinja A: Super! Hvala ti! Hvala lepa za pomoč.

4. del: Razdelila sem drugi učni list z novimi petimi nalogami. Najprej je moral reševati naloge vsak sam, nato pa razložiti sošolcu, če ga je prosil. Tudi sama sem pomagala kateremu od dijakov, če je bil v skupini več kot en dijak, ki je potreboval pomoč. Nato smo vse naloge na tabli skupaj rešili in razložili.

2. UČNI LIST

6. Izračunaj:
 $(b + 5)^2 =$ _____

7. Razstavi:
 $a^4 - 3^4 =$ _____

8. Razstavi:
 $2^5 + b^5 =$ _____

9. Izračunaj:
 $(3a + 2b)^2 =$ _____

10. Izračunaj:
 $(5y - 2x)^2 =$ _____

5. del: Razdelila sem še tretji list s petimi nalogami, ki smo se jih lotili na enak način.

3. UČNI LIST

11. Izračunaj:
 $(a + 2 + 3)^2 =$ _____

12. Izračunaj:
 $(2 - a)^3 =$ _____

13. Izračunaj:
 $(3x - 2)(9 - x) =$ _____

14. Izpostavi:
 $2\pi r^2 + 2\pi r v =$ _____

15. Razstavi:
 $a^2 - 6^2 =$ _____

6. del: Razdelila sem še četrti list, na katerem sta bila razstavljena štiričlenika s postopkom vred ter dva nerazstavljena štiričlenika. Na listih s formulami je v navodilih za razstavljanje štiričlenika pisalo: združimo po dva in dva člena (prva možnost). Nikjer ni bilo nobene formule. To je

4. UČNI LIST

Rešena primera razstavljanja štiričlenika:

1. primer:
 $ac + ad + bc + bd = a(c + d) + b(c + d) = (c + d)(a + b)$

2. primer:
 $x^2y - 2x^2 - 25y + 50 = x^2(y - 2) - 25(y - 2) = (y - 2)(x^2 - 25)$

Razstavi:

1. primer:
 $5a^2 + ab - 15a - 3b =$ _____
 $=$ _____

2. primer:
 $21ax + 35ay - 20y - 12x =$ _____
 $=$ _____

situacija, ki jo dijaki večkrat doživijo. V šolskem zvezku imajo namreč rešene naloge, sami pa ne vedo, kako si pomagati, da bi domačo nalogo rešili po enakem postopku. Dijaki so morali najprej sami preštudirati rešena primera, nato pa razstaviti še ostala štiričlenika. Na koncu smo skupaj razstavili vse štiričlenike še na tablo.

7. del: Sledilo je še nekaj napotkov za učenje doma. Dijakom sem naročila, da morajo doma najprej rešiti naloge iz šolskega zvezka še enkrat (ali večkrat), pri tem morajo razumeti, zakaj imamo nekje plus in nekje minus. O svojih napakah morajo razmisliti, da ne bi prihajalo vedno do enakih napak. Prepoznati morajo svoje najpogostejše napake in pri pisni nalogi za seboj preveriti prav tiste dele

računov, pri katerih se največkrat zmotijo. Če bo imel kdo še vedno težave, sem svetovala, naj vzame deset listov papirja in si prepíše po vrsti po eno nalogo (iz šolskega zvezka) na vsak list, ko zmanjka listov, naslednjo nalogo napiše na prvi list in tako naprej. Tako bo dobil deset pisnih nalog. Vsak dan naj reši po eno takšno pisno nalogo in takoj bo videl, ali zmore prepoznavati tipe nalog in preskakovati iz ene snovi na drugo.

8. del: Dijakom sem razložila, kako naj se lotijo učenja formul. Opozorila sem jih, naj se jih ne učijo kar na pamet. Pri učenju formul je potrebno razmišljati, kaj se dogaja v formuli, kje so podobnosti med formulami in kje razlike. Pomagajo si lahko tudi tako, da si namesto neznank narišejo srčke, rožice ali kaj druga, kar se jim zdi lepo.

9. del: Dijakom sem še enkrat razložila, da namen teh dveh ur »učenja učenja« ni bil, da bi znali vse in znali uporabljati vse formule na listu, ampak da bi se naučili, kako se lotiti nalog, slediti navodilom, prepoznavati primerne formule in jim pri reševanju nalog slediti.

10. del: Dijakom sem razdelila vprašalnike in jih prosila, naj jih rešijo. Vprašalniki so vsebovali vprašanja o

tem, kaj jim je bilo všeč in kaj ne, ali jim je bil všeč način dela in koliko koristnih nasvetov za učenje so dobili.

Zaključek

Z izvedbo učnih ur učenja učenja sem bila zelo zadovoljna. V dveh učnih urah sem imela možnost opazovati dijake, kako so se trudili s formulami, ki jih pred začetkom ure še niso poznali. Reševali so naloge, spraševali sošolce, nekateri tudi mene, kako in kaj je potrebno narediti. Tudi nekateri dijaki, ki jim je bil tak način učenja težak, so ob primerni spodbudi začeli opazovati naloge in formule ter se trudili naloge rešiti. Pri meni so preverjali, ali so se naloge pravilno lotili in drug drugemu razlagali, kaj je potrebno narediti. Lahko bi rekla, da so nekateri med reševanjem uživali, kar bi marsikateri med njimi težje priznali. Ob koncu dveh ur je bilo videti, da so bili nekateri precej utrujeni. To je bilo za pričakovati, saj sta bili uri zelo intenzivni. Še posebej sta jim delali težave formuli za vsoto in razliko n-tih potenc in razstavljanje štiričlenikov. Kljub temu jih je precej vztrajalo in spraševalo tako dolgo, da

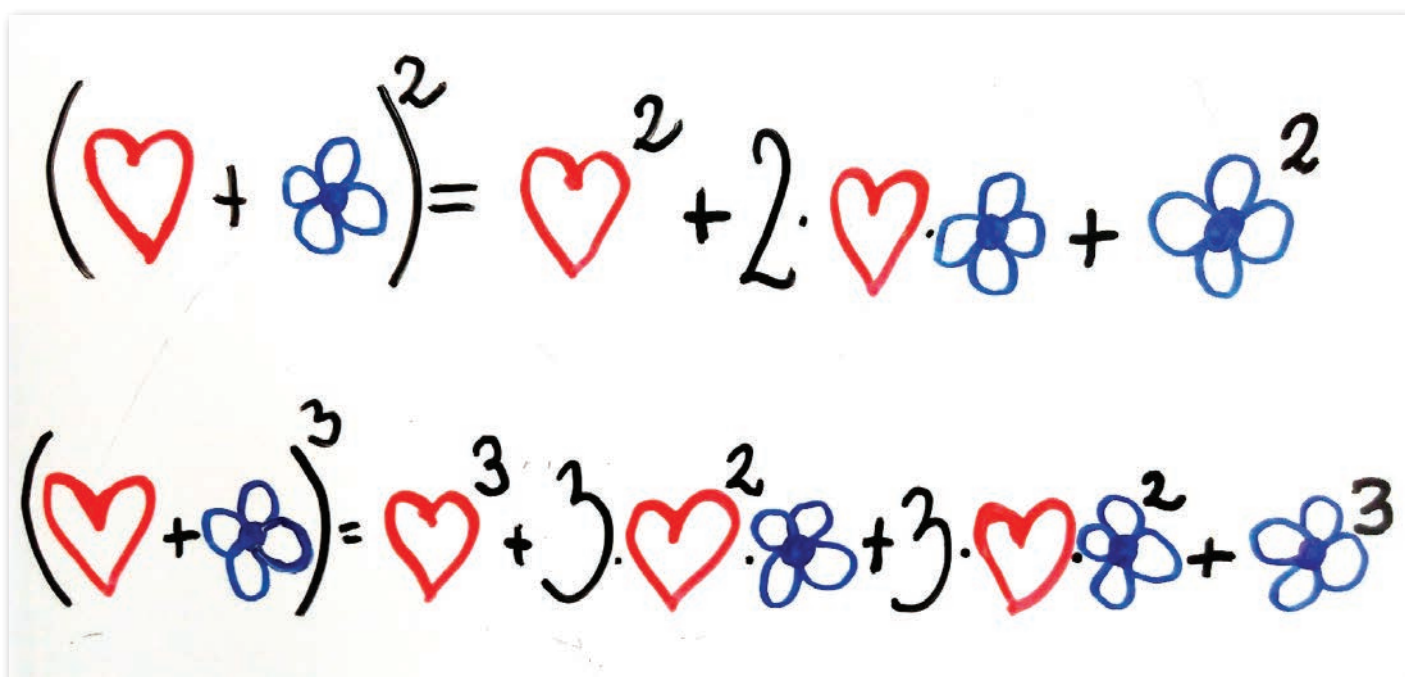
so naloge rešili. Tudi njihovo zadovoljstvo je bilo ob tem neprimerno večje. Pokazalo se je, da večina ne zna preštudirati rešenih nalog in si tako pomagati pri reševanju nalog. Zanimivo jih je bilo opazovati, kako previdno so se lotili 13. naloge, ki so jo v osnovni šoli znali rešiti brez problema, zdaj pa niso bili več prepričani, kako se naloga reši.

Iz odgovorov na vprašanja iz vprašalnika je bilo jasno, da je bil način izvajanja ur večini dijakov všeč, nekateri so celo napisali, da jim je bilo všeč prav to, da so sami reševali naloge s pomočjo formul in da so si med seboj pomagali. Večina dijakov je odgovorila, da je dobila kar precej koristnih nasvetov za učenje matematike. Par dijakov pa je napisalo, da jim ni bilo všeč, da bodo te formule morali znati na pamet.

Pokazalo se je, da večina ne zna preštudirati rešenih nalog in si tako pomagati pri reševanju nalog.

Literatura

Vir 1: Priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2006 o ključnih kompetencah za življenjsko učenje (2006/962/ES). Dostopno na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32006H0962>.

PROMETNA VARNOST IN PROJEKTNI TEDEN

Silva Knez, prof., Šolski center Ravne,
Srednja šola Ravne

Projektno delo je lahko zelo primeren način za seznanjanje dijakov s tematiko prometne varnosti, ki je čedalje pomembnejša, saj se število prometnih nesreč povečuje. Vse šole in tudi vsi mediji bi morali prometno varnost še bolj poudarjati, da bi se strašna statistika zmanjšala. Dijaki so se v projektne teden, namenjen tematiki prometne varnosti, seznanili s pomembnimi področji prometne varnosti, z delom policistov, gasilcev in avtošol, najbolj pa so bili pretreseni ob izpovedi dveh bivših dijakov naše šole, ki sta ju usodno zaznamovali prometni nesreči. Opozorjanja glede prometne varnosti ni nikoli dovolj ali preveč – tega bi se morali zavedati vsi.

TEORETIČNA IZHODIŠČA PROJEKTNEGA DELA

Projektno učno delo temelji na izkuštenem učenju in spodbuja dijake k aktivnemu učenju. Za tako delo je značilno, da presega okvire pouka, saj se ne zamejuje niti vsebinsko niti organizacijsko pa tudi ne časovno in prostorsko na pogoje, v katerih je organiziran šolski pouk. Učitelj ima pri projektne delu pomembno usmerjevalno in intervencijsko vlogo, ki zajema tudi pripravo na delo z dijaki in ustvarjanje čim boljše klime (Bahovec in drugi 2007). Na začetku projektne teden učitelj v sodelovanju z dijaki postavi cilje in naloge. Nato dijaki delajo samostojno, učitelj pa jih spodbuja, usmerja in pomaga, če se pojavijo težave, ali razloži, če kaj ni jasno. Dijaki pridno zbirajo podatke in raziskujejo, da vsak preko lastnih aktivnosti pride do neposrednih spoznanj in znanj.

Marentič Požarnikova (2003) pravi, da je kakovostno učenje tisto, ki dijaka celostno, miselno in čustveno aktivira. Učenje je uspešnejše, če dijak do cilja pride s samostojnim iskanjem in razmišljanjem, s smiselnim dialogom v skupini, s postavljanjem in preizkušanjem hipotez, in sicer v tem smislu, da je zanj osebno pomembno in vpeto v resnične življenjske okoliščine (prav tam).

Ker je projektne delo zelo pomembno pri povezovanju teorije in prakse v poklicnem izobraževanju, imamo v vsakem šolskem letu dva projektne

tedna. Teme predlagajo učitelji po aktivih, ožje pa določi naslov mentor sam. Izbira teme je zelo pomembna. Lahko izberemo za dijake nevsakdanje vsebine, ki so povezane s poklicem, za katerega se usposablja, ali pa gre za tematiko iz vsakdanjega življenja, ki bi jo bilo dobro bolj poznati, kot je to pri temi prometna varnost, ki je pravzaprav življenjsko pomembna.

Projektne delo naj bo čim bolj razgibano in zanimivo, uporabiti je treba zanimive metode in načine. Komunikacija poteka na vseh ravneh, je vsestranska, živahna ter iskrena, saj dijaki ob delu na glas izražajo občutja, razmišljanja, svoje poglede ipd. Pozitivna klima v skupini je pogoj za dobro delo.

Projektne delo poteka na dva načina (Bahovec in drugi 2007):

- določitev ciljev, načrtovanje, izvedba in utemeljitev ali
- izbira ustreznega problema, skupno načrtovanje poti do rešitve problema, izvajanje posameznih nalog, ki izhajajo iz problema, in preverjanje rešitev problema.

Upošteujemo naslednje faze poteka (Bahovec in drugi 2007):

- iniciativa,
- zasnova projekta,
- načrtovanje,
- izvedba,
- sklepna faza – predstavitev.

Postaviti je treba konkretne cilje, ki morajo biti dosegljivi in takšni, da jih lahko prilagajamo. Potek moramo načrtovati zelo premišljeno, saj imamo določen časovni okvir.

Učenje je uspešnejše, če dijak do cilja pride s samostojnim iskanjem in razmišljanjem.

Delo oziroma vloge moramo enakoverno porazdeliti, da se nekateri ne dolgočasijo, drugi pa imajo dela preveč. Pri tem moramo upoštevati znanje dijakov, njihove sposobnosti in interese.

Tako učiteljem kot dijakom daje projektne delo veliko zadovoljstva. Kot meni Žužjeva (1991), se pri projektne delu odpre nepredvidljiva, bogata paleta variant projektne učnega dela in nemogoče je predvideti vsa spoznanja, znanja, vse vzgojne učinke, vsa nova ustvarjalna hotenja – nemogoče je predvideti vse notranje, čustvene in s tem v zvezi miselne polemike, veliko ustvarjalnost, ki se kaže v bogatejšem govornem in pisnem izražanju ter umetniškem ustvarjanju.

PROJEKTNI TEDEN NA TEMO PROMETNA VARNOST

Na naši šoli imamo v vsakem šolskem letu dva projektne tedna. V letnem delovnem načrtu se določi, kdaj bo potekal posamezni projektne teden in katere teme bomo obravnavali. Opisala bom, kako je potekal projektne teden na temo Prometna varnost.

Kot mentorica sem prevzela skupino enajstih dijakov prvega letnika srednjega poklicnega izobraževanja – avtoserviser, s katerimi smo se dogovorili, da bo naše projektno delo osredotočeno na prometno varnost.

Najprej smo se pogovorili na splošno o tej temi. Povedali so, kaj menijo o tej problematiki, izmenjali smo si izkušnje, ki jih imamo na tem področju, in se dogovorili, kako bo potekal ta projektni teden ter postavili cilje.

Pogovorili smo se o tem, da je v zadnjem času na slovenskih cestah za posledicami prometnih nesreč umrlo veliko ljudi. Najbolj ogroženi so pešci, zato je treba ljudi opozarjati, naj poskrbijo za lastno varnost tako, da so na cestah še posebej previdni in vidni. Vozniki osebnih avtomobilov naj bodo pozorni na pešce, še posebej pred zavarovanimi prehodi in na območjih, kjer se pešci pogosteje zadržujejo. Za uvo-

Čedalje večji problem predstavlja tudi telefoniranje med vožnjo.

dno motivacijo smo si ogledali sliko na spletni strani policije, ki prikazuje primerjavo med hitrostjo vozila pri trku in padcem z višine, ter ugotovili, da bo pešec dobil zelo hude poškodbe ali sploh ne bo preživel, če ga bo zadelo vozilo pri hitrosti 100 km/h, saj je to eneko, kot če bi padel z višine 40 m (Vir 1).

Nato smo s pomočjo spletne strani www.policija.si razpravljali še o pomembnosti varnostnega pasu, za katerega pravijo, da je *vez z življenjem*, česar pa se zaveda še vedno premalo udeležencev v prometu.

Čedalje večji problem predstavlja tudi telefoniranje med vožnjo, ki bistveno zmanjša zbranost voznikov, zaradi česar spregledajo pomembno prometno signalizacijo in se prepočasno odzovejo na nepredvidljive razmere na cesti.

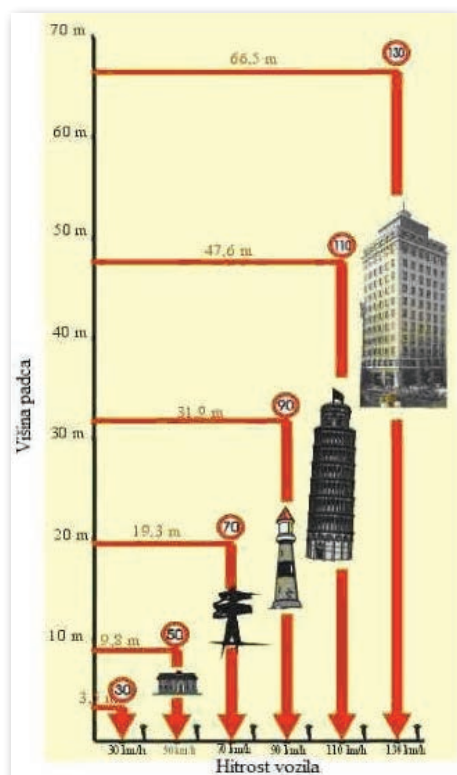
Predvsem mladi so tisti, za katere je značilna nepri-

lagojena hitrost, ki je med glavnimi dejavniki prometnih nesreč, še zlasti tistih z najhujšimi posledicami. Tudi nepravilna smer vožnje, nepravilno prehitevanje in neupoštevanje pravil o prednosti so krivci, ki pogosto botrujejo nesrečam.

V Sloveniji je zelo velik problem alkohol, saj kar petina voznikov, ki povzročijo prometno nesrečo, vozi pod vplivom alkohola. Zato je pomembno ozaveščanje, naj tisti, ki je užival alkohol, uporabi javna prevozna sredstva, ali pa naj vozi tisti, ki alkoholnih pijač ni užival, saj je vožnja pod vplivom alkohola smrtno nevarna.

Na spletni strani policije so objavljene tudi posnetki nevarnih in drznih voženj ter drugih pogostih kršitev v cestnem prometu, ki smo si jih prav tako ogledali.

Dijaki se morajo zavedati, da cesta in promet ne oproščata napak, zgolj trenutek nepazljivosti je lahko usoden. Te generacije preživijo velik del svojega življenja virtualno, v računal-

Primerjava med hitrostjo vozila pri trku in padcem z višine (Vir 1)

Avtošola Felix

Dijaki se morajo zavedati, da cesta in promet ne oproščata napak.

niških igricah, kjer imajo neomejeno število življenj, v realnosti pa je življenje samo eno.

Cilji projektnega tedna na temo Prometna varnost:

- zavedati se, kako pomembna je varnost v prometu;
- razvijati primeren odnos do prometne varnosti;
- znati poiskati informacije s pomočjo različnih virov, ki so na voljo;
- poiskati, kje in kaj je v literaturi napisanega o prometni varnosti;
- razvijati kulturo dela in pravičen odnos do njega;
- sodelovati v vseh delovnih korakih, od zasnove, načrtovanja, sporazumevanja, uresničevanja do vrednotenja rezultatov;
- razvijati zmožnost za timsko delo;
- razvijati kulturo poslušanja (obisk v prometni nesreči poškodovanih bivših dijakov in obisk policista);
- vklapljati se v civilno družbo (obisk KGZ Ravne in Avtošole Felix);
- spoznavati delitev dela kot pogoja za uspešno opravljanje sestavljenih nalog;
- se medpredmetno povezati s slovenščino, sociologijo in računalništvom;
- izdelati elektronske prosojnice;
- pripraviti govorni nastop.

Potek projektnega dela

Ponedeljek:

- Pogovorili smo se o temi Prometna varnost.
- Izmenjali smo si predloge in ideje. Postavili smo cilje.
- Naredili smo plan dela po dnevih.
- Določili smo podteme:
 - statistika prometnih nesreč,
 - posledice nesreč,
 - kolesarji in cestnoprometni predpisi,
 - oprema kolesa,
 - pešci in njihova varnost,
 - varna vožnja z motorjem,

- gasilci in njihovo delo,
- delo policistov,
- delo gasilcev.
- Začeli smo iskati podatke.
- Določili smo tudi, kdo bo oblikoval elektronske prosojnice.

Torek:

- Obiskali smo gasilce, ki so nam predstavili svoje delo in razložili, kako poteka pomoč pri prometnih in drugih nesrečah (na leto opravijo okoli 450 intervencij); pokazali so nam posebno opremljena gasilska vozila in avtomatski defibrilator, ki je nameščen v gasilskem vozilu.
- Obiskali smo Avtošolo Felix, kjer so nam pripravili predavanje o prometni varnosti; pokazali so nam posnetke prometnih nesreč; poskusili smo rešiti del izpitne pole za opravljanje voznškega izpita; ogledali smo si tudi njihova motorna kolesa idr.

Sreda:

- Na šoli nas je obiskal policist, ki nam je predstavil delo policije; povedal nam je o Viziji nič: 0 mrtvih in 0 poškodovanih.
- Obiskala sta nas dva bivša dijaka naše šole, ki sta govorila o lastnih grozljivih izkušnjah.
- Podrobneje smo si pogledali prometno varnost motoristov.

Jaka je opisal svojo nesrečo: S prijateljem sta se s štirikolesnikom peljala po hamburgerje. Ko sta prečkala cesto, je mimo pripeljal voznik motornega kolesa s hitrostjo skoraj 200 km/h. Prišlo je do trka. Še huje je bilo zaradi tega, ker ni imel čelade. Izgubil je spomin in dobil veliko hudih telesnih poškodb. Dva meseca je preživel v bolnišnici v Slovenj Gradcu in nato ga je čakala rehabilitacija na Univerzitetnem rehabilitacijskem inštitutu RS – Soča. Vrnitev v šolo je bila zelo težka, saj sta mu učenje in pisanje povzročala velike težave, ker je bila poškodovana desna polovica možganov, ki opravlja z levim delom telesa. S pomočjo gospe Jelke Onuk, ki na šoli skrbi za pomoč dijakom s posebnimi potrebami, mu je šolo

uspelo dokončati, zdaj pa študira na Višji šoli Ravne. Še vedno pa ima težave, ki so posledica te hude prometne nesreče.

Nato je prišel Matej, ki je imel nesrečo s kros motorjem zaradi prevelike hitrosti. Pri padcu se je hudo poškodoval in bil dva meseca v bolnišnici v Mariboru ter štiri mesece na Univerzitetnem rehabilitacijskem inštitutu RS – Soča. Prav tako kot Jaka je s pomočjo delavcev na šoli zaključil srednjo šolo in zdaj študira na višji šoli. Zaveda se, da če bi takrat vozil z manjšo hitrostjo, danes ne bi bil na invalidskem vozičku.

Taka pričevanja močno vplivajo na nas, da se zamislimo in smo verjetno previdnejši. Še posebej je treba na to opozarjati mladino, ki se v tem obdobju odloča za vožnjo z motorjem ali avtomobilom.

Oba obiskovalca sta doživela prometno nesrečo kot motorista, zato smo si podrobneje ogledali nasvete za večjo varnost motoristov na spletni strani www.policija.si, kjer voznikom motornih koles svetujejo, naj bodo izjemno previdni, hitrost vožnje pa naj prilagodijo razmeram na cesti. Posebej opozarjajo tudi, da je zelo problematičen začetek motoristične sezone v pomladnih dneh, ko je asfaltna površina še vedno hladna in ne omogoča optimalne oprijemljivosti pnevmatik. Več je tudi udarnih jam in peska od posipavanja pozimi. Sposobnosti motoristov so v tem obdobju slabše, saj morajo znova pridobiti občutek za vožnjo in spretnosti.

Kot smo slišali v pripovedi obeh dijakov, je bila za njuni nesreči kriva hitrost in pri enem poleg te še neuporaba čelade. Pri vožnji je treba dosledno uporabljati zaščitno motoristično čelado, ki jo je treba pravilno namestiti in očistiti vezir za boljšo vidljivost. Drugi udeleženci prometa motoriste hitro spregledajo, zato naj bo hitrost primerna okoliščinam, tako da bodo drug drugega lahko pravočasno opazili.

Projektna skupina

Četrtek:

- Pogovorili smo se, kaj so se dijaki v teh dneh novega naučili.
- Pripravili smo se na predstavitev.

Petek:

- Na sklepni prireditvi smo predstavili delo naše skupine v tem projektne tednu drugim skupinam.

Projektne teden ima veliko prednosti v primerjavi s klasičnim poukom, pravzaprav presega okvire pouka in da dijakom trajnejše ter bolj poglobljeno znanje. Vsem pomeni izživ. Dijakom je projektne način dela všeč, pridobijo marsikaj – urijo se v pridobivanju in iskanju informacij iz različnih virov, se računalniško opismenjujejo, so bolj dejavni kot pri pouku, vadijo javno nastopanje, krepijo

samozavest. Učijo se timskega dela, dojemajo pomembnost dogovorov, kompromisov ipd. Spoznavajo tudi delo na terenu in različne ljudi, ki jim pripovedujejo o svojih izkušnjah. Največji problem jim predstavlja predstavitev projektne dela pred ostalimi skupinami na šoli na sklepni prireditvi, saj niso navajeni javnega nastopanja.

Organizacija celotnega projektne dela ni preprosta, predvsem najprej od učitelja zahteva fleksibilnost ter strokovno, metodično-didaktično in psihološko znanje.

Projektne tedni imajo tako izobraževalni kot vzgojni pomen, zato so še kako pomembni. Če pomislimo, kako pomembna je prometna varnost, pa

smo v tem projektne tednu dosegli še veliko več – dijaki bodo na cesti previdnejši. Veliko premalo je ozaveščenja mladih glede prometne varnosti in mogoče so ravno projektne tedni primerni za to.

Projektne in projektne delo so danes v vsakem segmentu družbenega, poklicnega pa tudi zasebnega življenja, zato so dobra popotnica mladim za naprej.

Na koncu moram poudariti, da so dijaki prvih letnikov projektne teden dobro sprejeli, povedali so, da je ta način dela boljši kot klasični pouk. Ogromno so se naučili in pridobili znanje, ki jim bo prišlo prav v vsakdanjem življenju ali pa jim bo življenje celo rešilo.

Literatura

Bahovec, I., Bezić, T., Kranjc, A., Sliivar, B. in Zupanc, B. (2007) *Ocenjevanje v novih programih srednjega poklicnega in srednjega strokovnega izobraževanja*. Ljubljana: Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje.

Marentič Požarnik, B. (2003) *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.

Vir 1: Ministrstvo za notranje zadeve. Policija (2016) *Vozniki, pazite na pešce!* Dostopno na <http://www.policija.si/index.php/preventiva-/prometna-varnost-category-blog/67979-test>, 5. 1. 2017.

Žužej, V. (1991) *Projektne delo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

VKLJUČEVANJE SREDNJEŠOLCEV V LOKALNO SKUPNOST

Martina Goričan, prof. zgodovine in geografije,
Šolski center Ravne, Srednja šola Ravne

Medgeneracijsko druženje blaži vedno večji razkorak med generacijami, hkrati pa krepi medsebojno solidarnost, spodbuja aktivno staranje ter preprečuje izključenost posameznika. Pomaga različnim generacijam, da razumejo dogajanje v družbi. Poglejmo si primer dobre prakse vključevanja mladih v lokalno skupnost v občini Ravne na Koroškem.

MLADI IN LOKALNE SKUPNOSTI

Mladost ima osupljivo prednost v optimizmu in neustrašnosti. Mladi naj bi gledali v prihodnost z zaupanjem. Pri tem so jim lokalne skupnosti dolžne pomagati. Lokalne skupnosti so prostor, kjer mladi živijo, odrasčajo ter razvijajo svojo osebnost. Z mladim prijaznimi ukrepi lahko oblikujemo tako skupnost, ki bo vzgojila mlade v odgovorne odrasle državljane. V tako lokalno skupnost se bodo mladi tudi kasneje radi vračali.

Slovenske občine, ki jih strokovna komisija prepozna kot mladim prijazne, dobijo certifikat *Mladim prijazna občina* za obdobje štirih let. Certifikat dobijo občine, ki uspešno izvajajo vsaj en ukrep od vseh prednostnih področij mladinske politike. S pridobitvijo certifikata se občina, ki se je pri svojem delu izkazala za uspešno, zaveže, da bo področje mladih še naprej uspešno sistemsko urejala in nivo učinkovitosti v štiriletnem obdobju ohranila oziroma dvignila. Mladim prijazna občina izvaja ukrepe s področja izobraževanja mladih in podpira delovanje mladinskih organizacij, ki predstavljajo vir neformalnega izobraževanja.

Posebno pomembna področja pri osamosvajanju mladih so:

- načrtno obravnavanje mladine,
- participacija,
- organiziranje,
- informiranje,

- zaposlovanje,
- izobraževanje,
- mobilnost mladih,
- stanovanjska politika.

Oblikovanje revidirane Evropske listine o vključevanju mladih v lokalno in regionalno življenje se je začelo na dveh konferencah o mladinski politiki (leta 1988 in 1991). Leta 2002 je v Krakovu potekala konferenca z naslovom Mladi – akterji v svojem mestu in regiji, ki sta jo organizirala Kongres lokalnih in regionalnih skupnosti Evrope pri Svetu Evrope in Direktorat Sveta Evrope za mladino in šport. Na konferenci so sprejeli Krakovsko deklaracijo, v kateri so potrdili, da so mladi, tako kot druge starostne skupine, državljani lokalnih skupnosti in regij, v katerih živijo. Upravičeni so do dostopa vseh oblik udeležbe v družbi. Pripravili so napotke lokalnim in regionalnim oblastem, kako naj uresničijo politiko na številnih področjih, povezanih z mladimi (revidirana Evropska listina o vključevanju mladih v lokalno in regionalno življenje 2003).

Načela in oblike udeležbe mladih, ki so zapisane v tej listini, se nanašajo na vse mlade. Zato je pomembno posebno pozornost posvetiti vključevanju mladih iz odrinjenih delov

družbe ter etničnih, narodnih, socialnih, kulturnih, verskih in jezikovnih manjšin v lokalno življenje.

Ekonomske in socialne razmere omejujejo pripravljenost mladih, da bi sodelovali v lokalni skupnosti. Mladi, ki so brezposelni, imajo več možnosti, da so izključeni iz družbe. Zato morajo lokalne skupnosti oblikovati politiko za zmanjšanje njihove brezposelnosti.

Primeri reševanja tega problema so javna dela in sofinanciranje ustanavljanja lastnih podjetij mladih.

Lokalne skupnosti lahko pomagajo mladim z olajšavami pri reševanju stanovanjskega problema in pri javnem prevozu.

Nujno je, da se mladi že v času šolanja učijo o udeležbi v javnem življenju. Lokalne oblasti morajo podpreti vključenost mladih v šolsko življenje. V šolah naj bodo demokratične šolske organizacije. Dijaki naj delno sodelujejo pri upravljanju šole.

Lokalne oblasti naj spodbujajo mlade, njihove organizacije in šole, da dejavno sodelujejo pri mednarodnih projektih in tudi finančno podprejo mednarodne izmenjave.

Zasvojenost med mladimi je vse pogostejša. Zato morajo lokalne skupnosti skupaj s predstavniki mladinskih organizacij, centri za obveščanje in svetovanje mladim ter zdravstvenimi službami organizirati

Ekonomske in socialne razmere omejujejo pripravljenost mladih, da bi sodelovali v lokalni skupnosti.

prostore in strokovnjake za svetovanje. Uvesti morajo izobraževanje za prostovoljce, ki se ukvarjajo s preventivnimi ukrepi.

Lokalne skupnosti morajo poskrbeti, da mladi na podeželju niso zapostavljeni.

Mladi so pogosto tudi žrtve nasilja in kriminala. Potrebno jih je vključiti v odbore za preprečevanje kriminala, boriti se je potrebno proti rasističnemu, verskemu in nacionalističnemu nasilju. Pri tem morajo veliko vlogo odigrati tudi družine in šola.

Lokalne skupnosti morajo podpirati delovanje mladih v medijih. Mladi imajo pravico do obveščenosti o dogajanju v lokalni skupnosti.

MLADIM PRIJAZNA OBČINA RAVNE NA KOROŠKEM

Občina je za obdobje 2013–2017 dobila certifikat Mladim prijazna občina. V tej lokalni skupnosti so postavili program za aktivno delovanje mladih z namenom:

- animirati mlade, da aktivno sodelujejo pri načrtovanju aktivnosti, sodelujejo pri odločitvah, ki ih posredno ali neposredno zadevajo,
- spodbuditi delovanje mladih v društvih,
- spodbuditi neformalno druženje mladih,
- spodbuditi mlade k učenju veščin vodenja, organiziranja, izražanja in podajanja stališč,
- vnesti v okolje pogled in svežino mladih.

Občina podpira mladinske projekte, mladi pri njih sprejemajo odločitve, naučijo se komunikacije z javnostjo, dobijo vpogled v delovanje občine, izkušnje javnega nastopanja, organiziranja, vodenja. Izrazijo lahko svoj talent in pametno vložijo svojo energijo ter čas.

Zelo aktivno deluje Mladinski svet Ravne na Koroškem, ki povezuje delovanje mladinskih organizacij in

omogoča boljše pogoje za organiziranje programov na področju mladine.

Občina se trudi izboljšati usmerjanje mladih pri izbiri študija, podajanju poslovnih idej. Uspešen je projekt mentorstvo, pri katerem so dvajsetim najboljšim dijakom zagotovili mentorje iz najboljših koroških podjetij.

PROJEKT MLADI ZA STAREJŠE

Leta 2011 je občina Ravne na Koroškem sprejela odločitev za vstop občine v slovensko in svetovno mrežo starosti prijaznih mest in občin. V občini Ravne na Koroškem je 16 % starejših ljudi od 65 let. Občina financira projekt Mladi za starejše. S tem spodbuja medgeneracijsko sožitje. Pojavil se je interes starejših občanov za različne oblike pomoči s strani dijakov srednjih šol. Program so začeli izvajati marca leta 2012, ko so dijaki prvič obiskali starejše občane na njihovih domovih. V program se je vključilo 24 starejših občanov in 36 dijakov Srednje šole in Gimnazije Ravne. Obe srednji šoli sta se pozitivno odzvali na vsebino programa. Dijake sta vodili dve profesorici, ki sta se tedensko redno srečevali z dijaki in jih usmerjali pri delu s starostniki. Pred pričetkom izvajanja projekta je bila izvedena krajša učna delavnica, kjer so se starejši in dijaki seznanili z vsemi ustreznimi informacijami glede izvajanja projekta. Delavnico so pomagali izvesti predstavniki Inštituta Antona Trstenjaka. Učna delavnica je bila namenjena seznanitvi dijakov in starejših občanov s potekom izvajanja projekta in vzpostavitvi komunikacije med njimi.

Kasneje so dijaki in prostovoljci Društva upokojencev Ravne organizirali obiske pri starejših občanih doma, kjer so se dogovorili o nadaljnjih terminih obiskov ter opravili in oblikah pomoči, ki jih bodo dijaki opravljali pri njih doma. Podpisali so

tudi medsebojne dogovore. Projekt so poskusno izvajali dva meseca.

Uspešen je projekt mentorstvo, pri katerem so dvajsetim najboljšim dijakom zagotovili mentorje iz najboljših koroških podjetij.

Dijaki so pomagali starejšim občanom pri opravljanju lažjih del, ki jih sami težko opravijo, in sicer lažja gospodinjstva dela, odnašanje smeti, pomoč pri nakupih v trgovini, pometanje dvorišč, odmeta-

vanje snega, delo na vrtu, pa tudi pri dejavnostih, kot so učenje osnov računalništva, branje knjig in časopisov, igranje instrumentov, poslušanje glasbe in podobno. Z njimi so se pogovarjali in jim tako krajšali čas.

Letno opravijo dijaki okoli 500 ur prostovoljnega dela pri starostnikih.

Projekt se ponavlja vsako šolsko leto in interes je obojestranski. Vedno ob koncu pouk sledi zaključna prireditev s kulturnim programom, ki ga skupaj izvedejo starostniki in dijaki.

Storitev je za starejše brezplačna, dijaki pa ob koncu šolskega leta dobijo nagrado občine v obliki vstopnice za koncert znane glasbene skupine v tujini. Lani so šli na izlet v Gardaland.

Pomen tega projekta je v medgeneracijskem sožitju v občini. Mladi se vključijo v lokalno skupnost in so tolerantnejši do starosti. Obe generaciji se lahko druga od druge veliko naučita.

RAČUNALNIŠKO OPISMENJEVANJE STAREJŠIH

V okviru projektnega tedna s tematiko Medgeneracijsko sodelovanje so dijaki računalniške usmeritve pomagali starejšim pri računalniškem opismenjevanju. V skupini je bilo deset dijakov. Prvi dan so s pomočjo literature in svetovnega spleta raziskovali proces staranja človeka, težave starostnikov, socialnovarstvene ustanove, pomoč starostnikom na domu, medgeneracijsko druženje ter njihov odnos do staranja starostnikov.

Drugi dan smo obiskali Koroški medgeneracijski center na Ravnah. Čakali so nas starostniki, ki so želeli pridobiti dodatna znanja iz računalništva. Dijaki so z veliko mero potrpežljivosti razlagali in pokazali, kako se pošilja elektronska pošta ter kako se iščejo informacije ter glasba na svetovnem spletu.

Starejši so bili izjemno zadovoljni z odnosom in razlago dijakov, njim pa se je zdelo zanimivo, da lahko svoje znanje predajajo naprej. Vodja Koroškega medgeneracijskega centra se nam je tudi pisno zahvalila, da smo jim popestrili dneve, še zlasti so bili zadovoljni z odnosom mladih do starejših ljudi. Zadnji dan projektnega tedna smo svoje delo predstavili ostalim dijakom šole na zaključni prireditvi.

Doseženi so bili vzgojno-izobraževalni cilji:

- dijaki so spoznali potek staranja človeka od rojstva do smrti,
- seznanili so se s problemi starostnikov,
- spoznali so oblike pomoči starostnikom,
- uporabili so različne vire informacij,
- preizkusili so se v poučevanju,
- pridobili so govorne veščine,
- vzpostavili so lep odnos s starejšo generacijo.

KAVARNA PLUS

Maja leta 2016 so na Ravnah na Koroškem odprli socialno kavarno – dnevni center za mlade. Deluje

pod okriljem Koroškega medgeneracijskega centra. Ravenska občina prispeva najemnino in materialne stroške za njeno delovanje.

Kavarna Plus je nov prostor za srečevanje mladih, namenjen je za aktivno preživljanje prostega časa. Za člane kavarne so napitki (čaj, kava) zastoj, v zameno opravijo pet ur mesečnega prostovoljskega dela v kavarni ali pa v lokalni skupnosti. Ostali pa prispevajo prostovoljni prispevek. Sistem »dam – dobim« je posebnost kavarne za mlade. Z neprofitnim delom jih želijo vzpodbuditi k prostovoljstvu in medsebojni solidarnosti. To je prostor za druženje, sodelovanje in povezovanje.

V kavarni sta zaposlena strokovna sodelavka in ozdravljeni odvisnik, ki s svojimi izkušnjami ozavešča mlade o pasteh odvisništva.

Nabor aktivnosti v kavarni je zelo pester:

- ustvarjalne delavnice,
- ogledi filmov,
- potopisne delavnice,
- predavanja (zdrava prehrana, odvisnost, astrologija, numerologija, astronomija),
- jezikovni tečaji,
- tečaji računalništva,
- fotografske delavnice,
- glasbeni koncerti,
- organizirani pohodi,
- organiziranje humanitarnih akcij,
- peka palačink,
- razvijanje mladinskega turizma,
- prostor nudijo za vaje glasbenim

skupinam,

- pesniški večeri,
- večeri družabnih iger,
- delavnice za prostovoljce,
- organizacija športnih iger,
- organiziranje inštrukcij za dijake,
- naravoslovni tabor,
- mladinske delavnice,
- klubski večeri,
- joga.

Kavarna Plus aktivno sodeluje s Šolskim centrom Ravne na Koroškem.

Zagotavljanje mladim prijaznega okolja je nujen korak na poti do izboljšanja njihovega položaja v družbi. V vsaki lokalni skupnosti mora obstajati interes za sodelovanje z mladimi. Mladi naj sooblikujejo takšno skupnost, v kateri bodo radi živeli.

Medgeneracijsko druženje ima velik pomen pri učenju socialnih veščin. Mlajše generacije spoznava jo izkušnje starejših. Mlajši s svojo življenjsko energijo prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja starejše generacije. Starejša generacija prenaša na mlajšo svoje izkušnje.

Literatura

Bakovnik, Nina, in Ranc, Igor (2012) *Lokalna mladinska politika*. Ljubljana: Zveza ŠKIS.

Revidirana Evropska listina o vključevanju mladih v lokalno in regionalno življenje (2003). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

METLIŠKI GRAD

film Podobe Bele krajine; razstava Življenje ljudi v Beli Krajini od prazgodovine do sredine 20. stoletja;

razstava Na rovaš! Belokranjske soseske zidanice in Soseska Drašiči; delavnice in drugi pedagoški programi

Trg svobode 4, 8330 Metlika, tel.: 07 30 63 370

belokranjski.muzej@guest.arnes.si

www.belokranjski-muzej.si

KULTURNA PRIREDITEV OB DNEVU DRŽAVNOSTI IN ZAKLJUČKU ŠOLSKEGA LETA

Mojca Veber, prof. razrednega pouka,
OŠ Poljane nad Škofjo Loko

Vsako leto v šoli organiziramo vsaj tri šolske prireditve, ki so že na začetku šolskega leta opredeljene z letnim delovnim načrtom. Poseben pomen imajo proslave ob treh državnih praznikih – ob dnevu samostojnosti in enotnosti, slovenskem kulturnem prazniku in dnevu državnosti. Vse tri zaznamujejo pomembne dogodke iz naše narodne zgodovine in poudarjajo našo kulturno samobitnost. Ob slovesnostih imajo vsi učenci, tako tisti, ki aktivno sodelujejo pri izvedbi kulturnega programa, kot tisti, ki so na prireditvi udeleženi kot gledalci, priložnost, da razmišljajo o svoji državi, slovenski zgodovini in kulturi. Ob vsakem kulturnem dogodku se naučijo česa novega, kar jim odpira možnosti, da se lažje vključijo v širše družbeno okolje. Kulturno slovesnost ob dnevu državnosti in ob koncu šolskega leta 2016/2017 smo letos pripravili in izvedli z učenci prvega in drugega triletja.

Organizacija in izvedba kulturne prireditve je za učitelje poseben izziv. Pri izbiri in pripravi gradiva za izvedbo sta pomembna tako starost učencev kot tudi njihovo predznanje o posameznem prazniku. V prvem in drugem triletju se največ vsebin, povezanih z aktivnim državljanstvom in domovinsko vzgojo, pojavlja pri predmetu družba in slovenščina, tretje triletje te učne cilje uresničuje v okviru predmeta domovinska in državljanska kultura in etika.

Čeprav učenci v prvem in drugem triletju poznajo le del zgodovinskih in kulturnih dejstev, na katerih temeljijo vsi trije državni prazniki, so vedno pripravljene aktivno sodelovati, saj večinoma zelo radi nastopajo. Tako je bilo tudi letos, ko smo pripravili in izvedli kulturno prireditev ob dnevu državnosti in zaključku pouka v tem šolskem letu. Že med šolskim letom smo razmišljali o zaključni prireditvi in zbirali ideje za izvedbo. Odločili smo se, da bo rdeča nit naše prireditve pravljičica *O nastanku države*, ki smo jo napisali sami.

Za uvod v proslavo je otroški pevski zbor zapel slovensko himno. Sledila je recitacija Cankarjeve Kurentove pesmi, saj smo Slovenci ob pesmi že od nekdaj znali prebroditi skrbi in težave, ki so nas spremljale skozi zgodovino

ter ki nas pestijo tudi danes. Znamo se sprostiti in poveseliti. Veselje in prešernost sta nam bila položena že v zibel, kot pravi Ivan Cankar: »Veseli ljudje bodo živeli tod, pesem bo njih jezik in njih pesem bo vriskanje.«

Razmišljali smo, na kaj vse pomislimo, ko slišimo besedo domovina. Učenci so naštevali vse njene lepote: Jadransko morje, kraške jame, panonske ravnine, prelepe gore, jezera, reke, pozabili niso niti na prepoznavne rastline in prijazne ljudi. Lepote naše domovine smo vključili v svojo pravljičico *O nastanku države*.

Pri izvedbi so nastopali tudi najmlajši učenci, ki so likovno oblikovali naše naravne lepote in jih prinašali na oder ter dopolnjevali sceno naše dramatizacije. Poleg naravnih danosti so učenci v pravljičici želeli izpostaviti ljudi, ki naj s svojim pozitivnim odnosom do svoje domovine sooblikujejo našo državo.

Poudarjali so, da državo soustvarjamo vsi njeni prebivalci. Vsak prispeva kaj svojega, edinstvenega. Tudi šolsko leto se vsakič zaključi

z uspehi, za katere so zaslužni prav vsi, ki s svojim znanjem, idejami in dobro voljo prispevajo k dosežkom, ki jih je treba izpostaviti, saj so tudi ti kamenček v mozaiku države.

Predstavili smo projekte na državni ravni, ki smo jih izvajali v tem šolskem letu. Tretji razred je predstavil projekt Beremo z mačkom Murijem, četrty in peti razred pa sta predstavila projekt Turizmu pomaga lastna glava, ki ga vsako leto razpisuje Turistična zveza Slovenije.

Maček Muri je v sklopu projekta obiskoval učence na njihovih domovih in jih spodbujal pri branju. V vseh razredih je bil Muri vključen v najrazličnejše dejavnosti, ki so potekale znotraj projekta. Učenci so z dramatizacijo prikazali nekaj odlomkov pravljičice izpod peresa Kajetana Koviča, ki je nastala pred več kot štiridesetimi leti in je še danes poznana prav vsakemu mlademu bralcu.

Učenci četrtega in petega razreda so s sodelovanjem pri projektu Turizmu pomaga lastna glava že drugo leto dosegli več zlatih priznanj, na kar so zelo ponosni. Prikazali so potek predstavitve svoje naloge, kot so jo prikazali na turističnih tržnicah v Kranju in Mariboru. Pod naslovom *S Šarevčevo slivo v žepu* so letos promovirali Ivana Tavčarja in njegov dvorec Visoko ter otroške igre takratnega časa.

Prireditve ob dnevu državnosti smo sklenili z govorom ravnateljice in podelitvijo priznanj za vidnejše dosežke v šolskem letu.

Odločili smo se, da bo rdeča nit naše prireditve pravljičica *O nastanku države*, ki smo jo napisali sami.

Pevski zbor je s petjem popestril celotno prireditvev. Za brezskrben korak v počitniške dni je poskrbela plesna skupina, ki deluje na naši šoli.

Prireditvev, ki so jo spremljali vsi učenci, delavci šole in številni vaščani, je popestrila predpraznični dan in med ljudi vnesla nekaj veselja. Vse je opomnila na ponos, ki ga premalokrat pokažemo, ko je govora o naši domovini.

Učenci so pokazali ponos do svoje domovine. Poudarili so pomen medsebojnih odnosov in zaupanja. Važno je, da bomo ohranjali našo lepo slovensko besedo, plese in petje, saj so del nas vseh.

Prilogi:

1. Ivan Cankar: Kurentova pesem, odlomek

O domovina, ko te je Bog ustvaril, te je blagoslovil z obema rokama in je rekel: »Tod bodo živeli veseli ljudje!« Skopo je meril lepoto, ko jo je trosil po zemlji od vzhoda do zahoda; šel je mimo silnih pokrajin, pa se ni ozrl nanje – pušte leže tam, strmé proti nebu s slepimi očmi in prosijo milosti. Nazadnje mu je ostalo polno prgišče lepote; razsul jo je na vse štiri strani, od štajerskih gorov do strme tržaške obale ter od Triglava do Gorjancev, in je rekel:

»Veseli ljudje bodo živeli tod; pesem bo njih jezik in njih pesem bo vriskanje!«

Kakor je rekel, tako se je zgodilo. Božja setev je pognala kal in je rodila – zrasla so nebesa pod Triglavom. Oko, ki jih ugleda, ostrmi pred tem čudom Božjim, srce vztrepeče od same sladkosti; zakaj goré in poljane oznanjajo, da je Bog ustvaril paradiž za domovino veselemu rodu, blagoslovljenemu pred vsemi drugimi.

Vse, kakor je rekel, se je zgodilo; bogatejši so pač drugi jeziki; pravijo tudi, da so milozvočnejši in bolj pripravi za vsakdanjo rabo – ali

slovenska beseda je beseda praznika, petja in vriskanja. Iz zemlje same zveni kakor velikonočno potrkanje in zvezde pojo, kadar se na svoji svetli poti ustavijo ter se ozro na čudežno deželo pod seboj. »Vesela domovina, pozdravljena iz veselega srca!«

2. Pravljica o nastanku države

VEZNO BESEDILO: Nekoč, davno že tega, je živel kralj, ki je imel sedem otrok. Živeli so v mogočnem kraljestvu sredi neprijazne, sive in puste zemlje. Otroci so bili srečni, saj je oče kralj z njimi preživel veliko svojega časa. Skupaj so se igrali, učili, prepevali, plesali in počeli vsemogoče reči. Dnevi so minevali in otroci so prehitro odrasli. Ni jim bilo več do iger in uganjanja vragolij. Zdaj, ko so skrbeli sami zase, so dnevi za kralja postali dolgi. Tako dolgi, da je od silnega dolgčasa zbolel. Otroke je začelo skrbeti za očeta, saj so ga imeli neizmerno radi. Zato so ga nekega jutra vprašali:

OTROCI: Oče, skrbi nas za tvoje zdravje. Kako ti lahko pomagamo?

KRALJ: Odkar ste odrasli, se silno dolgočasim. Okolica mojega kraljestva je siva in pusta. Če bi lahko opazoval kaj lepega in zanimivega, bi mi to zagotovo polepšalo dolge dneve in povrnilo zdravje. Pojdite po svetu in

mi prinesite najlepše reči, ki jih najdete na svoji poti.

OTROCI: Vse bomo storili, da ti bo bolje.

KRALJ: Najstarejši sin, ti imaš največ izkušenj, zato pojdi ti prvi na pot. Da boš lažje potoval, si osedlaj najurnejšega konja v kraljestvu. Za popotnico ti dam sedem zlatnikov, da boš imel kaj jesti in piti. Toda pazi, da vsega ne zapraviš. Odjahaj v svet in mi prinesi kaj lepega, kar bo polepšalo sivo in pusto okolico mojega kraljestva.

NAJSTAREJŠI OTROK: Nič ne skrbi, oče. Prinesel ti bom nekaj lepega.

VEZNO BESEDILO: Dnevi so drveli mimo in oče je nestrpno pričakoval sina. Natanko čez leto dni se je najstarejši sin vrnil.

NAJSTAREJŠI OTROK: Pozdravljen, oče, prinesel sem ti nekaj zelo lepega. Prinesel sem ti visoke in mogočne gore. Poglej skozi okno, kako so krasne. Ko se boš povzpел na najvišjo goro, boš videl vse do sosednjega kraljestva.

KRALJ: Hvala, sin moj. Nalogo si zelo dobro opravil. Zelo si me razveselil.

VEZNO BESEDILO: Kralj je na pot poslal naslednjega od svojih otrok, svojo hčer. Dobila je enako nalogo kot najstarejši sin. Za na pot ji je oče prav tako dal sedem zlatnikov in hitrega konja.

KRALJ: Pojdi po svetu, hči moja, in mi prinesi kaj lepega, da se mi povrne zdravje.

DRUGI NAJSTAREJŠI OTROK: Nič ne skrbi, oče. Takoj, ko uzrem kaj lepega, se vrnem domov.

VEZNO BESEDILO: Čas je hitro mineval, kralju se je zdravje znova poslabšalo. Čez natanko leto dni in sedem mesecev se je hči vrnila.

DRUGI NAJSTAREJŠI OTROK: Pozdravljen, oče. Prinesla sem ti morje. Tako je lepo, da ti ob pogledu nanj zastane dih. Šumenje valov te bo pomirilo in pesem bo zaigrala v tvojem srcu.

KRALJ: Tvoje darilo je res čudovito! Zelo si me osrečila.

VEZNO BESEDILO: Kralj je od sedaj naprej vsak dan hodil v gore in k morju. Zdravje se mu je povrnilo. Toda zaželel si je še kaj lepega, zato je na pot poslal naslednjo hčer.

KRALJ: Hči moja, pojdi še ti po svetu in mi prinesi kaj lepega, da mi polepšam stare dni.

VEZNO BESEDILO: Tako je odšla po svetu. Tudi njej je dal oče za na pot zlatnikov in urnega konja. Čez tri leta in sedem dni se je vrnila v kraljestvo.

TRETJI NAJSTAREJŠI OTROK: Pozdravljen, oče. Prinesla sem ti termalno vodo. Poskusi, kako prijetno topla je. Kopel v termalni vodi te bo okrepila.

KRALJ: Tvoje darilo je zelo dobro. Imenitno si opravila svoje delo.

VEZNO BESEDILO: Kralj je bil navdušen nad lepotami, ki so mu jih prinašali otroci, zato se je odločil, da pošlje na pot prav vse. Tudi četrta hčeri je osedlal urnega konja in

ji dal nekaj denarja. Minilo je komaj nekaj mesecev in hči se je vrnila v kraljestvo.

ČETRTI NAJSTAREJŠI OTROK: Pozdravljen, oče. Tudi jaz sem ti prinesla nekaj lepega.

VEZNO BESEDILO: Kralj je pogledal skozi okno in v daljavi se je v soncu bleščalo jezero. In ne samo to! Sredi jezera je bil pravi mali otoček. Vodo je kralj občudoval in jezera se je zares razveselil.

KRALJ: Prelepo je tvoje darilo, hči moja.

VEZNO BESEDILO: Kralj je na pot poslal naslednjega od svojih sinov. Osedlal mu je urnega konja, mu dal za popotnico zlatih cekinov in ga pospremil do grajskih vrat. Sin se je kmalu vrnil domov, saj je nedaleč od kraljestva našel lepe rastline.

PETI NAJSTAREJŠI OTROK: Pozdravljen oče. Prinesel sem ti rastline, ki bodo okolico kraljestva obarvale pisano kot mavrica. Tale imenitna rastlina je trta. Jeseni obrodi sladko in sočno grozdje. Z njim bodo jeseni in zime sladke. Prinesel sem ti tudi oljke. Ko boš okusil oljčno olje, bo tvoj obraz veder, kot še nikoli. Poleg oljk

in trte sem na poti po svetu nabral najmenitnejših pisanih cvetic, ki nas bodo s svojimi pisanimi plaščki razveseljevale vse dni v letu.

KRALJ: Tvoje rastline se bodo lepo podale v okolico našega kraljestva. Osrečil si me.

VEZNO BESEDILO: Kralj je sedaj večino dni preživel v okolici kraljestva, ki je postalo pisano in razgibano. Užival je v sprehodih, vrtnih opravilih in športnih aktivnostih. Dnevi so minevali hitro in nič več se ni dolgočasil. Motilo ga je le še to, da ni bilo nikogar, ki bi z njim občudoval to prekrasno okolico. Odločil se je, da po svetu pošlje še najmlajša otroka.

KRALJ: Pojdita še vidva po svetu in mi pripeljita prijaznih ljudi, s katerimi bom lahko delil vse te lepote. Ker sta najmlajša, čuvajta drug drugega in vedno potujta skupaj. V hlevu osedlajta močno kobilico, ki vaju bo popeljala v širni svet. Kmalu se vrnita in razveselita svojega očeta.

NAJMLAJŠA OTROKA: Bova, oče, nič ne skrbi, kmalu se vrneva z gručo prijaznih, pametnih, pogumnih, odkritosrčnih in družabnih ljudi.

VEZNO BESEDILO: Minevali so dnevi,

meseci in leta. Čez natanko sedem let sta se otroka vrnila v kraljestvo. Za njima je hodila množica ljudi, mladih in starih, velikih in majhnih, takih s temnimi in takih s svetlimi lasmi, suhih in močnih. Kralj se je gruče silno razveselili. Takoj je pripravil gostijo s plesom za vse, ki so prihajali in še prihajajo v kraljestvo. Ljudje so zgradili hiše, ceste, trgovine, kulturne ustanove in še mnogo drugih reči. Obdelovali so polja, vinograde, sadovnjake. Družili so se in skupaj jim je bilo in jim je še vedno lepo, saj živijo na lepem delu sveta, v prijazni in lepi državi.

Literatura

Cankar, Ivan, *Kurent* (odlomek). Dostopno na <http://kaplan-marko.blogspot.si/2009/06/domovini.html>, 15. 5. 2017.

Pečnik, J., Križman, Z., Dolšina, M., Grafenauer, D. (2014) *Aktivno državljanstvo in domovina. Priročnik za učitelje srednjih šol za proslavitev slovenskih državnih praznikov*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Jo Nesbø - ZBIRKA DOKTOR PROKTOR

Zabavni mladinski romani priznanega avtorja kriminalk Jo Nesba. Knjige so prežete s humorjem, hudomušnostmi, pustolovščinami in pozitivnimi vrednotami, predvsem pa je napete do zadnje strani. Knjige so prejele znak kakovosti Zlata hruška, po knjigah Prdoprašek doktorja proktorja in Časovna kad doktorja Proktorja so posneli tudi film.

Avtor knjig JO NESBØ 1960) je poznan kot eden najboljših piscev kriminalk na svetu. Njegovi romani z glavnim junakom detektivom Harryjem Holom so dosegli uspeh tako v njegovi rodni Norveški kot tudi drugod po svetu, navdušili so kritike, knjigarne in bralce. Njegove knjige so prevedene v štirideset jezikov, pogostokrat nagrajene ter redno na lestvicah najbolj prodajanih knjig.

www.jonesbo.si

www.facebook.com/didakta.si

MLADOSTNIKI Z MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU V CENTRU CIRIUS VIPAVA, NJIHOVA MOTIVACIJA ZA DELO IN SOCIALNA VKLJUČENOST V OKOLJE

Mateja Kete Černe, prof. defektologije, dipl. fizioterapevtka, CIRIUS Vipava

Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje invalidnih otrok in mladostnikov (CIRIUS) v Vipavi je ustanova, v kateri so otroci od predšolskega obdobja do 26. leta starosti. Ti lahko obiskujejo prilagojeni program vzgoje in izobraževanja z nižjim izobrazbenim standardom od 1. do 9. razreda, posebni program vzgoje in izobraževanja od 1. do 6. stopnje, predšolski otroci pa obiskujejo razvojni oddelek vrtca.

V vseh letih svojega pedagoškega dela z osebami s posebnimi potrebami sem poučevala mladostnike, stare nad 14 let, v posebnem programu in tudi v prilagojenem programu vzgoje in izobraževanja. V okviru interesnih dejavnosti pa sem se srečevala z učenci različnih starostnih skupin. Bila sem tudi izvajalka dodatne strokovne pomoči nekaterim predšolskim otrokom, vključenim v redne vrtce.

Vedno sem se spraševala, če tem mladim, največkrat že odraslim ljudem (v času bivanja pri nas) dajem dovolj znanja in veščin, da jih pripravim na čimbolj samostojno življenje. Ali jih (glede na njihove sposobnosti) dovolj motiviram, da se lahko v svojem prostem času zaposlijo tudi sami? Ali dovolj skrbim za njihovo socialno vključenost, pojavljanje v družbi in širšem okolju? Kar so seveda cilji vsake vzgojno-izobraževalne ustanove.

SKUPINA MLADOSTNIKOV, S KATERIMI DELIM SVOJ DAN

Trenutno delam z mladostniki, stari od 19 do 22 let, ki imajo poleg motnje v duševnem razvoju (zmerna, težja, težka) še druge kombinirane motnje. V skupini posebnega programa na 5. stopnji sem profesorica defektologinja in razredničarka sedmim mladostnikom in mladostnicam. Skupaj z varuhinjo negovalko se vsakodnevno trudiva iz vsakega posameznika razviti največ, kar lahko. Seveda skupaj s timom strokovnih sodelavcev, ki delajo z istimi

mladostniki (logoped, fizioterapevt, delovni terapevt, medicinska sestra, psiholog, socialni delavec, drugi (predmetni) učitelji, vzgojitelji ter zunanji sodelavci, tiflopedagog in ostali). Vsak na svojem strokovnem področju skrbimo za mladostnikov senzomotorični, kognitivni in psihosocialni razvoj. Za orientacijo nam je letna priprava na vzgojno-izobraževalno delo v posebnem programu, v veliko pomoč so nam individualizirani program za posameznega učenca in seveda želje mladostnikov in tudi želje njihovih staršev.

Pomembni člani pri oblikovanju programa so mladostniki sami in seveda starši, skrbniki. Vsi mladostniki niso sposobni odločati o sebi. Nekateri starši po dopolnjenem osemnajstem letu svojega otroka z motnjo v duševnem razvoju roditeljske pravice podaljšajo. Skupina mladostnikov, s katerimi delam, je zelo raznolika. Nekateri za gibanje uporabljajo voziček na ročni pogon, voziček na električni pogon, hoduljo, skuter. Skoraj vsi za boljšo hojo in stabilnost uporabljajo ortopedske čevlje, nekateri zaradi ukripljenosti hrbtenice uporabljajo steznik. Za sporazumevanje nekateri uporabljajo podporno in nadomestno komunikacijo, komunikator, slikovni material, slušni aparat v primeru

naglušnosti. Pri delu uporabljajo najrazličnejše pripomočke (dvižne mizice, držala, pisala idr.) in prilagoditve. Poleg motnje v duševnem razvoju in gibalne oviranosti različnih stopenj so njihove medicinske diagnoze cerebralna paraliza (različnih oblik), Dawnov sindrom, motnje avtističnega spektra ...

MLADOSTNIKI IN USPOSABLJANJE ZA ŽIVLJENJE

V procesu vzgoje in izobraževanja ter ostalih obšolskih dejavnosti se mlade odrasle osebe osamosvajajo, učijo praktičnih vsakodnevnih opravil, da bi lahko čimbolj razvile svojo samostojnost. Pri interesnih dejavnostih, izbirnih vsebinah, pri delovni in likovni vzgoji, splošni poučenosti, gibalno-športni vzgoji, oddelkih podaljšanega bivanja, pri urah vzgoje, v svojem prostem času ... so ti mladi ljudje kreativni, ustvarjalni, počnejo stvari, ki so jim v ponos ter zadovoljstvo, prav tako tudi nam zaposlenim in njihovim staršem. Vsi se trudimo, da preživljajo čas aktivno, razgibano in družabno.

Zaposleni v CIRIUS-u Vipava bi našim mladostnikom radi ponudili nekaj več kot druženje v krogu poznanih sovrstnikov in zaposlenih. Radi bi osmislili njihovo delo, povečali motivacijo za aktivnosti, ki jih počnejo. Rabi bi jim pomagali do čim večje samostojnosti, zadovoljstva, občutka koristnosti in uspešnosti, kar je vsekakor pogoj

Ali dovolj skrbim za njihovo socialno vključenost, pojavljanje v družbi in širšem okolju?

Zaposleni v CIRIUS-u Vipava bi našim mladostnikom radi ponudili nekaj več kot druženje v krogu poznanih sovrstnikov in zaposlenih.

za srečno življenje in psihofizično zdravje teh mladih ljudi. Mladostnike bi radi čimbolj vključili v lokalno okolje v vipavski in ajdovski občini, od koder v največjem številu prihajajo k nam. Želeli bi osmisliti njihovo delo, da predstavijo svoje sposobnosti drugim, sokrajanom, občanom, kot enakovrednim članom družbe. Želimo si večjega sodelovanja in aktivnega udejstvovanja v družbi in večje sprejemanje mladostnikov s posebnimi potrebami v širši javnosti.

AKTIVNO VKLJUČEVANJE MLADOSTNIKOV V VZGOJNO- IZOBRAŽEVALNI PROCES

Mladostnikom dajemo možnost, da povedo svoje želje. Z našo pomočjo uresničujemo svoje ideje, pri tem pa jih usmerjamo in spodbujamo. Potrebno jim je dati možnost, da aktivno sodelujejo v vzgojno-izobraževalnem procesu, pri postavitvi ciljev in evalvaciji. Mladostniki so aktivni člani pri nastajanju svojega individualiziranega programa. Seveda je vse to odvisno od njihove zmožnosti in kategorije motnje v duševnem razvoju. Zelo dobro pa lahko pri nekaterih v praksi deluje tudi formativno spremljanje pouka. Pripravljeni so za delo in motivirani za aktivnosti,

ki jih sami predlagajo, bolj sodelujejo pri učnem procesu, načrtovanju, izvedbi in evalvaciji. Nekateri sposobnejši mladostniki sami povedo, da bi radi enakovredno sodelovali v družbi, da ne bi bili tarča posmeha, zapostavljeni ter odrinjeni iz družbe.

Tudi pri tem je za mladostnike z motnjo v duševnem razvoju pomembno samozagovornišvo. Posamezniku ali skupini omogoča izraziti svoje mnenje, potrebe, želje. To gibanje pomaga naučiti posameznike odločanja o bistvenih vprašanjih v njihovem življenju, s kom in kje bodo živeli, reševati probleme bivanja, šolanja, dela, prostega časa. Uspehi takih skupin so lahko zelo veliki. Posamezniki dobijo občutek vrednosti, pridobijo samozavest, pozitivno samopodobo, občutek slišnosti, povečajo komunikacijo z okoljem. Posameznik se nauči poiškati pomoč, če in ko jo potrebuje.

MLADOSTNIKI SODELUJEJO V PROMOCIJSKI STOJNICI CIRIUS-a V DOMAČI IN SOSEDNIJH OBČINAH

V mesecu decembru 2016 smo prvič prestopili prag sejmišča, tržnice v Ajdovščini. Odločili smo se, da vsak četrtek v tem decembru ponudimo na stojnici naše zloženke, zgibanke ...

izdelke in material, ki ga v CIRIUS-u Vipava izdelujejo učenci s pomočjo zaposlenih. S svojo prisotnostjo v Ajdovščini na tržnici, v trgovskem centru Mercator, v Lavričevi knjižnici, na božično-novoletnem sejmu in na prireditvi ob otvoritvi jaslic v Vipavskem Križu smo v decembru obeležili tudi svetovni dan invalidov (3. december).

Pojavljanje na tržnici je za nas primer dobre prakse, kako starejšim učencem osmisliti delo v razredu. Na 5. stopnji posebnega programa vzgoje in izobraževanja je tedensko kar devet ur delovne vzgoje ter tri ure likovne vzgoje. Pri teh »predmetih« smo lahko naredili največ izdelkov za našo stojnico. Pri urah izbirnih vsebin smo načrtovali delo, dobivali kontakte, trenirali komunikacijo, širili socialni krog, govorili o novoletnih željah, darilih ... Pri urah splošne poučenosti smo govorili o praznikih, o decembru; pri matematiki reševali besedilne naloge v zvezi z nakupovanjem. Skušali smo opraviti kvalitetno delo v času pouka. Pri ostalih obšolskih dejavnostih v oddelkih podaljšanega bivanja in vzgoje so učenci kreativno preživljali svoj »prosti« čas. S prisotnostjo na teh javnih dogod-

Dekle s pomočjo izdeluje okraske za novoletno jelko, na mizi ima komunikator, pripomoček za sporazumevanje.

Izdelava angelčkov

kih so pridobili motivacijo za delo in utrjevali socialne in komunikacijske veščine v širšem okolju.

V mesecu novembru smo v celi hiši izdelovali izdelke za skupni cilj. V več skupinah smo izvedli delovne dneve ter v okviru različnih predmetov in področij naredili res veliko izdelkov, s katerimi smo (so) na tržnici v Ajdovščini promovirali naš center. Namen je bil kvalitetno izkoristiti prosti čas, predstaviti naše (njihovo) delo, socializacija, trening komunikacijskih veščin z naključnimi mimoidočimi, promocija centra, osveščanje ljudi o možnostih in značilnostih mladih s posebnimi potrebami.

Učenci so bili soudeleženi pri komunikaciji in pridobivanju soglasja za postavitev stojnice v Trgovskem centru Mercator Ajdovščina in soglasja Komunalno stanovajske družbe v Ajdovščini, ki je zadolžena za upravljanje objektov, tržnice, sejmišča ... Njihov zagon za delo se je iz dneva v dan povečeval. Skupaj smo kovali načrte, kaj bomo

delali, izdelovali, in napisali povabilo za obisk stojnice v lokalne časopise.

PROBLEM AKTIVNEGA PREŽIVLJANJA PROSTEGA ČASA TUDI MED MLADIMI Z MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

Nekateri mladostniki so pri nas od jutra do popoldneva. Nekateri ostanejo v ustanovi v štiriindvajseturnem varstvu.

S pomočjo strokovnih delavcev so mladostniki postavili vprašanja nekaterim svojim sovrstnikom, starim od 18 do 26 let, ki bivajo v CIRIUS-u Vipava. Spraševali so (smo) jih, kako preživljajo svoj prosti čas, kaj bi radi počeli ...

Ugotovili smo, da je njihov krog znancev, prijateljev, sogovornikov večinoma vedno isti. Ustanova jim je drugi dom, kar velja za vse, neglede na to, koliko časa preživijo pri nas. Tu se dobro počutijo, imajo svoje prijatelje, se zabavajo in učijo. Vprašalnik, izkušnje in pogovo-

ri s starši so pokazali, da so mladostniki v domačem okolju bolj pasivni in manj motivirani za delo kot pri nas. Vsi pa si želijo (želimo), da bi bili sprejeti tudi zunaj centra, v bližnji in širši družbi.

Družina je prva, ki skrbi za socialno vključenost otroka in mladostnika v okolje in družbo. S tem delom mora ustanova nadaljevati in ga še povečati v času odraščanja, v najstniških in mladostniških letih, ko pri učencih vse večji pomen dobivajo prijatelji, vrstniki, okolje. Pri mladostnikih, ki so nam zaupani v štiriindvajseturno varstvo, smo zaposleni še toliko bolj dolžni poskrbeti za njihovo samostojnost. Pri teh imamo dvojno vlogo – biti strokovni delavci in hkrati namestniki staršev, skrbeti za mladostnikov celostni razvoj, zadovoljitev njihovih potreb in interesov, ne samo v času vzgojno-izobraževalnega dela, ampak tudi v njihovem prostem času.

PROBLEM ZAPOSLOITVE MLADIH S POSEBNIMI POTEGBAMI

V času, v katerem živimo, so velik problem zaposlovanje mladih, motivacija za delo in aktivno preživljanje prostega časa. Delovnih mest ni

Vprašalnik, izkušnje in pogovori s starši so pokazali, da so mladostniki v domačem okolju bolj pasivni in manj motivirani za delo kot pri nas.

Fant in dekle z barvami za blago odtiskujeta različne motive na zašite torbice.

Samostojna izdelava voščilnic

veliko niti za izobražene mlade ljudi. Veliko mladih, tudi s posebnimi potrebami, se poslužuje pretirane uporabe računalnikov, telefonov, socialnih omrežij, opuščajo kontakte, druženje z vrstniki in vse preveč časa preživijo doma na kavču. Zato bi radi našim mladostnikom ponudili dobro obliko aktivnosti, ki bi jih motivirala in bogatela. V občini Vipava, kjer se CIRIUS nahaja, nas krajani poznajo in sprejemajo. Veliko odraslih brezposelnih ljudi, bivših sodelavcev, ki so že v pokoju, dijakov in študentov bližnjih šol je pri nas prostovoljcev, kar je v obojestransko korist in zadovoljstvo. Želeli bi si še bolj aktivno pojavljati se v družbi, ne samo ponuditi možnost druženja zunanjim sodelavcem v našem centru, pač pa pojavljati se tudi zunaj centra v domači občini Vipava, v Ajdovščini ter tudi v ostalih bližnjih krajih.

CILJI IN EVALVACIJA NAŠEGA DELA

Aktivnosti, povezane z našim delom, smo si sproti beležili v portfolio. Zapisali smo priprave na delo, sodelujoče mladostnike in strokovne delavce, zastavljene cilje, fotografije vseh dejavnosti v Centru in udeležbe na stojnicah, razstavah, javnih dogodkih ter evalvacijo.

Rezultat našega dela je bil zelo pozitiven, zato smo sklenili, da naše aktivnosti pojavljanja v družbi na tak način ohranimo.

Seveda tudi z drugačnimi oblikami dela na terenu uspešno uresničujemo zastavljene cilje glede socialne vključenosti in motivacije mladostnikov s posebnimi potrebami za delo. Cilji, ki smo si jih zastavili:

- Povečati samostojnost mladostnika.
- Motivirati mladostnike za delo.
- Razviti pri mladostniku odgovornosti do izdelkov, dela.
- Spodbuditi pri mladostniku razmišljanje o možnosti zaposlitve in želji po zaposlitvi.
- Povečati zaupanje vase, samozavest, vzbuditi občutek koristnosti.
- Povečati zadovoljstvo in dobro počutje pri mladostniku.
- Povečati pri mladostniku socialne stike.
- Izboljšati spretnosti v komunikaciji z nepoznanimi ljudmi in v nepoznani situaciji.
- Uriti dialog z različnimi mimosodičimi, različne starosti, spola, različne izobrazbe ...
- Uporabiti vpljudnostne izraze in prilagoditi se situaciji.
- Ozavestiti okolico, ljudi o drugačnosti,

posebnih potrebah, motnji v duševnem razvoju, gibalni oviranosti ...

- Ozavestiti okolico, ljudi o sposobnosti mladih s posebnimi potrebami in razbiti strah pred drugačnostjo.
- Promovirati naš Center.
- Motivirati mladostnike za ustvarjalno preživljanje prostega časa in samozaposlitev v prostem času.
- Dobro pripraviti mladostnike na morebitno delo v Varstveno-delovnih centrih (VDC) v prihodnjih letih, ko zaključijo vzgojno-izobraževalni program v naši ustanovi.

Skupaj z mladostniki med 18. in 26. letom, vključenimi v 4., 5. in 6. stopnjo Posebnega programa vzgoje in izobraževanja – program za otroke s posebnimi potrebami Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, smo preko »potovanja« po raznih lokacijah te cilje tudi uspešno realizirali.

Z odliko pojavljanja v javnosti (s promocijsko stojnico) želimo nadaljevati, ne samo v tem veselem decembru, ampak, v povezavi s TIC-em v Vipavi in Ajdovščini, tudi z občasno prisotnostjo na pomembnih dogodkih na določenih lokacijah v bližnji okolici.

Izdelava lesenih obeskov za ključe

Stojnica z izdelki CIRIUS-a Vipava

AKTIVNO UČENJE: ODKRIVANJE LEPOT KRAJINSKEGA PARKA ŠTURMOVEC

Sonja Ambrož, dipl. vzgojiteljica,
OŠ Markovci – enota vrtec

Otrok potrebuje za celostni razvoj in razvoj osebnih potencialov predvsem varno in spodbudno učno okolje. V članku predstavljam primer aktivnega učenja, kjer so otroci pridobivali nova znanja in pridobivali izkušnje za vsakdanje življenje. Naš osrednji cilj je bil ustvariti otrokom spodbudno in stimulatívno okolje, ki krepi in spodbuja njihovo naravno radovednost do odkrivanja novega, do odkrivanja in doživljanja narave in z njo povezanega življenja.

UVOD

Vrtec je specifična ustanova, kjer biva-
mo otroci in odrasli, ki se med seboj
bogatumo s svojo ustvarjalnostjo, na-
klonjenostjo, zgledi, odnosi in medse-
bojnim sodelovanjem. Naloga nas odr-
aslih v vrtcu je predvsem zagotoviti
otrokom prijetno otroštvo in izkušnje,
ki omogočajo in spodbujajo otrokov
duševni in fizični razvoj. Takšen na-
čin opredeljuje tudi nacionalni doku-
ment Kurikulum za vrtce. Vzgojitelj
mora otrokom omogočiti dovolj prilo-
žnosti in časa, da z lastnim preizkuš-
anjem začutijo lastnost narave z vsemi
čuti (Bahovec in drugi 1999).

V predšolskem obdobju se pri otro-
ku razvijejo sposobnosti, kot so opa-

zovanje, čustvovanje in doživljanje
sveta, zato naj otrok v tem obdobju
spoznava pomen narave. Z različni-
mi vsebinami lahko pripomoremo
k temu, da otroci občutijo odgovor-
nost do narave in si pridobijo izku-
šnje in znanja o človeku v razmerju
do narave, o naravnih silah in nji-
hovi uporabi (Fošnarič in Katalinič
2012).

Pomembno je, da vzgojitelji otrokom
ponujamo pestro izbiro vsebin, s ka-
terimi razvijamo pozitívni odnos do
narave.

Ena izmed nalog staršev in vzgoji-
teljev je spodbujanje radovednosti
otrok, saj je radovednost pozitivna

lastnost za ustvarjalnost oziroma ak-
tívni odnos do okolja in omogočanje
ustvarjalnih situacij, preko katerih
otrok postane dejaven soudeležene-
c dogajanj in ravnanja v okolju (Fošn-
arič in Katalinič 2012).

V šolskem letu 2016/2017 smo skupi-
na Balončki iz vrtca Markovci sode-
lovali v vseslovenskem projektu Turi-
zem in vrtec na temo Z igro do prvih
turističnih korakov.

Z aktivnim sodelovanjem v projektu
smo želeli pri otrocih spodbuditi in-
teres za raziskovanje, odkrivanje in
doživljanje kraja ter širšega okolja, v
katerem živimo.

Izdelali smo kačje pastirje, ki so del posebnosti krajinskega parka, saj so nekatere vrste redke in ogrožene.

Kreativnost najmlajših

NAMEN PROJEKTA

Namen projekta je bil otrokom približati bližnji idilični Krajinski park Šturmovce. Osrednji poudarek ni bil le na bogatih rastlinskih in živalskih vrstah, temveč zlasti na predstavitvi parka Šturmovce kot kraja spominov na zanimive življenjske zgodbe ljudi in kraja, kjer se je nekoč kosilo, grabilo in pelo. Glavni namen je bil torej otrokom predstaviti običaj KOŠNJE v Šturmovcu in z njo povezano vožnjo z ladjami.

CILJI PROJEKTA

Opredelili smo naslednje cilje projekta:

- Spoznavanje ožjega in širšega družbenega, kulturnega in naravnega okolja ter seznanjanje s kulturo, tradicijo, zgodovino, običaji in turizmom.
- Razvijanje naklonjenega, spoštljivega in odgovornega odnosa do sebe, ljudi, do žive in nežive narave.
- Spoznavanje vloge narave in čiste okolja v povezavi z gibanjem v naravi in kakovostjo življenja.
- Omogočanje in spodbujanje turističnih dejavnosti otrok.
- Otrok v vsakdanji komunikaciji poslušaja jezik in je vključen v komunikacijske procese z otroki in

odraslimi.

- Otrok spoznava, da si morajo vsi ljudje v določeni družbi pomagati in sodelovati, si oblikuje pozitivni odnos do okolja in se aktivno vključuje v skrb zanj.

OPIS IZVEDBE PROJEKTA

Z otroki smo si najprej ogledali posnetek, ki prikazuje ohranjanje ljudskega običaja košnje v Šturmovcu. Otroci so preko posnetka videli, kako so se ljudje in živina z ladjami pripeljali na delo. Kosci so ob svitu začeli kositi, nato so se za njimi z »južino« pripeljale grabljice. Grabljice so pograbile travo, nato so skupaj na travniku »pojužinali«. Posnetek prav tako prikazuje igriv ljudski običaj »trčkanje«, pri katerem kosci primejo grabljico, jo nežno s koleno udarjajo v zadnjico in ji pod oblačila natlačijo travo. Delo je vedno spremljala pesem.

Sprehodili smo se do Krajinskega parka in doživeli idilično naravo. Opazovali smo bogat rastlinski in živalski svet (poslušali ptičje petje, opazovali metulje, iskali kačje pastirje, obšli smo mrtvo kačo ...). Ogledali smo si reko Dravo in kraj, kjer so se nekoč zaradi nedostopnosti do Šturmovca vozili z ladjami.

Obiskali smo kosca in spoznali grabljico.

Kosec je otrokom pokazal in razložil potek košnje. Videli so, kako se kosa najprej »nakleplje«, kako jo nabrusimo, jo pravilno nesemo, kako z njo kosimo travo in kako jo očistimo. Grabljica jim je pokazala, kako se raztroši in obrača trava, da se lahko hitreje posuši. Otroci so si h koscu s seboj prinesli svoje lesene otroške kose in grablje. Fantje so si najprej nabrusili svoje kose in se nato vživali v vlogo kosca, dekleta pa v vlogo grabljice. Po opravljenem delu so »pojužinali«.

KAJ SO PRIDOBILI OTROCI S SODELOVANJEM V PROJEKTU

Otroci so se sprehodili in doživeli harmonično naravo v lokalnem krajinskem parku. Spoznali so način košnje v Šturmovcu in z njo povezane zanimive življenjske zgodbe ljudi. Preizkusili so se v vlogi kosca in grabljice. Videli so, kako so se ljudje in živina vozili z ladjami v Šturmovce. Poslušali so izpovedno pesem Šturmovska in izvedeli, da je reka Drava vzela tudi življenja. Izdelali so kačje pastirja, ki predstavlja posebnost Šturmovca.

Brušenje kose

Odhod na košnjo

VTISI IN IZJAVE OTROK TER DRUGIH SODELUJOČIH

Glede na izjave otrok je bil njim najljubši del projekta, ko so si lahko sami nabrusili koso, kosili z lesenimi kosami in grabili travo z grabljami.

Primer ponosne izjave otroka: »Poglej, kejko trave sem že nakosa.«

Pri projektu smo sodelovali s posamezniki, ki so bili pomemben del projekta, saj so nam nazorno prikazali košnjo v Šturmovcu.

Svoje vtise in občutke smo tudi likovno uprizorili. V avli vrtca smo pripravili razstavo likovnih izdelkov in fotografij in s tem javnosti predstavili naš projekt. S plakatom smo se predstavili tudi na Pikinem festivalu 2017 v Velenju.

ZAKLJUČNE MISLI

Namen projekta je bil dosežen. Otroci so doživeli idilično naravo v bližnjem Šturmovcu in se seznanili z lokalnim običajem košnje in z njo povezano vožnjo z ladjo. Z otroških obrazov je bilo

moč razbrati zanimanje in veselje, ko so zamahovali s svojimi kosami, grabili in raztresali nakošeno travo. Otroci so preko projekta spoznavali tudi kulturno dediščino in znamenitosti domačega kraja.

Spoznali so način košnje v Šturmovcu in z njo povezane zanimive življenjske zgodbe ljudi. Preizkusili so se v vlogi kosca in grabljice.

pridobiva v naravi, so še toliko več vredne. Naloga odraslih je, da znamo izrabiti naravne danosti v prid razvoju otrok in da smo jim vzorniki v zdravem načinu življenja.

Literatura

Bahovec, Eva, in drugi (1999) *Kurikulum za vrtce*. Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Fošnarič, S., in Katalinič, D. (2012) *Didatične usmeritve za izvedbo raziskovalnih in eksperimentalnih dejavnosti predšolskih otrok na področju naravoslovja*. Maribor: Pedagoška fakulteta

Maribor, Univerza v Mariboru.

Kroflič, Robi, in drugi (2001) *Otrok v vrtcu. Priročnik h kurikulu za vrtce*. Maribor: Založba Obzorja.

Lepičnik-Vodopivec, Jurka (2006) *Okoljska vzgoja v vrtcu*. Ljubljana: Založba AWTS.

Pomembno je, da otrok v predšolskem obdobju pridobi čim več izkušenj, ki se navezujejo na spoznavanje družbenega in naravnega okolja. Če te izkušnje

Grabljice na delu

Malica – »južna«

GIBANJE KOT ENO IZMED PODROČIJ DEJAVNOSTI V VRTCU

Martina Kostanjšek, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok,
Vrtec Ringaraja pri OŠ Artiče

V kolikšni meri se bodo naši otroci gibalni in predvsem uživali v gibalnih dejavnostih, je odvisno predvsem od nas, odraslih: doma od staršev in v vzgojno-izobraževalnih zavodih od vzgojiteljev. Ustvarjanje oz. nudenje spodbudnega gibalnega okolja, prepojenega z veliko mero zaupanja, je tisto, kar dela igro in učenje odra- slega z otroki tako zelo posebno. In le v takšnem vzdušju, kjer je tudi za napake in neuspele poskuse dovolj prostora, ima otrok možnost razvijati svojo ustvarjalnost.

POMEN GIBANJA IN VLOGA STROKOV- NIH DELAVCEV

Pomen gibanja kot enega izmed področij v otrokovem razvoju v predšolskem obdobju je naveden tudi v nacionalnem dokumentu za vrtece – Kurikulumu. Potrebi po gibanju in igri sta namreč osnovni otrokovi potrebi; gibanje telesa vpliva na celostni razvoj otroka: motorični, intelektualni, socialni in emocionalni. Gibanje torej omogoča zaznavanje okolice, prostora, časa in samega sebe (Bahovec in drugi 1999). Pomena aktivnosti, povezanih z gibanjem, se zelo dobro zavedamo tudi strokovne delavke v našem vrtcu, zato skozi vse šolsko leto skrbimo za nudenje spodbudnega gibalnega okolja. Prednostne naloge se v osnovi vselej nanašajo na sproščeno izvajanje naravnih oblik gibanja. Z utrjevanjem le-teh lahko v nadaljevanju otrokom ponudimo zahtevnejše gibalne naloge oz. izzive. Vemo namreč, da so prav naravne oblike gibanja tiste, ki predstavljajo temelj razvoja kompleksnejših gibalnih vzorcev. Pri načrtovanju gibalnih dejavnosti vselej upoštevamo potrebe in interese ter zmožnosti otrok oz. njihove telesne značilnosti. Le na ta način lahko otrokom ponudimo igro, ki jo doživljajo kot nekaj prijetnega, obenem pa razvijajo domišljijo, ustvarjalnost in iznajdljivost. Igra in vadba, ki sta otroku prilagojeni in v katerih doživlja veselje in ugodje, gradita otrokovo samozavest in samozaupanje. Tako z gibalnimi igrami otroci spoznavajo dele telesa, urijo orientacijo v prostoru ter navezujejo stike z vrstniki. Preko igre se seznanjajo tudi s plesno ritmiko,

krepijo mišice in se zavedajo svoje telesne koordinacije. Čut za ritem usvajajo z glasbeno-didaktičnimi igrami, pri katerih usklajujejo glasbeni ritem z ritmom gibanja. Plesno znanje naši otroci pridobivajo v enostavnih koreografijah, rajalnih in gibalnih igrah – basnih ter spontanem plesu ob glasbi z in brez rekvizitov. Elementarne igre pa otrokom ponudijo priložnost za spoznavanje smisla in pomena upoštevanja pravil igre ter na ta način krepijo socialne stike med vrstniki.

Pomemben cilj gibalnih dejavnosti v našem vzgojno-izobraževalnem zavodu je namreč tudi spoznavanje pomena sodelovanja v igralni skupini in medsebojne pomoči ter upoštevanja »športnega obnašanja«. Ena izmed nalog naših strokovnih delavk pa je tudi seznanjanje otrok z ustreznimi oblačili in obutvijo ter varnostnimi ukrepi, ki so potrebni pri izvajanju gibalnih aktivnosti. Vzgojiteljice vselej skupaj z otroki pripravimo in po končani igri pospravimo športno orodje in ostale pripomočke, ob tem pa otroke seznanjamo še s pravilnim poimenovanjem le-teh. Zavedanje naših strokovnih delavk, da je moč pohvale pri otrocih zelo velika, še posebej takrat, ko jim ne gre povsem po pričakovanjih in načrtih, je ključ do zadovoljnih, ponosnih otrok. Velikokrat namreč izrečena pohvala pomeni nov začetek, nov poskus reševanja gibalnih problemov. In če uspe, je super, če ne, prav tako; vse-

kakor je vredno poskusiti in vztrajati. To je po mojem mnenju sporočilo, ki bi ga morala vsaka izmed nas, vzgojiteljic, podajati otrokom, ne glede za katero področje dejavnosti gre.

V skrbi za zdravje in nemoten razvoj naših malčkov se pri nas vsako leto

V skrbi za zdravje in nemoten razvoj naših malčkov se pri nas vsako leto odvija projekt, ki smo ga poimenovali *Z gibanjem do zdravja*.

odvija projekt, ki smo ga poimenovali *Z gibanjem do zdravja*. Otroci, stari 2–6 let, pa so v okviru omenjenega projekta vključeni tudi v gibalno-športni program Mali sonček, ki pome-

ni dodatno motivacijo ter osvežitev vzgojno-izobraževalnega procesa. Ponuja namreč pestre vsebine in je sestavljen iz štirih stopenj z ustreznimi nalogami glede na starost otrok. Za vsako opravljeno nalogo prejmejo otroci sončka ustrezne barve; najmlajši modrega, malce starejši zelenega oz. oranžnega in najstarejši rumenega.

VPLIV GIBANJA NA ZDRAVJE IN SPANJE OTROK

Spanje opredeljujemo kot pomemben fiziološki proces, ki zajema tako odraslega kot tudi malčka. Pomanjkanje spanja odločilno vpliva na spoznavne funkcije (pozornost, koncentracijo, spomin) ter čustveno in telesno zdravje (Vir 1). In da pri otrocih ne bi prihajalo do pomanjkanja (kvalitetnega) spanja, lahko s svojim ravnanjem pripomoremo tudi mi, strokovni delavci v vrtcih. Znano je namreč, da otroci, ki se veliko giblje-

jo, predvsem na svežem zraku, spijo bolje. Poskrbeti moramo torej za to, da v načrtovane dnevne dejavnosti vnašamo čim več tistih, ki temeljijo na gibanju. Kajti, bolj ko bo otrok gibalno aktiven, bolj bo utrujen in posledično bo njegov spanec mirnejši in kvalitetnejši. Potrudimo se torej, vzgojiteljice in starši, in vzbudimo zanimanje za gibanje v slehernem otroku! Otroci nam bodo hvaležni, kajti z malo naše spodbude in predvsem s svojim zgledom bomo poskrbeli za to, da bodo zvečer prav sladko zaspali. Z gibanjem bomo, odrasli in otroci, znatno izboljšali kakovost svojega življenja, okrepili imunski sistem in poživili telo.

PRIMERI IZ PRAKSE VADBENE URE

Ena izmed osnovnih organizacijskih oblik športne vzgoje v našem vrtcu so vadbene ure. Le-te so vselej skrbno načrtovane, upoštevajoč potrebe, interese in zmožnosti otrok, in potekajo v zgornji dvorani šole oz. na prostem. Potekajo po urniku, kajti dvorano si delimo s šolarji. Tako na začetku šolskega leta izdelamo načrt, ki temelji na dogovoru glede mesečne uporabe organizacijskih metod in oblik dela. Na ta način poskrbimo, da je le-teh zajetih oz. zastopanih čim več različnih. Tedenski čas izvajanja za posamezno skupino otrok je po navadi določen vnaprej, včasih pa se nam zaradi določenih spremenjenih okoliščin ponudi še dodatna priložnost za izvedbo te oblike športne vzgoje, zgodi pa se tudi, da je kakšna kdaj tudi odpovedana. V tem primeru jo skušamo čim prej nadoknaditi oz. najti alternativno rešitev, ki zadovolji tedenske potrebe otrok po gibanju. V poštev pridejo predvsem igrala na našem igrišču ali pa sprehod v okolici vrtca; še posebej pa smo ponosni na Banovo hosto, kjer je zagotovo že vsak izmed nas napisal svojo gozdno zgodnico ... Tako se v okviru vadbene ure naši otroci preizkušajo še v poligonih, vadbah po postajah, pantomimi, elementarnih igrah (skrievanja, lovljenja, skupinskih tekov), gibanjih z različnimi žogami, ustvarjalnem gibanju ob plesni spremljavi,

gimnastičnih vajah, gibalnih igrah s pravili, vožnji z različnimi otroškimi vozili, igri s padalom ...

OSTALE OBLIKE GIBALNIH DEJAVNOSTI

Organizacijske oblike gibalnih aktivnosti so pri nas poleg vadbene ure še:

- jutranje razgibavanje,
- minutka za zdravje,
- izlet,
- športno dopoldne,
- športno popoldne,
- tečaj plavanja,
- sprehod.

Jutranje razgibavanje uresničujemo v jutranjem krogu. Lahko poteka v okviru določene zgodbe ali pesmice oz. instrumentalne glasbe, velikokrat pa gibalne vzorce narekujejo tudi otroci sami. Predvsem takrat, ko se odločimo za spontan ples ob glasbi, pride otrokova ustvarjalnost še posebej do izraza. Minutko za zdravje si privoščimo kar tako, med dejavnostmi, ko opazimo, da postajamo utrujeni, zaspani oz. nam zmanjka volje za delo. Naši izleti se nanašajo predvsem na zaključna druženja z družinami ob koncu šolskega leta. Skupaj izberemo kraj in znamenitosti, ki si jih bomo ogledali. V okviru športnega dopoldneva smo v tem šolskem letu že izvedli tradicionalni »Tek za zdravje«, v mesecu aprilu nas čaka še čistilna akcija v okolici vrtca ter majski kolesarski poligon. Športno popoldne letos pozno pomladi načrtujemo na našem igrišču, kjer bodo imeli glavno besedo naši atiji in seveda njihovi otroci. Otroci, tisti najstarejši, pa imajo vsako leto glavno besedo na plavalnem tečaju v Čateških toplicah.

Sprehodi so že od nekdaj naša stalnica, saj se naš vrtec nahaja na vasi; obkrožajo nas polja in travniki ter gozd, ki kar kliče po »druženju«. In ker vselej sledimo markacijam, se vedno srečno vrnemo nazaj v vrtec. In tako nas bo sadjarska pot, kot se imenuje dolga ozka gozdna stezica, ki vodi po Banovi hosti, gostila tudi v mesecu decembru, ko se bomo na pot podali skupaj s svojimi družina-

mi. Napisali bomo še eno zgodbo, pravzaprav zimsko pravljico s snežakom Srečkom. Tokrat nam bodo pot namesto markacij kazale lučke, ki jih bomo prinesli s seboj, in morda luna, če bo le izvedela za naš načrt. Hodi-li bomo namreč v temi, pravzaprav teme sploh ne bo, ko pa se bo okoli nas bleščalo toliko svetlih iskric ...

RINGARAJČKOV TEK ZA ZDRAVJE

Letos smo že drugič na travniku v bližini vrtca izvedli mini kros, ki smo ga poimenovali kar *Ringarajčkov tek za zdravje*. Spremljala nas je namreč maskota teka, *srček*. In zakaj prav srček? Vemo namreč, kako zelo pomembno je gibanje za pravilno delovanje našega srca, zato menimo, da smo izbrali ustrezno maskoto. Le-ta nas je najprej pošteno ogrela z razgibavanjem posameznih delov telesa, nato pa smo se pogumno podali na pot. Tek so pričeli naši najmlajši udeleženci, stari 2–3 leta, sledili so malce starejši, za njimi pa se je priključila še najstarejša skupina otrok. Bili smo pravi mali tekači; nekaterim je uspelo preteči kar dva kroga, drugim malce manj, spet tretji so raje hodili ... A to sploh ni bilo pomembno; vsi skupaj in vsak zase je postal zmagovalec! In ker se po telesni aktivnosti vselej prileže tudi kaj za pod zob, smo se po končanem teku okrepčali s sadno-žitnimi ploščicami in vodo. Veselimo se že novega Ringarajčkovega teka, ki nas čaka prihodnjo jesen; odločili smo se namreč, da bo postal naš tradicionalni tek!

IGRA V BANOVİ HOSTI

Vzgojiteljice v našem vrtcu rade rečemo, da imamo pravzaprav privilegij, da lahko svoje gibalne sposobnosti razvijamo in utrujemo tudi v gozdu, v naši Banovi hosti. In za to ne potrebujemo ničesar posebnega; le preprosta oblačila in udobno obutev in že smo nared za nove izzive, povezane z rekreacijo. Kaj je lepšega od hoje po hlodih in drevesnih koreninah, plezanja po drevesih, obmetavanja s suhim listjem, preskakovanja vej in plazenja pod grmi?! Kaj pa skrivanje in vijuganje med drevesi? Domišljiji v gozdu res ni konca in ne

kraja, zato je ta del vasice za nas tako zelo poseben in čaroben. In kaj storiti, ko smo potrti, utrujeni in se nam nič ne ljubi? Menim, da vsak izmed naših Ringarajčkov zagotovo že pozna

Domišljiji v gozdu res ni konca in ne kraja, zato je ta del vasice za nas tako zelo poseben in čaroben.

odgovor; takrat namreč še posebej radi odkorakamo med drevesa, po novo energijo za telo in duha, kot radi pravimo. Spontana raziskovalna igra na svežem zraku ob poslušanju ptičjega petja in šelestenja listja po tleh je resnično nekaj neprecenljivega, tako za otroke kakor tudi za nas, odrasle.

Otroci in vzgojiteljice smo vselej pozorni na to, da v gozdu nismo preglasni in prepričani smo, da so nam živali zelo hvaležne. A ker se jim kljub temu vselej uspe uspešno skriti še pred našim vstopom v gozd, si jih tu in tam pričaramo kar sami; miške, lisice, zajčke in veverice. Saj menda razumete, da je gibalno uprizarjanje živali ena naših najljubših gibalnih dejavnosti, kajne?! In če vse to lahko počneš še v gozdu, je to še toliko lepše! Nikakor ne smem pozabiti niti na socialno-gibalno igro *Gnilo jajce*, ki je na travniku pred gozdom še toliko zanimivejša; to je tista stara igra, pri kateri se otroci posedejo v krog, nekdo pa nosi gnilo jajce; le-to je po navadi kos pomečkanega papirja ali serviete, mi pa raje uporabimo kar smrekov storž. In kako imenitno ga je šele med hitro hojo ali tekom podtakniti nekemu za hrbet!

In tako je gozd naš drugi dom v vseh letnih časih; jeseni, ko nam pričara pisano paleto rdeče-rjavih odtenkov barv, pa pozimi, ko pod nogami pokajo zmrznjene drevesne vejice, in spomladi ter poleti, ko nam drevesa postrežejo z novimi preoblekami. Skratka, naš gozd kar kliče po gibanju! Le kdo bi se mu lahko uprl?!

ZAKLJUČEK

Naše poslanstvo, poslanstvo strokovnih delavcev v vrtcih, je izjemnega pomena; s svojim ravnanjem imamo moč odločati o tem, v kateri smeri se bo razvijal posamezni otrok. Z dobrim opazovanjem in posledično poznavanjem otrok, s svojo pozitivno naravnostjo, življenjsko energijo in predvsem z vrednotami, ki jih živimo, smo poleg staršev eden izmed zelo pomembnih oz. lahko bi rekli kar odločilnih smerokazov v otrokovem življenju. Ne potrebujemo veliko besed, kajti naša moč je v dejanjih. Vzgajamo namreč z zgledom in stavek *Ne delaj tega, kar vidiš delati mene, delaj to, kar ti govorim* je ničen. Metoda demonstracije je torej tista, ki jo v okviru vseh dnevnih dejavnosti v vrtcu dolgujemo našim otrokom. Le na ta način bo otrok dobil jasno predstavo o nečem, kar se od njega v določenem trenutku pričakuje. Iz

svojih izkušenj lahko povem, da je še kako pomemben nazoren prikaz gibalnih vzorcev ravno pri vadbeni uri; s tem otroka spodbudimo in predvsem opogumimo, če je do rokovanja z določenimi športnimi orodji morda še malce nezaupljiv. Dodatne ponovitve prikazov pa po navadi pripeljejo otroka do tega, da poskusi ... Prvič, drugič, tretjič ... ni pomembno, kolikokrat; pomembno je le, da ne odneha, da se trudi in da mu postane preizkušanje svojega telesa zanimivo (Bahovec in drugi 1999) in predvsem, da ob tem začuti ponos, zadovoljstvo in veselje.

Vodimo malčke, jih opogumljajmo in pohvalimo! Tega si otroci res želijo! Mi, starši in vzgojitelji v vrtcih, pa si želimo zdravih, nasmejanih otrok, ki uživajo v gibanju. In če jim bomo še zaupali, bodo pri reševanju gibalnih problemov gotovo pravi mali ustvarjalci. Pridružimo se jim in se igrjamo z njimi! Pa saj je tudi gibanje le ena sama velika igra, kajne?!

Literatura

Bahovec, Eva, in drugi (1999) *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Vir 1: *10 zapovedi zdravega spanja pri otrocih – Zaspan. si*. Dostopno na

Vzgajamo namreč z zgledom in stavek *Ne delaj tega, kar vidiš delati mene, delaj to, kar ti govorim* je ničen.

<http://www.zaspan.si/o-spanju/10-zapovedi-zdravega-spanja-pri-otrocih/>.

OTROK – SOUSTVARJALEC ŽIVLJENJA V VRTCU

Nina Zrimšek, mag. prof. predšolske vzgoje

Še vedno se vsakodnevno srečujemo s številnimi projekti in dejavnostmi, ki pri otrocih ne spodbujajo kreativnosti, neposredne aktivnosti in medsebojnega sodelovanja. V vrtcu sem izvedla projekt Zabavni vrtec ali otrok – soustvarjalec življenja v vrtcu. S samim projektom sem želela otrokom posredovati izkušnjo demokratičnega odločanja in aktivnega sodelovanja v programu. Pri tem sem upoštevala njihove želje in interese, brez usmeritev ali spreminjanja primarne ideje otroka, seveda pa z nujno zagotovitvijo varnosti same izvedbe. Želim, da se skozi projektno delo med otroki in odraslimi vzpostavijo medsebojni odnosi, kjer je odnos osredotočen na delo/projekt. Naloga odraslega je, da pokaže zanimanje za otrokovo razmišljanje.

Na področju predšolske vzgoje strokovni delavci izvajamo prakso v okviru Kurikula za predšolsko vzgojo (1999), ki nas usmerja in vodi k vzgoji, usmerjeni k otroku. Vzgojitelji morajo pri organizaciji prostora, vodenju dejavnosti, spontani in načrtovani igri ter dnevni rutini upoštevati otrokove potrebe, želje in interese. V začetku dvajsetega stoletja se je začel spreminjati pogled na otroka in vzgojo. Pojavili so se novi koncepti in pojmi, ki so v ospredje postavljali otroka. Tu želim izpostaviti progresivno pedagogiko, kjer gre za učenje skozi izkušnjo demokratičnega odločanja, vzgojo in izobraževanje preko delovanja.

V praktičnem delu raziskave sem se osredotočila na participacijo oziroma soustvarjanje otrok v vrtcu. (Participacija je v SSKJ (2000) opredeljena kot 'udeležba, sodelovanje'.) Osredotočiti se želim na dejstvo, da je v današnjem času izrednega pomena izhajati iz otroka, njegovih potreb in želja, ne glede na njegovo starost. Pri mlajših je potrebno natančno opazovati otrokovo zanimanje in želje, kaj ga pri igri motivira oziroma kaj spodbudi njegovo aktivnost. Posledično mu lahko ponudimo materiale in pogoje za igro glede na njegove potrebe in dosežene zmožnosti. Pri tem se moramo zavedati, da so si posamezniki

pri doseženem znanju, spretnostih in sposobnostih izredno različni in potrebujejo neprestane prilagoditve v času celotnega predšolskega obdobja in še naprej. Starejši otroci nam sami povedo in pokažejo, kaj jih zanima. V obeh starostnih skupinah mora biti vzgojitelj ustvarjalec in otrokov partner pri načrtovani in spontani igri. Kaj je lahko lepše in lažje kot to, da izhajamo iz otrokove želje in interesov, skupaj z otroki načrtujemo, pripravimo material in prostor ter skupaj izvedemo zanimivo dejavnost preko igre, kjer bodo otroci zaradi lastnega zanimanja visoko motivirani, aktivni in bodo, posledično, razvili zmožnosti zaradi lastnega interesa.

Učenje z raziskovanjem in reševanje problemov odprtega tipa je v današnjem času v vzgoji in izobraževanju ključno.

Maxim (1997) definira raziskovanje kot strategijo participativnega učenja, kjer gre za reševanje problemov. Pri tem želimo ohraniti radovednost otrok, trajen interes za znanje in oblikovati sposobnosti, ki so potrebne za samostojno reševanje problemov. Raziskovanje daje prednost procesu pred produktom: otroci si izgradijo novo znanje glede na lastne sposobnosti in znanja. Posledica učenja z

raziskovanjem se odraža v funkcionalnosti znanja.

Celoten proces učenja preko igre je potrebno dokumentirati.

raziskovanjem se odraža v funkcionalnosti znanja. Celoten proces učenja preko igre je potrebno dokumentirati. Carlina Rinaldi trdi, da dokumentacija odraslemu omogoča, da bolje »razume ...«. Dokumentacija je preprosto orodje, s katerim lahko vzgojitelj reflektira preteklo dejavnost ali igro otrok. S tem postane otrokova izkušnja vidna. V Reggio Emilia vrtcih je bistvenega pomena dokumentiranje oziroma zbiranje podatkov. Preko dokumentiranja lahko vzgojitelji vsakodnevno evalvirajo delo in s tem »razumejo«, kako otrok razmišlja, kakšno je njegovo znanje, kako si razlaga svet, kakšne ideje/zamisle ima, kakšni so njegovi interesi/želje/pričakovanja, kako rešuje posamezne probleme. S tem vzgojitelji ne bodo prepoznavali posamezne razvojne stopnje otroka ali ocenjevali njegovih sposobnosti, saj, kot pravi Carlina Rinaldi: »Kjer obstaja odnos recipročnosti, ni potrebe po vrednotenju v smislu tradicionalnega ocenjevanja.« (Turnšek 2009, 209–233.)

Opredelitev problema

Še vedno se vsakodnevno srečujemo s številnimi projekti in dejavnostmi, ki pri otrocih ne spodbujajo kreativnosti, neposredne aktivnosti in medsebojnega sodelovanja.

Zakaj sem se odločila za projekt Zabavni vrtec ali otrok – soustvarjalec

življenja v vrtcu? S tem projektom sem želela otrokom posredovati izkušnjo demokratičnega odločanja in aktivnega sodelovanja v programu. Želela sem, da otroci soodločajo pri vsakodnevnem programu v vrtcu. Pri tem sem upoštevala njihove želje in interese, brez usmeritev ali spreminjanja primarne ideje otroka, seveda pa z nujno zagotovitvijo varnosti same izvedbe. Želim, da se skozi projektno med otroki in odraslimi vzpostavijo medsebojni odnosi, kjer je odnos osredotočen na delo/projekt, pri čemer je naloga odraslega, da pokaže zanimanje za otrokovo razmišljanje.

Cilj projekta

V projektu sem želela spoznati ideje otrok, kaj bi zabavnega počeli v vrtcu.

Želela sem ugotoviti, kaj v vrtcu jim je všeč, kaj jim lahko ponudim in kaj jih zanima v tistem trenutku. Posledično sem želela razviti demokratično soodločanje in soustvarjanje programa. Želela sem, da otroci čutijo pripadnost skupini, da lahko s svojimi idejami vplivajo na dnevno rutino in oblikujejo dejavnosti v celem dnevu.

Raziskovalna metoda

1. Opis vzorca

Projekt sem izvajala v homogeni skupini 24 otrok, med 5. in 6. letom starosti. Projekt Zabavni vrtec je v vrtcu potekal 3 mesece, od januarja do konca marca, v Vrtcu Ciciban, v enoti Pastirčki. (Imena otrok in njihove fotografije v nadaljevanju niso objavljene.)

2. Postopek zbiranja in obdelave podatkov

Načrtovanje, izvajanje in evalvacija projekta v oddelku je potekalo približno 2 meseca. Po motivacijskem uvodu sem začela s sistematičnim zbiranjem in shranjevanjem idej

otrok. Pri zbiranju podatkov sem uporabila nestandardizirani intervju z vsakim otrokom posebej. Po izvedbi intervjujev smo se skupaj z otroki dogovorili, na kakšen način bomo časovno uresničili njihove ideje, kakšen vrstni red idej bomo oblikovali in kako bo potekala dokumentacija izvedbe. Fazo izvedbe sem dokumentirala s pomočjo fotografiranja, shranjevanja otroških risb, zapisovanja njihovih izjav in odzivanja na dogajanje.

Izvedba projekta Zabavni vrtec z vmesnimi evalvacijami

1. Motivacijski del

V uvodnem delu smo se posedli v krog. Otrokom sem postavila miselno vprašanje, kako bi bilo, če bi svet vodili otroci? Večina otrok me je

opazovala in ostala tiho, nekaj otrok se je začelo pogovarjati s prijatelji, nekaj otrok pa je le strmel in opaziti je bilo njihovo zavedno razmišljanje. Deček, ki je zelo sodelovalno naravn in miselno močen, je začel z glasnim razmišljanjem in pripovedovanjem. Vsi otroci so mu namenili pozornost in mu prisluhnili. Kasneje so nadaljevali naslednji, drug drugega so poslušali in

si izmenjevali mnenja, jaz pa sem le usmerjala pogovor otrok s podvprašanji. Opazila sem, da so bili otroci spodbujeni k razmišljanju zaradi privlačnosti teme, ker so se čutili močne, ker so lahko sami sebe izpostavili kot glavni člen delovanja družbe. In posledica tega so bile dobre izjave otrok, kot jih povzema spodnji zapis.

Del pogovora med otroki: »Kako bi bilo, če bi svet vodili otroci?«

»Če bi svet vodili otroci, bi bilo drugače. Otroci ne vemo vsega.«

»Odločali bi in bi vsak dan jedli sladkarije.«

»Ne bi jedli sadja, ampak le sladkarije.«

»Lahko bi imeli vsak dan zabavo.

Vsak bi imel pri svoji hiši bazen. Otroci ne bi spali, starši pa 5 ur in to trikrat na dan.«

»Vsako uro bi gledali risanke. Vedno, tudi ponoči in zvečer.«

»Starši ne bi smeli imeti telefona.«

»Sami bi vozili motorje in lahko bi imeli razmetano sobo.«

»Imeli bi gugalnice namesto stolov.«

»Jedli bi le zdravo hrano.«

»In ne bi nikoli zboleli.«

»Jaz bi vozil avto.«

»Ves čas bi bil doma.«

»Spremenila bi besede. Drevo bi bila hiša. Gugalnica bi bila stol.«

»Stalno bi gledal grozne risanke in filme.«

»Veliki ljudje bi šli v vrtec in šolo. Otroci bi šli v službo.«

Tema pogovora je prešla na Slovenijo in njeno delovanje. V naslednjih dneh smo raziskovali in se pogovarjali o naši državi, kako deluje, kako odločajo ljudje v državi. Pri tem sem si zapisala zanimivo izjavo petletnega dečka, ki je rekel: »Slovenijo predstavlja ... Če ne bi imeli Boruta Pahorja, potem bi vse po svoje delali in bi imeli vse bolezni in bi šli vsi v bolnico ... in ne ... ne bi mogli iti vsi v bolnišnico, ker nimamo dovolj bolnic. In potem bi morali iti vsi na bolniško in bi potrebovali nove delavce.« Iz te izjave sem ugotovila, da deček že razmišlja in deloma razume delovanje države, da se zaveda vloge predsednika v državi.

Po izčrpani temi sem nekega jutra po zajtrku sodelavko prosila, da nam v skupino prinese pismo z izmišljenim likom.

Pismo 1

Živjo!

Dragi otroci, moje ime je Idejko Superca. Prihajam iz čarobne dežele, kjer imamo polno zanimivih idej. Vsako leto pa se v naši deželi odločimo in izberemo eno skupino otrok, kjer so otroci najbolj radovedni, zanimivi, igrivi in ustvarjalni. In letos smo izbrali vas. Za božič sem vas obiskal v vrtcu, pa vas ni bilo, zato sem pismo pustil v nabiralniku.

Otroci, kaj pomeni zabavni vrtec? Ideje zapišite na plakat, za domačo

nalogo pa prinesite v vrtec izrezke dogodkov iz revij in časopisov, ki so za vas zabavni.

Kmalu vas obiščem, Idejko Superca.

S pismom sem želela otroke dodatno domišljjsko navdušiti za sam projekt. Želela sem jih usmeriti v razmišljanje o zabavnem vrtcu, hkrati pa sem opazovala odzivnost in motivacijo otrok za izvedbo samega projekta. Oblikovali smo plakat, kaj otrokom pomeni zabavni vrtec, naslednji dan pa na plakat nalepili slike/fotografije dogodkov, predmetov, krajev, ki so jih otroci prinesli v vrtec.

Celoten uvodni del je trajal mnogo dlje, kot sem si zamislila, vendar sem resnično izhajala iz otrok in jim omogočila pogovor in razlago.

Po uvodnem delu je sledil obisk Idejka Superca v oddelku. Pred prihodom nam je poslal pismo.

Pismo 2

Živjo!

Sem Idejko Superca ... Pišem vam pismo, ker sem jutri namenjen k vam v vrtec. Rad bi vas spoznal. Vi mi boste razkazali vaš vrtec, vašo igralnico.

Dobro že veste, da sem Idejko, ne veste pa še kako izgledam ... Velik sem toliko, kot je veliko to pismo, moje telo je prekrito z mavričastimi barvnimi črtami. Na glavi imam dvoje velike oči, kar pomeni, da zelo dobro vidim. Na obrazu imam velika roza usta, ker se pogovarjam z majhnimi in velikimi ljudmi. Imam majhna ušesa, kar pa ne pomeni, da slabo slišim. Na telesu imam dvoje rok in nog. Vaša naloga je, da me narišete v moji čarobni deželi ...

Jutri pa se vidimo, Idejko Superca

Z drugim pismom sem želela pri otrocih spodbuditi domišljijo in miselno oblikovanje vizualne podobe. Ob risanju z barvicami sem jim večkrat počasi prebrala pismo, da so Idejka lahko narisali. Pri tem sem naredila napako, ker sem ustvarjanje ob bra-

nju pisma izvedla s celotno skupino naenkrat in se je hitro opazilo, da so posamezniki s slabšo domišljijo prerovali od sosednjega prijatelja ali pa dolgo časa niso našli ideje, kako začeti. Morda bi bilo bolje, da bi to izvedla pred samim intervjujem in s tem otroku omogočila ustvarjanje s pomočjo lastne domišljije.

Naslednji dan je ročna lutka Idejko Superca res prišla v skupino. Ročno lutko sem upravljala jaz, kar je prineslo kar nekaj negativnih posledic. Pri tem sem se namreč osredotočila na oživitev lutke, celotno energijo sem prenesla nanjo. Pri tem se nisem mogla dobro osredotočiti na dokumentiranje celotne situacije. Bolje bi bilo, da bi lutka upravljala sodelavka, sama pa bi dokumentirala in opazovala dogajanje in si zapisovala izjave. Dopoldne z Idejkom je bilo v znamenju igre, vendar polno močnih izjav in specifičnih vprašanj o njegovi deželi in samih idejah. Večina otrok je v teh dveh tednih oblikovala ideje, kaj je zanje zabavni vrtec, kaj bi počeli, da bi se zabavali. Skozi celotni uvodni del so razumeli sam koncept projekta in se z lutko začeli že sponatano pogovarjati o svojih idejah.

2. Izpeljava intervjujev

V naslednjih dneh smo se z otroki dogovorili, da bomo izpeljali intervjuje. Zanje smo potrebovali 4 dni. Vsak posamezni intervju z otrokom je trajal približno 15 minut. Otroci so na listek napisali svoje ime, listke smo prepognili in jih dali v vrečo. Za vsak dan smo izžrebali 4 listke in jih prilepili na steno pod dan v tednu, tako da so otroci vedeli, kdaj bodo prišli na vrsto.

Vsi so se neverjetno veselili intervjuja, kjer so lahko predstavili svojo idejo.

Vsi so se neverjetno veselili intervjuja, kjer so lahko predstavili svojo idejo. V večini primerov so

točno vedeli, kaj želijo in na kakšen

način bi to lahko izvedli. V pogovoru s starši, ki so bili obveščeni o izvedbi projekta, sem ugotovila, da so otroci tudi v popoldanskem času razmišljali o svojih idejah. Opaziti je bilo tudi, da so starši nekaterim otrokom sugerirali in jim ponudili primer zabavne ideje, ki naj jo predstavijo v vrtcu.

Pri intervjuju z otrokom sem najprej želela izvedeti, kaj bi želel početi v vrtcu, kasneje pa sva se osredotočila še na sredstva, ki jih bo potreboval. Poskušala sem doseči, da je posameznik začutil, kaj vse je potrebno za izvedbo dejavnosti/igre, kako bo pripravil prostor, kako bo otrokom razložil svojo idejo. Skozi intervju sva z otrokom razmišljala tudi o tem, kako bo izpeljal svoj čarobni dan in predstavil svojo idejo. Svojo idejo je tudi narisal.

3. Uresničevanje idej otrok

Po izpeljanih intervjujih smo lahko začeli z uresničevanjem idej. Z otroki smo se dogovorili, v kakšnem vrstnem redu bomo uresničili ideje. Otroci so predlagali, da zaporedje ponovno uredimo z žrebom imen otrok. Oblikovala sem koledar z dnevi, v katere smo po žrebu v zaporedju prilepili imena otrok. Tako je posamezni otrok vedno vedel, kdaj bo prišel na vrsto. Z navdušenjem sem jih opazovala, kako so z veseljem čakali dan, da so lahko m predstavili svojo idejo. Sama sem

To, da je dejavnost vodil otrok, je bilo sijajno. Vsi so poslušali drug drugega, se učili drug od drugega in si pomagali. Nikoli nismo imeli večjih težav z neaktivnostjo.

lahko vsakodnevno pripravila sredstva, ki jih je otrok potreboval za izpeljavo svoje ideje. Pri izvedbi sem poskrbe-la za varnost otrok, za nemoten potek in po potrebi spodbudila posameznike k dejavnosti. To, da

je dejavnost vodil otrok, je bilo sijajno. Vsi so poslušali drug drugega, se učili drug od drugega in si pomagali. Nikoli nismo imeli večjih težav z neaktivnostjo. Nekaj več pomoči so potrebovali posamezniki, ki so že sicer bolj mirni in se neradi izpostavljajo. Takim sem pomagala z dodatnimi vprašanji, jih še posebej spodbudila in jim vlila poguma.

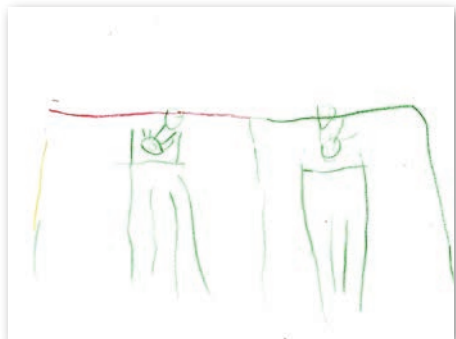
4. Ideje otrok v risbi in izjavi

Nekaj idej bom predstavila preko risb otrok. Ob risbi sem zapisala izjavo otroka, kaj bi počel na svoj zabavni dan v vrtnu.

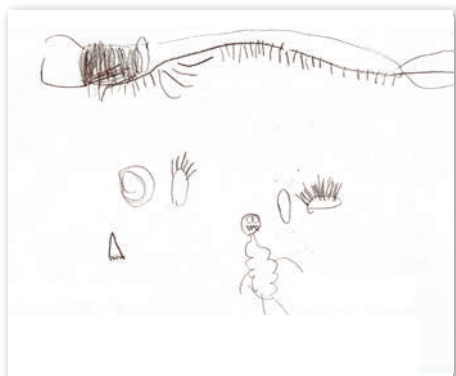
Primer 1: »Sadila bi semena v lončke, v velike lončke, tako kot na vrtu. Potrebnovali bi zemljo in semena. Bom vprašala babico, če nam jih posodi.«

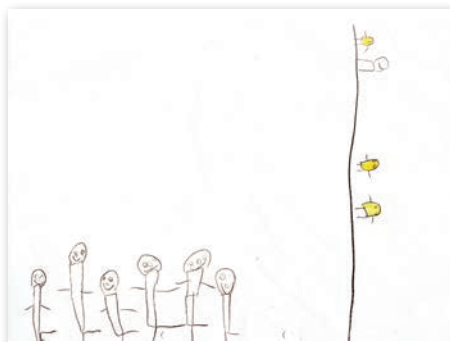
Primer 2: »Zabavna mi je čajanka. Pripravila bi šalice za čaj, prej bi spekli piškote. Imeli bi glasbo. Jaz jo bom prinesla v vrtec. Prinesla bom tudi recept.«

Primer 3: »Izdela bi okostje. Izdelali bi okostje sinjega kita. Nina, rad bi šel v Prirodoslovni muzej. Tja bi se lahko peljali z avtobusom.«

Primer 4: »Ogledali bi si risanko. Bom še razmislil katero. Lahko bi si naredili kino s stoli. Ti pa bi pripravila računalnik.«

Primer 5: »Jaz si želim biti Superman. Idejko Superca bi me začaral. On rad pomaga. Imel bi obleko od Supermana in njegov znak na majici.«

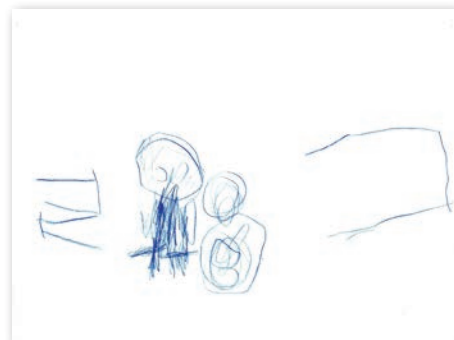
Primer 6: »Prinesel bom knjigo o dinozavrih in otrokom povedal, kako se imenujejo, kaj jejo ... Otroci bi lahko od doma prinesli slike dinozavrov in bi jih nalepili na velike liste.«

Primer 7: »Všeč mi je, če bi kam odšli, npr. z avtobusom št. 14, kar v mesto na sladoleđ.«

Primer 8: »Meni je všeč nogomet in ga treniram. Otrokom bi predstavil svojo opremo in jih naučil igre nogometa.«

Pri sami izvedbi idej Idejko Superca kot motivacijski lik ni bil prisoten, ker je bila motivacija otrok že sama po sebi visoka. Sama sem se želela osredotočiti na otroke kot glavne akterje. Lutko sem ponovno uporabila v zaključnem delu, ko je Idejko Superca prišel v skupino in naredil z otroki »evalvacijo projekta«. Kot močan motivacijski lik je vodil pogovor o izvedbi samega projekta, kaj in kako so izvedbo doživeli otroci, kako so se počutili, kaj bi dodali in spremenili. Pogovor je bil tekoč, otroci so pripovedovali, se govorno izmenjevali in dopolnjevali. Iz celotnega pogovora sem izpeljala sklep, da so otroci v projektu doživeli mnogo več, kot sem pričakovala. Na samem začetku me je skrbelo, kako bodo razumeli sam koncept projekta Zabavni vrtec, kako jim ga bom predstavila, in kako bomo potem vse skupaj iz-

peljali. Skrbelo me je, da bodo izpostavili neizvedljive ideje. Sedaj lahko rečem, da sem se preveč osredotočila na skrbi in na iskanje preprek za izpeljavo projekta. Morala bi se le prepustiti otroškim idejam in uživati. Nič lažjega ni kot to, da ti otrok sam predlaga, kaj želi, kaj ga zanima in ti s tem oblikuje načrt za cel dan. Ti mu le s svojimi podvprašanji pomagaš k razširitvi ideje, mu pripraviš in priskrbiš vsa sredstva in se le vključiš kot sodelavec v igro otrok. Bistvo celotnega projekta je, da otrok postane soustvarjalec bivanja v vrtcu. Pri izvedbi vzgojitelj potrebuje nekaj več časa za zbiranje in pripravo materiala, ki ga potrebujejo otroci. Sama sem projekt predstavila staršem že na roditeljskem sestanku in jih kasneje o dogajanju vsakodnevno obveščala preko oglasne deske. Starši so bili nad dejavnostmi navdušeni, vsakodnevno sem prejela pozitivne

kritike, spodbude in pohvale. Všeč mi je bilo, ker so se starši zavedali, da so otroci s projektom pridobili nekaj več. Pridobili so si izkušnjo načrtovanja in izvedbe dejavnosti preko igre. Posledično je bil cilj vse ideje otrok izpeljati natančno tako, kot so si jih zamislili, seveda z zagotovitvijo varnosti, prostora in sredstev za izpeljavo projekta. Otroci so bili neposredno aktivno vključeni v sam program in so skozi izkušnjo spoznali, kaj pomeni demokratično odločanje. Prijetno je bilo opazovati otroke, ki so še z večjim veseljem in željo »biti del projekta« prihajali v vrtec, kar se je kazalo skozi njihovo aktivnost, izvedbo, reakcije, delovanje in navdušenost. Skozi projekt so se naučili izraziti idejo preko komunikacije in risbe, jo jasno opisati in stati za svojo odločitvijo. Otroci so nova spoznanja ponotranjili in jih posredno uporabljali v svojem življenju.

Literatura

Bahovec, Eva, in drugi (1999) *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Maxim, W. G. (1997) *Social Studies and the Elementary School Child*. Ohio: Merrill Publishing Company.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2000). Dostopno na <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>, 11. 9. 2017.

Turnšek, N., Hodnik Čadež, T., in Krnel, D. (2009) Projektni pristop kot strategija spodbujanja participacije otrok v učenju in soustvarjanju življenja v vrtcu. V: Devjak, T. (ur.), Skubic, D. (ur.) *Izzivi pedagoškega koncepta Reggio Emilia*, str. 209–233. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Park Škocjanske jame – del svetovne dediščine UNESCO

Regijski park Škocjanske jame leži na matičnem Krasu, kjer ime pokrajine pišemo z veliko začetnico, saj so raziskovalci prav na tem območju začeli sistematično in strokovno odkrivati in razlagati kraške pojave. Park skrbi tako za zaščito in ohranjanje naravnih vrednot ter kulturne dediščine, ki je zaradi svoje enkratnosti vpisan na Seznam svetovne dediščine pri UNESCO, kot tudi za prepoznavnost in razvoj tega območja.

Obisk Parka Škocjanske jame je mogoč vse leto, vse dni v tednu. Jame skozi vse leto zadržijo isto temperaturo, v jesenskem in zimskem obdobju pa je zrak v jami še bolj čist in svež. Meglic, ki so poleti prisotne v jami, pozimi običajno ne vidimo, saj je temperatura v notranjosti podzemnih dvoran in v udornih dolinah skorajda izenačena. Od časa do časa pa jamski zrak še dodatno prepriha kraška burja. V tem obdobju je običajno voda v reki Reki višja, tako da obiskovalec že od daleč sliši njeno mogočno šumenje v kanjonu.

Še dodaten razlog za obisk Škocjanskih jam v zimskem času so številne promocijske akcije. Več informacij boste našli na spletni strani parka: www.park-skocjanske-jame.si. Po parku se lahko še sprehodite po Učni poti Škocjan, ki vas popelje po osrednjem delu zavarovanega območja in je še posebej zanimiva za šolske skupine.

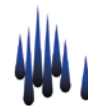
Informacije in rezervacije za ogled skupin:

Park Škocjanske jame, Slovenija

E: psj.info@psj.gov.si

T: 05/70 82 110, 05/70 82 104

www.park-skocjanske-jame.si

Park *Škocjanske jame*,
Slovenija

PROJEKTNI DAN – NOČ BRANJA

Anja Kunej, univ. dipl. prof. razrednega pouka,
OŠ Frana Kranjca Celje

Pozdravljeni! Na OŠ Frana Kranjca Celje že sedmo leto zapored organiziramo »hudo dober« projekt NOČ BRANJA. Rada bi vam predstavila sam program in nekaj delavnic. Kdo ve, mogoče pa ob branju dobite kakšno idejo za organizacijo ali izvedbo delavnice, interesne dejavnosti, projektnega dne ...

S projektom Noč branja želimo poudariti en sam osrednji cilj, to je doživljanje branja kot dogodka. Učenci imajo namreč možnost doživeti branje v najrazličnejših oblikah. Cilji, ki jih še želimo s projektom doseči, so:

- spoznavanje pomena branja za smotrno preživljanje prostega časa,
- razvijanje kreativnosti ob branju,
- razvijanje veselja do branja,
- razvijanje jezikovnih zmožnosti in zmožnosti dramatizacije,
- promocija vzgoje in izobraževanja,
- povezovanje učencev in učiteljev ter šol in ostalih institucij,
- druženje.

K Noči branja so bili na začetku povabljeni vsi učenci drugih in tretjih razredov. Ker pa smo skozi leta ugotavljali, da je otrok vedno več, kar je predstavljalo potrebo po čedalje večji organizaciji in tudi težave zaradi pomanjkanja prostovoljskega kadra, smo se odločili za manjšo spremembo. Na začetku šolskega leta smo učence seznanili s spremembo in smo na to nepozabno noč povabili samo tiste učence, ki so celo leto pridno brali in si tako pri-

služili bralno priznanje. Število sodelujočih je tako sicer nekoliko upadlo, vendar je naraslo število učencev, ki so osvojili bralno priznanje. Zato smo bili pozitivno presenečeni in veseli, saj je ta sprememba marsikoga motivirala za branje.

Za vstop na nočno pustolovščino pa morajo učenci imeti tudi vstopnico. To je otrokova najljubša knjiga, ki jo prinese s seboj in jo mora pokazati pri vhodu.

Vsako leto se tako dobimo petek popoldan ter se poslovimo v soboto dopoldan. Za vstop na nočno pustolovščino pa morajo učenci imeti tudi vstopnico. To je otrokova najljubša knjiga, ki jo pri-

Tabela 1: Časovna razporeditev projektnega dne

URA	DEJAVNOST
17.00–17.30	Zbiranje
17.30–17.45	Skupni pozdrav in razdelitev v skupine (avla)
17.45–20.00	Delavnice (po skupinah), ureditev razstave (avla)
20.00–20.30	Večerja (jedilnica)
20.30–21.30	Lutkovna predstava, iskanje skritega zaklada, glasbeni ali literarni gost, kviz, nočni pohod
21.30–22.30	Predstavitev najljubših knjig, izbor naj knjige (v skupinah)
22.30–22.45	Malica in čajanka (avla)
22.45–23.15	Priprava na spanje
23.15–23.30	Pripovedovanje pravljice za lahko noč, nočni kino, uspavanka
23.30–7.00	Individualno branje in spanje (telovadnica)
7.00–7.30	Bujenje, urejanje
7.30–8.00	Jutranja telovadba
8.00–8.30	Zajtrk (jedilnica)
8.30–9.00	Zbiranje in pisanje vtisov (v skupinah)
9.00–9.30	Zaključek ter podelitev priznanj (avla)
9.30	Odhod domov

nese s seboj in jo mora pokazati pri vходу.

POTEK PROJEKTNEGA DNE

Učenci najprej odložijo vso svojo prtljago v »garderobo« (učilnico) in se napotijo v avlo šole, kjer je tudi zbor in uvodni pozdrav. Nato se začne program in na koncu se učenci z žrebanjem lističev, na katerih so glavni junaki, povezani z osrednjo temo Noči branja, razdelijo v skupine. Učenci so tako razdeljeni ter pripravljani in se lahko napotijo novim dogodivščinam naproti. Najprej morajo poiskati in stopiti do svojega »glavnega junaka« (učitelja), ki je vodja skupine, ki jih odpelje do »garderobe« (učilnice), kjer si učenci vzamejo svoje stvari, in nato do učilnice, ki predstavlja njihov »dom, grad, brlog ...« (učil-

nice so seveda temu primerno tudi urejene). Nato sledi delo v učilnicah in seveda tudi likovno ter literarno ustvarjanje pa izvajanje poskusov – čaranje, kuhanje, dramatizacija ... V delavnicah učenci izdelujejo stvari, ki so povezane z glavno temo projektnega dne, na primer: pišejo, rišejo, igrajo ter izdelujejo knjižne kazalke, lutke, krone, lovilce sanj, pravljичne hiške, gradove, stojala za svinčnike, okrasne škatlice, maske, duhce, čarovnice, dišavne blazinice, svečnike in še in še. Po napornem ustvarjanju sledi večerja v jedilnici, nato pa vodene aktivnosti, kot so: iskanje skritega zaklada, nočni pohod, razigrani kviz, ples ..., ki jih pripeljejo do glavnega presenečenja, ki je po navadi lutkovna predstava, glasbeni ali literarni gost. Sledi delo v učilnicah, kjer učenci ob čarobnem vzdušju pripovedujejo, berejo ali predstavljajo svojo najljubšo knjigo – vstopnico in seveda na koncu izberejo svojo »naj knjigo«. Med tem časom pa prosti učitelji v avli pripravijo razstavo njihovih umetnin ter čajanko s svečkami, sadjem in vsemi domačimi dobrotami, ki

jih učenci prinesejo s seboj. Po prijetnem okrepčilu gredo učenci v svoje učilnice, kjer se pripravijo in uredijo za spanje. Oblečejo se v pižame, se umijejo, vzamejo svoje spalne vreče, blazine, igračke, naglavne svetilke ter knjige in se skupaj z učitelji odpravijo v telovadnico. Tu so tla že v celoti pokrita z blazinami, zato si učenci lahko izberejo svoje mesto, kjer bodo spali. Za lahko noč nato učenci poslušajo kakšno pravljico ali radijsko igro, uspavanko ali pa, kar je njim najljubše, gledajo – nočni kino. Nato sledi nepozabna izkušnja – individualno branje z naglavnimi svetilkami ter spanje.

Za lahko noč nato učenci poslušajo kakšno pravljico ali radijsko igro, uspavanko ali pa, kar je njim najljubše, gledajo – nočni kino. Nato sledi nepozabna izkušnja – individualno branje z naglavnimi svetilkami ter spanje.

se spet uredijo, oblečejo ter pospravijo svoje stvari, nato pa se vsi skupaj zberemo v jedilnici, kjer nas že čaka zajtrk. Po zajtrku se učenci ponovno zberejo v učilnicah, kjer preberejo še kakšno pravljico, se igrajo, pogovarjajo ter strnejo in zapišejo svoje misli, želje, vtise in pobude o noči, ki so jo preživeli v šoli, in jih pritrldijo na pano v avli. Za konec pa se spet zberemo vsi skupaj v avli, kjer sledi zaključek s kratkim programom ter podelitev priznanj, ki jih bodo še dolgo spominjala, kot so se izrazili učenci sami, na nepozabno »noč branja«.

Ob koncu smo vsi učitelji dodobra utrujeni in izčrpani, vendar veseli, saj učenci odhajajo domov nasmejanji, polni lepih doživetij, neučakani pripovedovanja staršem, kako je bilo, seveda pa piko na i postavijo starši z zahvalami in lepimi željami.

Vsebina projektnega dne se vsako leto spreminja, vedno pa sovпада z aktualno tematiko ali problematiko ter samim delom na šoli.

PRIMERI DOBRE PRAKSE: POROČILA IZ PREJŠNJIH LET

V šolskem letu 2012/2013 sta učence pričakali čarovnici Cica in Mica, ki sta z uvodnim skečem prikazali, zakaj je bolje brati knjigo kot gledati njeno filmsko različico. Potem pa sta jih pospremili v njun čarobni svet dogodivščin. Učenci so s svojimi dogodivščinami začeli v telovadnici. Ob živi glasbi smo se spomnili na pesmi iz risank in risanih filmov. Skupaj smo tudi zapeli in zaplesali. Svoje spretnosti so učenci uporabili v likovnih delavnicah, kjer so ustvarili čudovite izdelke. Po prijetnem delu smo si privoščili večerjo, nato pa polne želodčke pomirili ob gledanju lutkovne predstave Čarovnik iz Oza, ki so jo izvrstno odigrali člani prostovoljnega lutkovnega društva Smeško iz Celja. Po predstavi so se učenci ponovno zbrali v delavnicah in drug drugemu predstavili svojo najljubšo knjigo. Nestrpno smo že čakali na posladek z domačimi dobrotami, pred spanjem pa smo si priredili še nočni kino in si ogledali risani film. Najbolj vzdržljivi so nadaljevali branje z naglavnimi svetilkami. Jutranji budnici je sledilo pospravljanje, jutranja telovadba in zajtrk. Našo pustolovščino smo zaključili v avli šole, kjer smo se zbrali, zapeli in prebrali pravljico. Ker so bili otroci v tej noči tako pridni in ustvarjalni, sta jim čarovnici Cica in Mica podelili čarovniška priznanja, ki jih bodo še dolgo spominjala na nepozabno noč.

V šolskem letu 2013/2014 smo sodelovali v mednarodnem projektu iEARN – Beremo z mačkom Murijem, zato smo mačka Murija povabili tudi na Noč branja. Vsi smo se zbrali v »mačjem mestu«. Otroke sta skozi mačje dogodivščine vodila in usmerjala maček Muri in njegov prijatelj maček Mav. Pustolovščina se je začela z velikim sprejemom v mačji krčmi, kjer so se otroci spremenili v prebivalce mačjega mesta. Najprej so otroci ustvarjali v delavnicah. Po napornem delu jih je čakala prava mačja večerja v mačji restavraciji, po njej pa razburljivo iskanje skritega zaklada. Ker so mladi raziskovalci

uspešno rešili vse naloge, jih je pot pripeljala do mačjega gledališča, kjer jih je čakal skriti zaklad – lutkovna predstava Hop v pravljico, ki so jo odigrali člani prostovoljnega lutkovnega društva Smeško iz Celja. Po predstavi jih je v mačji krčmi čakala čajanka in sladke dobrote.

Ta večer smo izbirali tudi naj knjigo in težko pričakovali skupno spanje ter branje z naglavnimi svetilkami v mačjem hotelu. V soboto zjutraj smo se po jutranji telovadbi in obilnem zajtrku spet zbrali v mačji krčmi, kjer sta otrokom za pridno sodelovanje in ustvarjanje maček Muri in maček Mav podelila priznanja, ki jih je pripravil sam župan mačjega mesta.

V šolskem letu 2015/2016 smo na šoli gostili g. Prgiča ter se na podlagi njegovega predavanja z naslovom *Osem krogov odličnosti* odločili, da bomo na šoli zasnovali projekt, kjer

V šolskem letu 2015/2016 smo na šoli gostili g. Prgiča ter se na podlagi njegovega predavanja z naslovom *Osem krogov odličnosti* odločili, da bomo na šoli zasnovali projekt, kjer bodo učenci teh osem krogov dobroga spoznali.

bodo učenci teh osem krogov dobroga spoznali. To smo upoštevali tudi pri snovanju našega programa in se odločili, da vzamemo pod »drobno-gled« enega izmed teh osmih krogov. Zato je bila rdeča nit Noči branja strpnost. Z uvodnim skečem oziroma igro smo prikazali, da z zmerjanjem in pretepom ne rešujemo problemov, in si obljubili, da se ta večer ne bomo zmerjali, kregali, da ne bomo slabe volje in da bomo strpni drug do drugega. Nato smo se skupaj odpravili v telovadnico. Tu smo si ogledali lutkovno predstavo Dinozaver Tiko in veliki zob, ki so jo odigrali člani lutkovnega društva Eksena iz Šentjurja. S pomočjo dinozavra in njegovih prijateljev so učenci spoznali pomen strpnosti. Po predstavi so se učenci preselili v delavnice, kjer so likovno ustvarjali in se pogovarjali o sebi in svojih prijateljih. Po prijetnem delu smo si privoščili večerjo. Polne trebuščke so si učenci spočili

ob poslušanju pravljice in nato nadaljevali delo v skupinah. Sledila je sprostitve v avli, kjer smo se spremenili v dinozavre in se naučili dinozavrov ples. Ker smo obljubo res držali in nam je uspelo preživeti večer brez kreganja in zmerjanja in predvsem s strpnostjo drug do drugega, so si učenci prislužili priznanje, ki jih bo še dolgo spominjalo na ta večer.

VTISI OTROK

Bilo mi je zelo všeč. Upam, da se bo to še kdaj ponovilo. (Lovro)

Najbolj všeč mi je bilo, ko smo šli spat in smo lahko brali z naglavnimi svetilkami. (Jure)

To je bil moj najljubši dan v življenju. (Zala)

Na Noči branja mi je bila najlepša predstava Čarovnik iz Oza. (Kaja)

Najbolj mi je bilo všeč, ko smo spali v spalnih vrečah. (Urban)

Všeč mi je bilo, ko smo bili v delavnicah in ko smo predstavljali knjige. (Jan)

KNJIGA – MOJA PRIJATELJICA

Karmen Breznikar, vzgojiteljica predšolskih otrok,
Vrtci občine Žalec

V raziskovalni nalogi smo skupaj z otroki spoznavali pomen knjige in branja, predvsem pa sem želela otrokom knjigo približati kot najboljšo prijateljico, ki lahko prežene osamljenost, dolgočasje in daje znanje, ko si ga želimo poiskati. Raziskovalna naloga je razdeljena na dva dela. V prvem, teoretičnem delu, je na splošno opisan pomen branja in knjige za predšolskega otroka. V drugem delu pa je opisano, kaj smo dejansko počeli v okviru raziskovalne naloge. Uredili smo knjige v igralnici, obiskali interno knjižnico v našem vrtcu, obiskali smo občinsko matično knjižnico v Žalcu, kjer so nam knjižničarke na zanimiv način predstavile knjižnico. Vsak si je izdelal svojo knjigo, po dogovorjeni vsebini in po svojih zmožnostih in sposobnostih, v našo igro pa smo vključili simbolno igro knjižnica.

Nikoli ni prezgodaj!

Že pred rojstvom na otroka ugodno vplivajo petje, pogovor in branje.

Nikoli ni prepozno!

Z vsakim novim besedilom se vedno znova učimo branja.

Vsak čas je ravno pravi

za branje, pogovor in prijetno druženje ob branju.

OTROKE MORAMO NAVADITI,
DA JIM BO KNJIGA
NELOČLJIV DEL ŽIVLJENJA.
(Paul Hazard)

UVOD

Branje v družini je vrednota.

Starši, ki sami doživljajo branje kot zadovoljstvo in užitek ter se zavedajo pomena branja v vsakdanjem življenju, ta svoj odnos prenašajo tudi na otroke. Otroci takih staršev imajo večji interes in motivacijo za branje, imajo pozitivno mnenje o sebi kot bralcu in kar je posebej pomembno, kasneje v šoli več prostovoljno berejo kot otroci staršev, ki branja ne doživljajo tako pozitivno.

Tisti, ki sami veliko berejo in obiskujejo knjižnico, so tako za otroka pozitiven model bralca. Tudi to, da otroku pokažemo in povemo, kako vseč nam je knjiga ter kako radi jo vzamemo v roko, povečuje otrokovo zanimanje za branje.

Otrokovo doživljanje skupnega branja je odvisno od sposobnosti staršev za ustvarjanje intimnega in prijetnega vzdušja med skupnim branjem. Pomemben je prav način, kako starši otroku posredujejo bralne izkušnje, kako znajo potešiti otrokovo radovednost, kako odgovarjajo na otrokova vprašanja in kako se odzivajo na njegove izkušnje, predstave in spoznanja.

Raziskovalci danes vse bolj poudarjajo pomen čustvenega razpoloženja med skupnim branjem. Otrok, ki se počuti med skupnim branjem prijetno in varno, si bo želel take trenutke ponovno doživeti in bo razvil interes za branje – sprva za skupno, kasneje pa za samostojno. Če odraslim uspe vzpostaviti prijetno razpoloženje, bodo otroci med branjem manj nemirni in bolj pozorni.

Čas, preživet z otrokom ob knjigi, z branjem, pripovedovanjem in pogovarjanjem, je kvalitetno preživet čas. Najpomembnejše je, da se kot starši zavedamo, da z branjem raznolike otroške literature spodbujamo v otroku pozitiven odnos do branja, knjig, jezika; hkrati pa je skupno branje prvi korak k trajnostnemu razvoju in postavljanju temeljev otrokovega življenjskega sloga.

TEORETIČNI DEL

Velik pomen pri krepitvi otrokovega besednega zaklada in razvijanja govora ima t. i. družinsko branje. Branje otroku že od samega najzgodnejšega otroštva pomembno vpliva na njegov vsestranski razvoj (Marjanovič 2007). Otrok namreč ob listanju, poslušanju in pripovedovanju pravljič ter zgodbic spoznava in razumeva osnovne življenjske vrednote (prijateljstvo, ljubezen, iskrenost, poštenost, radodarnost, tolerantnost idr.), splošna socialna pravila v družbi, razvija domišljijo in motivacijo do branja, spoznava strukturo besedila,

Otrok, ki se počuti med skupnim branjem prijetno in varno, si bo želel take trenutke ponovno doživeti in bo razvil interes za branje – sprva za skupno, kasneje pa za samostojno.

bogati besedni zaklad, usvaja in razumeva nove besede, jih sprejema in uporablja v svoji komunikaciji ter širi svoje besedišče. Spodbujanje teh procesov po Grginičevi (2006) pomembno vpliva tudi na otrokovo

uspešnost in učenje branja v prihodnosti, npr. v šoli. Pomembnost družinskega branja pa ni le v branju in poslušanju, temveč tudi v pogovoru staršev z otrokom ob zgodbi o dogajanju in nastopajočih likih, v odgovorih na njegova vprašanja, razlagi neznanih besed, opisovanju ilustracij ob besedilu in spodbujanju spontanega otrokovega pripovedovanja. Velikokrat se tudi zgodi, da želijo

otroci ves čas ali vsaj neko obdobje poslušati eno in isto pravljico, saj jo na nek način ponotranjijo in globlje razumejo. Hkrati pa je pomen družinskega branja tudi v neprecenljivih trenutkih otroka s starši, saj ima otrok takrat pozornost starša le zase in zato družinsko branje predstavlja kvalitetno preživljanje časa z otrokom, ki ga ne more nadomestiti nobena televizija ali računalnik. Za branje otroku ni nikoli prezgodaj. Tukaj je nekaj načinov, kako lahko starši na različne načine ob družinskem branju spodbujamo in krepimo otrokov govorni razvoj: otroku pojmo pesmice, uspavanke; igrjamo se bibarije; pripovedujmo izštevance in uganke; z otrokom listajmo slikanice, glejmo ilustracije, opisujemo in pripovedujmo; pred spanjem otroku preberimo zgodbico ali pravljico, saj se tako otrok umiri, prepozna našo barvo in ton glasu ob pripovedovanju ter globlje začuti vsebino.

Zelo pomembno je, da starši redno, vsak dan berejo svojemu otroku. Naj jim ne bo škoda časa in naj berejo vsak dan nekaj minut, 10 minut in več, odvisno od starosti in želja otroka. Omejijo naj čas za gledanje TV, da bodo imeli miren čas za branje. Omejijo naj igre na računalniku in razporedijo tudi druge dejavnosti tako, da bodo imeli starši in otroci skupni čas za branje, užitek ob knjigah in skupni pogovor. Vzeti si čas

in brati otroku, pomeni vzeti si čas zanj, se ukvarjati z njim, mu nuditi užitke ob uhajanju v domišljajske svetove in veselje ob usvajanju znanja.

Televizija, računalnik in drugi mediji so koristni; toda povejmo staršem, da je glasno branje, pogovor z otrokom, ukvarjanje z njim nenadomestljivo!

Prepuščanje otroka televiziji, ki začne igrati vlogo varuške, pa ima v otrokovem razvoju usodne posledice, kar je dokazano in poznano.

EMPIRIČNI DEL

Družina je prvo socialno okolje, ki otroku že v najzgodnejših letih ponudi knjigo. V spodbudnem okolju znotraj družine otrok začne razvijati pozitiven odnos do knjige in branja. Veliko staršev branje povezuje s časom pred spanjem (poznamo »pravljico za lahko noč«), ko je lahko knjiga tudi način umirjanja in uspavanja ter pripomoček za slovo od dneva, ki je za nami. Res je tako večerno branje ena od navad, ki jo lahko vtekemo v naš vsakdanjik in tako postane povsem samoumeven konec dneva tako za odrasle kot otroke. Še posebej ob dnevih, ko smo starši in otroci večino časa ločeni, je to lahko ena od dejavnosti, ki zbližuje, ustvarja toplo in

zaupno ozračje in predstavlja varnost v kaosu vsakdanjika. Po drugi strani pa je lahko večer najbolj naporen čas dneva, ki ga ne želimo še bolj napolnjevati z dejavnostmi, pa čeprav naj bi bilo branje nekaj sproščujočega, in si tako lahko seveda omislimo drug čas v dnevu, ki ga bomo posvetili branju

(Vir: Rubrika Za življenje v tedniku Družina z datumom 4. maj 2014).

Otrokom sem želela predstaviti knjigo na prijeten in razumljiv način in predvsem z namenom, da bodo po njej segali spontano in z veseljem. Predstavila sem jim vrste knjig (slikanice, leksikoni), kje knjige najdemo in kaj se lahko iz njih naučimo. Predvsem pa, sem jim želela predstaviti podatek, da s knjigo nismo nikoli sami.

CILJI

- Otrok posluša različne literarne zvrsti ter spoznava razlike in podobnosti med njimi.
- Otrok spoznava besedo, knjigo kot vir informacij.
- Otrok ob knjigi doživlja veselje, zabavo, povezuje estetsko in fizično ugodje ter pridobiva pozitivni odnos do literature.

Raziskovalni kotiček (foto: osebni arhiv)

Izdelovanje knjig (foto: osebni arhiv)

- Ob poslušanju in pripovedovanju pravljic ter drugih literarnih del razvija zmožnost domišljajske rabe jezika; spoznava moralno-etične dimenzije; s književno osebo se identificira ter doživlja književno dogajanje (Bahovec in drugi 1999).
- Otrok samostojno ustvarja svojo knjigo, po dogovorjeni vsebini in po svojih zmožnostih.

RAZISKOVALNA METODOLOGIJA

V raziskovalno nalogo so se naključno vključili tudi starši, saj je sočasno v naši skupini potekal tudi projekt Mali Savinjčani berejo, katerega cilj je spodbujati družinsko branje. Starš se vpiše – prijavi svojega otroka v projekt, nato mu v obdobju med novembrom in marcem prebere vsaj pet knjig, o katerih nato poroča oz. se o njih pogovarja z vzgojiteljico v vrtcu. Za zaključek pa dobi pohvalo na zaključni prireditvi v Kulturnem domu v Žalcu.

Delo sem načrtovala, nato pa skupaj z otroki izvedla dejavnost.

Na podlagi ciljev, ki sem si jih zastavila, sem oblikovala metode in oblike dela. Uporabila sem metodo dela s tekstom in vse verbalno-tekstualne metode (razlage, opazovanja, pogovora, pripovedovanja, opisovanja, pojasnjevanja, razgovora, praktičnega dela, aktivnega učenja ...

Oblike dela so bile skupna, skupinska in individualna.

Na začetku sem skozi pogovor in z individualnim intervjujem zbrala informacije, kdaj in koliko starši otrokom berejo.

REZULTATI IN INTERPRETACIJA

Odgovori otrok so bili različni:

- »Mami bere.«
- »Žan mi bere knjigice, veš, da se nauči, sestra pa skoz govori.«

- »Mama men čita.«
- »O unih kužekih mi mamica bere.«
- »Mami mi je ponoč brala, pa Tina – je bilo fajn poslušat.«
- »Mami mi bere, ko grem spat in jo rad poslušam.«
- »Mami pa ati včasih, ko si izberem knjigico ... Veš na svoji postelji imam polico s knjigicami.«
- »Sam berem knjige ponoči ... Kako se popravlja?, sem včeraj prebral. Mami pa ati pa mi ne bereta.«

Prišla sem do ugotovitve, da večina staršev otrokom bere knjige največkrat pred spanjem, za umiritev in uspa vanje. Starš (po pripovedovanju otrok je to največkrat mati) in otrok imata skupno branje v postelji. Otrok si sam izbere knjigo ali pa jo pripravi starš.

KNJIŽNI KOTIČEK V IGRALNICI

V igralnici imamo stalni knjižni kotiček, kjer otroci radi posegajo po knjigah, si jih ogledujejo, jih listajo in s prijateljem tudi berejo (otrok sede pred prijatelje in jim pripoveduje in prikazuje ilustracije).

Na samem začetku smo si ogledali naš knjižni kotiček. Enotni smo si bili, da naše knjige niso najbolje urejene in da bomo to popravili.

Vse knjige smo zložili na mize. Ugotovili smo, koliko različnih knjig imamo, celo takšne, ki jih imajo otroci tudi doma ...

Uredili smo jih po velikosti, jih zalepili, v kolikor so bile raztrgane, in se soglasno odločili, da bomo v bodoče s knjigami lepše ravnali. Takoj, ko so otroci prišli v stik s knjigo, so se ji posvetili; začeli so si jo ogledovati, listati in se o njej med seboj pogovarjati.

Ob samem delu urejanja knjižnega kotička pa smo se z otroki veliko pogovarjali o vrstah knjig (kartonke za

najmlajše, revije, leksikoni, slikanice, zvočne knjige, ...) in kje knjige dobimo (večina otrok je povedala, da knjige kupimo v trgovini, nekateri pa so že bili seznanjeni s pojmom knjižnica).

Pri našem raziskovanju smo se malo dotaknili tudi zgodovine slovenske knjige. Otrokom sem predstavila Primoža Trubarja in njegovo prvo slovensko knjigo Katekizem in Abecednik.

Ogledali smo si tudi power point s kratko vsebino o Slovencih v srednjem veku. Ugotovili smo, da se je največ ljudi takrat ukvarjalo s kmetijstvom. Otroci niso hodili v šole, delali so na kmetiji in se učili od svojih staršev. Tako je bilo izobraženih ljudi v tistih časih le malo. Tudi knjig je bilo malo, saj so jih prepisovali na roko.

V našem vrtcu imamo tudi svojo knjižnico. Razdelili smo se v dve skupini in si jo ogledali. Spoznavali in ogledovali smo si različne knjige: zloženke in kartonke za najmlajše, slikanice za otroke ter leksikone – knjige, po katerih sežemo, ko se želimo kaj naučiti.

Spoznali smo, da je knjiga narejena iz platnic in listov ter da jo napišejo pisatelji, pesniki. Slike pa prispevajo ilustratorji.

Izposodili smo si knjigo z naslovom »Mihaha« avtorice Mete Rainer, ki je bila naša sokrajanka, in jo vključili v naš raziskovalni kotiček. Njeno knjigo smo si ogledali in jo prebirali pred počitkom, saj je branje deklamacij pomemben del književne vzgoje v vrtcu – sami elementi poezije (zvok, ritem, rima, ponavljanje) prispevajo k razvijanju jezikovnih in miselnih zmožnostih otrok. Naučili pa smo se tudi njeno deklamacijo Mali ježek.

IZDELAVA SVOJE KNJIGE

Da bi si lažje predstavljali, kako nastane knjiga, smo se odločili, da si izdelamo svojo knjigo.

Moj cilj je bil, da otrok samostojno ustvarja svojo knjigo po dogovorjeni vsebini in po svojih zmožnostih.

Izbrala in prebrala sem jim knjigo »Mali medo«. Ta zgodbica je bila tema tudi na naši lutkovni delavnici. Najprej so otroci pobarvali junake zgodbe in jih izrezali. Skupaj smo speli liste in naredili naslovno stran. Po svojih zmožnostih so samostojno narisali naslovno ilustracijo, prepisali naslov zgodbe in svoje ime.

Razvrščali so izrezane junake po zaporedju zgodbe ter jih prilepili. Narisali so še detajle, ki so jih opazili v knjigi ali so jih pač želeli, ker so imeli takšen navdih. Delo je bilo dolgotrajno, saj je vztrajnost in natančnost pri otrocih zelo različna.

Ko so svojo knjigo izdelali, sem zapisala besedilo zgodbe po njihovem pripovedovanju.

OBISK KNJIŽNICE ŽALEC

Odločili smo se za obisk knjižnice v Žalcu, kjer nam bodo knjižničarke same najbolje predstavile knjižnico. Pred odhodom smo se natančno pogovorili, kam gremo, kaj si bomo ogledali, kako se v sami knjižnici obnašamo (pomembnost tišine, da ne motimo drugih) in kaj si bomo izposodili (ostale knjige Mete Rainer, primerne za nas).

Prijazne knjižničarke so nas že pričakovale in poskrbele za udobje, saj so nam pripravile stole in sedalne blazine. Po pozdravu smo najprej skupaj zapeli pesem Snežinke. Knjižničarka je pripravila zanimivo knjigo o levu, ki je spoznaval in usvajal pravila vedenja, ki veljajo za knjižnice.

Po zgodbici je knjižničarka spregovorila o knjižnici. Otroci so spoznali, da imajo knjižničarke priponke z imeni, ki jih lahko vidijo, in so nam tako vedno na razpolago, če potrebujemo pomoč in informacije v knjižnici.

Veliko smo izvedeli o knjigah; kje jih najdemo, kako si jih izposodimo in vrnemo in predvsem, kako z njimi ravnamo.

Otroci so se seznanili tudi s samo izposojno knjig. Predstavljena sta jim bila dva načina. Prvi je bil na knjigomatu, drugi pa osebno pri knjižničarki, seveda obakrat z veljavno člansko izkaznico knjižnice.

Na koncu smo se zahvalili za prijazen sprejem in zanimivo zgodbico, predvsem pa smo bili bogatejši za novo izkušnjo.

SIMBOLNA IGRA KNJIŽNICA

Z otroki smo se dogovorili, da se bomo tudi sami igrali knjižnico. V pogovoru smo podoživljali izkušnje in spoznanja, ki smo jih pridobili v knjižnici. Vsak otrok je v vrtec prinesel svojo najljubšo knjigo, lahko tudi dve ali tri. Knjige smo podpisali in jih spravili v poseben zaboj. Na začetku si je vsak sam izdelal svojo izkaznico za izposojno knjig. Knjige smo razvrstili po kotičku za albume, pripravili in dogovorili prostor za ogledovanje knjig ter knjižničarju izdelali priponko z imenom. Otroci so se v igro zelo vživeli, prihajali so po knjige, si jih ogledovali, listali ter se umirjeno, kot za knjižnico velja pravilo, pogovarjali. Tudi drug drugemu so prebirali knjigo ob sočasnem ogledovanju ilustracij. Sama pa sem na željo otrok prebiralala knjige po njihovem izboru. Knjige, ki so jih prinesli od doma, smo obdržali in jih prebiramo pred počitkom.

Za zaključek naših dejavnosti pa smo se naučili še deklamacijo »Knjige« Nataše Golob.

KNJIGE

Knjige so doma na polici. Tam so zaprte. Tako spijo in seveda molčijo.

Ko jih vzamem v roke, se črke spletejo v zgodbe, take vesele in za otroke, pa resne in resnične, lažnive in mične, pustolovske in indijanske, ki vriskajo po dvoriščih in parkih, gozdovih, ki s pticami in metulji silijo v nebo. Če so knjige zaprte, molčijo.

Potem za njih ne vemo in je tako, kot bi jih sploh ne bi bilo.

SKLEP

Če otroku beremo vsak dan (približno 10 minut) in če pri tem poskrbimo, da se počuti prijetno, mu privzgjajamo potrebo po tovrstnem

doživljanju – gre za ponavljanje, kar je značilnost učenja.

Otrok zelo uživa in se umiri, če se mu pred spanjem, v miru in tišini, ob pomirjujočem glasu mame ali očeta prebere pravljica. Tako bo lažje zaspal. Pomembno vlogo pri tem ima tudi vedenje odraslega človeka ob branju same zgodbe (umirjenost, občutek, da ob branju tudi on uživa). Otroci so radi prisluhnili našim vodenim dejavnostim in se vanje aktivno vključevali.

Še vedno in redno prebiramo knjige pred počitkom ali pa kar tako, ko jo otrok prinese v vrtec od doma ali pa jo izbere iz knjižnega kotička.

Zaključila bom z mislijo Alberta Einsteina: »Če želite, da bi bili vaši otroci bistri, jim pripovedujte pravljice. Če želite, da bi bili izjemno bistri, jim pripovedujte še več pravljic.«

LITERATURA

Bahovec, Eva, in drugi (2009) *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Grginič, M. (2005) *Družinska pismenost*. Domžale: Izolit.

Grginič, M. (2006) *Porajajoča se pismenost*. Domžale: Izolit.

<http://www.rusevec.com/hej-jaz-sem-ru%C5%A1ko/42-ru%C5%A1kov-svet/276-branje-v-dru%C5%BEini-je-vrednota.html>

<http://www.rusevec.com/zgodbe-petelina-ru%C5%A1ka/42-ru%C5%A1kov-svet/260-pomen-branja-otrokom.html>

Jamnik, T. (2003) *Beremo skupaj: Priročnik za spodbujanje branja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Jamnik, T. (2012) *Društvo Bralna značka Slovenije* (Delovno gradivo za seminar PBZ, 3. februar 2012). Ljubljana: ZPMS.

Knaflič, Livija, in Bucik, Nataša (2009) *Priročnik za spodbujanje družinske pismenosti*. Ljubljana, Andragoški center Slovenije.

PRILAGODITEV PRAVLJICE ZA OTROKE S POSEBNIMI POTREBAMI

Ariela Abraham, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok in mag. prof. inkluzivne pedagogike,
Vrtec Jurček pri OŠ Gornji Petrovci, Vrtec Hodoš

Pomembno je, da poskušamo vsem otrokom s posebnimi potrebami zagotoviti prilagoditev literature. Prav zato je izrednega pomena, da začnemo aktivno delovati tudi na tem področju, vendar moramo veliko pozornosti seveda posvetiti tudi kakovosti. Prav zaradi tega sem se odločila v namene magistrskega dela izdelati prilagojeno pravljico za večino otrok s posebnimi potrebami. Tako sem za slepe otroke izdelala pravljico, ki vsebuje brajico, za slabovidne je povečan tisk pisave, za osebe z disleksijo je prilagojen nabor pisave, za gluhe in naglušne otroke pravljica vsebuje fotografije kretenj, prav tako pa je k pravljici dodan DVD medij, na katerem je video posnetek pravljice v slovenskem znakovnem jeziku. Za osebe z motnjami v duševnem razvoju je poskrbljeno z enostavnostjo besedila, osebe z govorno-jezikovnimi motnjami in nadarjeni otroci pa imajo v Navodilih za vzgojitelje, učitelje in starše (ki so priloga pravljici) delovne liste z utrjevalnimi nalogami in naloge za možnost nadgradnje pravljice.

Prilagoditev pravljice za otroke s posebnimi potrebami

Beseda inkluzija se čedalje bolj uveljavlja v šolstvu, saj je tudi bistvenega pomena za otroke s posebnimi potrebami. S pomočjo inkluzije imajo otroci s posebnimi potrebami možnost vključiti se v redne osnovne šole, seveda s pomočjo omogočenih specialnih pripomočkov, kot je denimo prilagoditev literature. Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju iz leta 2011 je že podala mnenje o tem, da naj bi se oblikovale inkluzivne osnovne šole, za kar pa bi bilo potrebno postaviti temelje že v vrtcu. To pomeni, da bi se vrtci in šole morali ravnati po skupni kulturi in etiki, ki bi temeljila na pozitivnih odnosih in stališčih do različnih otrok, s čimer bi skušali zadovoljiti potrebe v izobraževanju. Zakonodaja naj bi upoštevala možnost vključevanja otrok s posebnimi potrebami v običajni izobraževalni sistem z drugimi sovrstniki; izjemoma bi bili izločeni le tisti otroci, ki ne morejo sodelovati v izobraževalnem procesu kljub dodatnim pripomočkom in prilagoditvam (Globačnik 2012). Tudi Aksinja Kermauner (2016) navaja, da je za otroke s slepoto, slabovidnostjo ali okvaro vidne funkcije vsa svetovna in slovenska literatura sicer dostopna v brajici ali zvočni obliki v Knjižnici slepih in slabovidnih Slovenije, je pa manj tipnih slikanic za manjše otroke. Dosegljivi so za mladostnike z motnjami in

duševnem razvoju prevedli Tavčarjevo Visoško kroniko, Shakespearjevega Romea in Julijo ter zbirko sedmih zgodb. Za otroke z gluhoto, naglušnostjo ali okvaro funkcije sluha je Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije izdala priredbe šestih pravljič, ki so opremljene s CD-ji (tolmač pripoveduje zgodbo v slovenskem znakovnem jeziku, prav tako pa so prisotne slikovne ponazoritve kretenj). Otroci z govorno-jezikovnimi motnjami pa se srečujejo s tem, da je mladinskih knjig vse več, vendar nastaja problem pri kakovosti le-teh.

Namen pravljič je, da otroke zabavajo, lahko se identificirajo z nastopajočimi liki, prav tako pa se pospešuje otrokov razvoj osebnosti. Pravljičice, kot pravi Bettelheim (2014), pomagajo otrokom razumeti, da se morajo v življenju soočiti z resnimi težavami in bivanjskimi stiskami, seznanjajo pa se tudi z dobrim in zlim, saj je to eden bistvenih moralnih problemov.

Kot je bilo že omenjeno, je pomembno, da poskušamo vsem otrokom s posebnimi potrebami zagotoviti

prilagoditev literature. Prav zato je izrednega pomena, da začnemo aktivno delovati tudi na tem področju, vendar moramo veliko pozornosti seveda posvetiti tudi kakovosti. Prav zaradi tega sem se odločila v namene magistrskega dela izdelati prilagojeno pravljico za večino otrok s posebnimi potrebami. Tako sem za slepe otroke izdelala pravljico, ki vsebuje brajico, za slabovidne je povečan tisk pisave, za osebe z disleksijo je prilagojen nabor pisave, za gluhe in naglušne otroke pravljica vsebuje fotografije kretenj, prav tako pa je k pravljici dodan DVD medij, na katerem je video posnetek pravljice v slovenskem znakovnem jeziku. Za osebe z motnjami v duševnem razvoju je poskrbljeno z enostavnostjo besedila, osebe z govorno-jezikovnimi motnjami in nadarjeni otroci pa imajo v Navodilih za vzgojitelje, učitelje in starše (ki so priloga pravljici) delovne liste z utrjevalnimi nalogami in naloge za možnost nadgradnje pravljice.

Pravljičice, kot pravi Bettelheim (2014), pomagajo otrokom razumeti, da se morajo v življenju soočiti z resnimi težavami in bivanjskimi stiskami, seznanjajo pa se tudi z dobrim in zlim, saj je to eden bistvenih moralnih problemov.

V začetni fazi izdelave sem najprej napisala samo pravljico z naslovom *Čudna ovčka Beba in njeni običajni pri-*

ateljji, pri kateri sem se osredotočila na pozitivne lastnosti posameznih skupin otrok s posebnimi potrebami. Tako sem pri vsaki skupini otrok s posebnimi potrebami omenila, kako je (glavni lik) ovčka Beba srečevala prijatelje, za katere je sprva mislila, da so čudni, na koncu pa je ugotovila, da je v bistvu čudna ona, drugi prijatelji pa so običajni, saj je običajno biti drugačen. Sledilo je šivanje oz. izdelovanje nastopajočih likov v pravljici. Ker sem hotela, da je vsak nastopajoči lik snemljiv, je bilo potrebno v vsako nastopajočo žival prilepiti magnet – s tem sem hotela doseči, da lahko tudi slepi in slabovidni vsak lik snamejo in ga tridimenzionalno otipajo.

Po končanih živalih je sledila izdelava ozadja, za katerega sem se prav tako odločila, da bo otipljivo, zato sem izbrala vezani les iz topola. Najprej sem narisala šablone, nato jih izrezala in ustrezno pobarvala z akrilnimi barvami, nato pa še s prozornim lak sprejem. Sledila je izdelava lesenih palic s pritrjenim magnetom, ki so namenjene temu, da lahko živali v pravljici snamemo in pritrdimo na palico, da služijo kot lutke za pou-

stvarjanje pravljice ali samo branje. Odločila sem se tudi, da bo pravljica vsebovala zvočno predvajanje prebranega besedila določene strani, zato sem dala izdelati napravo, ki je pripeta na desni strani pravljice.

Nato sem se posvetila snemanju in slikanju kretenj v slovenskem znakovnem jeziku. Ker pa sem želela poskrbeti za kakovost in ustreznost kretenj, je moje »prevedene« kretnje pregledal tudi prof. Matjaž Juhart (profesor predmeta Znakovni jezik na UP PEF Koper). Posnetek kretenj je posnet na DVD mediju in priložen prilagojeni pravljici na zadnji strani platnice. Po posnetku je sledilo še fotografiranje, saj so na posamezni strani pod besedilo vstavljene tudi slike kretenj. Za pomoč pri tiskanju in izdelavi besedila v brajici pa sem se obrnila na Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Maribor, kjer so z veseljem priskočili na pomoč.

K prilagojeni pravljici sem izdelala še Navodila za vzgojitelje, učitelje in starše, v katerih sem opisala, kako uporabljati pravljico (poudarek je predvsem na tem, da ovčka Beba »potuje« po vsaki strani) in zakaj je ta prirejena po določenih korakih. Opisala

K prilagojeni pravljici sem izdelala še Navodila za vzgojitelje, učitelje in starše, v katerih sem opisala, kako uporabljati pravljico in zakaj je ta prirejena po določenih korakih.

sem tudi posebnosti skupin otrok s posebnimi potrebami (le za tiste skupine, za katere sem posebej prilagodila pravljico) in dodala delovne liste za določene otroke s posebnimi potrebami in nadarjene. Ob koncu, ko je bila pravljica v pravi podobi, sem se še dogovorila za sestanek z določenimi otroki s posebnimi potrebami (na Centru IRIS – Zavodu za slepo in slabovidno mladino Ljubljana, na OŠ IV Murska Sobota, na Centru za sluh in govor Maribor in na OŠ Gornji Petrovci), ki so pravljico pregledali in preverili ustreznost in kakovost moje prilagojene pravljice.

Ugotovila sem, da so vse funkcije in prilagoditve v moji pravljici zanimi-

Šablone in končni izdelki živali

ve tako za otroke s posebnimi potrebami kot za polnočutne in nadarjene otroke. Čeprav gluhi otroci ne slišijo, jim je bilo zanimivo čutiti vibracije ob pritisku na gumb za predvajanje zvočnega posnetka. Čeprav slepi ne vidijo, jim je zanimivo tipati ilustracije, ki sem jih prilagodila tako, da sem nastopajoče živali v pravljici sesila in jih nanjo neposredno pripela s pomočjo magnetov, tako da otroci lahko otipajo tridimenzionalne živali. Čeprav je bilo otrokom z motnjo v duševnem razvoju težko prebrati prebrano oz. slišano zgodbo, so jo hitro povezali z nastopajočimi živalmi in jo uredili v neko smiselno celoto. Čeprav otrokom z govorno-jezikovnimi motnjami branje predstavlja stisko, jim je bila moja pravljica zanimiva, saj so jo lahko dojeli s pomočjo poslušanja besedila na zvočnem predvajalniku. In čeprav naj nadarjeni

in polnočutni otroci pri prebiranju pravljice ne bi potrebovali vseh omenjenih prilagoditev, so se te izkazale kot izjemno dobrodošle, saj vključujejo več otrokovih čutil, s tem pa pravljica posledično postane toliko bolj zanimiva. Pri vseh srečanjih z otroki s posebnimi potrebami pa velja omeniti, da je bil njihov velik poudarek na palicah z magneti, s pomočjo katerih so lahko nastopajoče živali sami spremenili v lutke. Slednje so ne le na tiste z motnjo v duševnem razvoju, ampak na vse otroke vplivale zelo pozitivno, saj so z njimi lahko poustvarjali zgodbo ali pa se prosto igrali naprej. S pomočjo lutk so otroci skozi igro razvijali različne kognitivne procese. V projekt, v katerem sem izdelala omenjeno prilagojeno pravljico, je bilo vloženega veliko truda, ki se je poplačal z nasmehom otrok in pozitivnim vzdušjem ob pre-

biranju pravljice. Ker je projekt mogoče tudi nadgraditi, upam, da bodo moji argumenti med izdelavo in po njej komu v pomoč in mu služili kot izhodišče za še večji, boljši projekt.

Literatura

Bettelheim, Bruno (2014) *Rabe čudežnega: o pomenu pravljic*. Ljubljana: Studia humanitatis.

Globačnik, Bojana (2012) *Zgodnja obravnava*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kermauner, Aksinja (2016) Književnost za otroke in inkluzivna paradigma (ideologija). *Detinjstvo. Časopis o književnosti za decu*, let. 1: str. 78–88. Dostopno na http://www.komunikacija.org.rs/komunikacija/casopisi/Detinjstvo/XLII_1/10/show_download?stdlang=ser_lat, 1. 7. 2016.

Ohišje za zvočno predvajanje

Prilagojena pravljica v končni obliki

Prilagojena pravljica – odprta

»LEON IN TA PRESNETA ŠOLA« ALI KAKO PRIBLIŽATI STISKE IN TEŽAVE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI OSTALIM UČENCEM

Jožica Založnik, specialna pedagoginja, OŠ Ob Dravinji, Slovenske Konjice

Veliko je znanega in zapisanega o disleksiji, disgrafiji, diskalkuliji, dispraksiji ...

Te informacije so dostopne tako strokovnim delavcem kot laikom, vendar pa je med njimi bolj malo takšnih, ki bi bile podane tudi na otrokom zanimiv, privlačen, razumljiv in dostopen način. Po poklicu specialna pedagoginja in sem že 33 let zaposlena v vzgoji in izobraževanju; pri delu sem vedno iskala način, kako »svoje« otroke predstaviti in približati sošolcem v razredu, da bodo bolje razumljeni, bolje sprejeti, enakovredni in bodo tako z manj strahu in več motivacije prihajali v šolo.

Uspešnost učencev je v veliki meri odvisna prav od tega, ali radi in z veseljem hodijo v šolo. Težave branja, pisanja, ... učni proces sicer otežijo, niso pa glavni vzrok za otrokov šolski neuspeh. Če ima otrok s primanjkljaji spodbudno okolje, zdravo samopodobo, dobro »unovčeno« močno področje in razvito motivacijo, lahko dosega zelo dobre rezultate. Motivacija je psihološki proces in je pomembna pri spodbujanju in usmerjanju našega vedenja. Otroke vsa leta usmerjamo zlasti v dosežke, manj pa v pridobivanje znanja. Da se bodo razvili v samostojne in misleče osebe, ki se bodo pripravljene učiti v vseh življenjskih obdobjih, bomo morali spremeniti metode poučevanja in ocenjevanja. Sodelovalno ocenjevanje, ki poleg učitelja in učenca vključuje tudi vrstnike, ima poleg motivacije velik vpliv tudi na čustveno področje.

Sodelovalno ocenjevanje, ki poleg učitelja in učenca vključuje tudi vrstnike, ima poleg motivacije velik vpliv tudi na čustveno področje.

Tako je v času, ko smo imeli v 1. razredu ponavljalca, nastala tudi zgodbica, ki je zdaj predstavljena v reviji Didakta. Ker v septembru še ni bil opravljen postopek prešolanja na šolo s prilagojenim programom, je bil deček vključen v kombinacijo 1. in 2. razreda. Dnevno je bil tarča posmeha bivših in novih sošolcev. Odreagiral je strahom,

Dnevno je bil tarča posmeha bivših in novih sošolcev. Odreagiral je strahom, žalostjo in jezo.

ral je strahom, žalostjo in jezo. Ker s pogovori nismo prišli nikamor in je učenec osebno nazadoval, za učenje pa izgubil vsa motivacijo, sem poskusila napisati primerno zgodbi-co. Mlajše otroke se še da »kupiti« na tak način.

Z zgodbico sem želela otrokom vzbu-diti čuječnost, jih seznaniti z drugačnostjo, jih naučiti primerne-ga obnašanja do drugačnih, razviti so-čutje. Obenem pa sem želela, da pre-poznajo različna čustva. Preko igre vlog smo se učili izražanja čustev na sprejemljiv način. Obenem smo pre-ko gibalnih vaj pove-zovanja, sledenja, posnemanja, zau-panja vzpostavljali pove-zovalno klimo.

Zgodbo smo brali, igrali, risali, dokler se klima v razredu ni normalizirala, s tem pa se je izboljšalo tudi učenčevo vedenje. Postal je bolj motiviran, do-bra motivacija pa, kot nam je znano, ugodno vpliva na čustveno in spo-znavno področje.

Zgodbica Leon in ta presneta šola
HURA! HURA! HURA, ŠOLA!

Leon se je neizmerno veselil tega dne, ko bo končno prestopil prag hiše modrosti. Vse ga je zelo zani-malo in zadnji večer kar ni mogel zaspiti od same neučakano-

sti. »Kulska« torba s sliko najljubšega junaka iz risanke je že ves mesec čuvala snežno bele zvezke, ki so kar klicali po pisanih, risanih in drugih znakih. V Leonu je to poletje kar vriskalo od idej, še celo plišaste igračke je lepo pospravil na podstrešje, ker »zdaj pa res ne bo več časa zanje«, potem pa ...

V šoli je bilo sicer prijetno in zanimi-vo, a Leonu nekaj ni »štimalo«. Biti pri miru za mizo, biti tiho prav takrat, ko ti ideja šine v glavo, držati pisalo točno tako, kot reče učiteljica ...

Leon se je štetja do 10 naučil že v vrtcu. Črke pa mu niso dišale, zato ga z nji-mi niso silili. V šoli pa kar naenkrat ni bilo dovolj šteti na prste, vsaka beseda za številko je imela še svoj znak, ki se je moral napisati točno v eno smer, in to vedno v isto. Leon nikoli ni vedel, ali v levo ali v desno. Učiteljica Frida mu je to skušala olajšati tako, da mu je pove-dala, da so 1, 2 in 3 ... obrnjene k levi roki, 4 in 6 pa k desni. Ampak učiteljica ni vedela, da Leon zamenjuje roki in marsikaj počne z obema.

Glasove, iz katerih so besede, je slišal le na začetku besede, ne pa tudi na sredi-ni in na koncu. Glas je bilo potem tre-ba zapisati s črko, in to tako, da je bila obrnjena in se je začela tako, da je bila učiteljica zadovoljna. To je bilo za Leo-na prava misija nemogoče. Postal mu je vroče, nos se mu je orosil, prstki pa so postali čisto otrpli in ledeni. V grlu ga je nekaj stiskalo in svinčnik se je kar sam od sebe znašel v ustih med zobmi, ki so mleli, mleli ... Ali pa je svinčnik oživel. Tako močno je pričel skakati iz

leve v desno roko in nazaj, vse dokler se ni znašel pod mizo. Ko se je Leon sklonil, da bi ga pobral, mu je v ušesih že pošteno brenčalo in kako naj bi potem slišal opozorila učiteljice Frida? Šele glasen HI – HI – HI, – HA – HA – HA ga je spomnil, kje je. Njemu pa se ni zdelo smešno in najraje bi ostal kar pod mizo, kjer je bilo varno. Učiteljica Frida pa tudi ni razumela, da so noge od sošolcev in sošolk lahko prav pomirjujoče, če že ne kratkočasne.

Leon ni in ni razumel, kako drugim uspe izbrati pravi zvezek in ga odpreti točno na tisti strani, kot si želi učiteljica. Njemu so bili vsi listi enaki, za njegove oči preveč bleščeči, saj jih ni uspel dolgo gledati brez sklenja v očeh. Saj ne, da se Leon ni trudil, pa še kako je hotel ugajati vsem po vrsti: mami, učiteljici, sošolkam ... ampak vsakič je šlo nekaj narobe. Če mu je uspelo začeti s prave strani in ko je že mislil: »Danes pa bom slišal pohvalo,« se je v zvezku kar naenkrat pojavil prazen, nepopisan list, za katerega bi Leon prisegel, da ga prej sigurno ni bilo. Njega sicer ni motil, ga bo že drugič popisal, učiteljica pa je bila alergična na prazne liste med popisanimi. Zavijala je z očmi, kot da trenira očesno jogo, sopihala tako močno, kot da bi pretekla cel maraton, v obraz pa je postala podobna rdečemu balonu, ki se bo zdaj zdaj razpočil.

Leon je postajal tih in zamišljen. Nič več mu šola ni dišala. Včasih je namesto svinčnika oglodal noht – »pomotoma«, je trdil.

Edino ob sredah je bil prejšnji, veseli Leon, ko ni bilo na urniku ne matematike in ne slovenščine. Takrat so imeli risanje, glasbo in šport. Te predmete je imel rad in tudi učiteljica Frida je rekla, da mu dobro ležijo. Tako je ob sredah marsikaj prijetnega pobožalo njegova ušesa. Ampak sreda je na žalost le enkrat na teden. Ostale dni pa je Leona še

vedno mučilo, da učiteljica misli, da se ne trudi dovolj in da nerodnosti počne zato, da bi ji nagajal. Ni vedel, da učiteljica ne vidi v njegovo srce, prav tako ni znala slišati njegovih nemih krikov, ki so se odražali v zehanju in vrtenju na stolu. Opazila je le, ko so Leonove noge v stiski in nemoči cepetale, ko je pozabil na potrebnosti in potem ni mogel slediti, ker so mu misli kar bezljale. Razmišljal je samo o tem, kje je pustil knjigo, kam je odložil radirko ...

Če je bila stiska prevelika, je bilo tudi cepetanje močnejše in takrat je Leon moral zapustiti razred, da so lahko ostali otroci nadaljevali z delom.

Ko se je Leon ponoči prvič zbudil zaradi mokre postelje, sta z mamico iz tega naredila »hec«. Ko pa se je to začelo pojavljati vse pogosteje, je mamin obraz postajal čedalje bolj dolg. Leonu se je zdelo, da se ji je podaljšal do srčka. Včasih je imela čisto rdeče oči – kot on, kadar je jokal.

Potem pa so nekega dne obiskali zdravnika pa prijazno teto z belo haljo pa še pri enem stricu z belo brado so se oglasili. Nato so se usedeli z učiteljico Frido in neko prijazno teto, ki je tudi delala na šoli, a ne v razredu. Vsi so govorili o njem. Nekaj je sicer razumel, vendar si ni upal spraševati. Kimal je, če so ga kaj vprašali, in se trudil, da bi zgledal velik. Pričakoval je čudežno tableto, ki bo odpravila vse njegove težave. Te tablete pa ni imel nihče, zato je bil še vedno prestrašen, jezen, žalosten.

Doma niti spati ni hotel več sam. Iz podstrešja je najprej priromala bojevit opica, nato je rabila družbo in je prišel debeli, močan medo, tudi sova se je vrnila, saj je bila vsevedna ...

Sledile so noči, ko so igrače jokale z njim, dokler se Leon ni spomnil pesmice, ki mu jo je pela mamica, ko je bil

še čisto majhen. Tako so vsak večer pod odejo tiho zapeli to pesmico in glej – čudež! Postelja je ostajala pogosteje suha. Tudi v šoli je počasi postajalo manj zoprno. Celu učiteljici Fridi je izginila balonasta glava. Vsak dan mu je nalepila smeška, da je vedel, na kateri list in točno kje začeti. Mamica pa je nabavila nekaj iger s številkami in črkami, potem pa sta si vsak popoldan izmišljala zabavne igre. Včasih se jima je pridružil tudi oči. Leonu je dostikrat uspelo, da je premagal oba. To se mu je smejalo ...

Zdaj je ob torkih obiskoval učiteljico, ki ni učila v razredu, ampak je veliko znala. Pri njej se je naučil, da ni nič narobe, če mu kaj ne gre takoj. Lahko je poštožil o svojih težavah in ni se smejala. Včasih mu je dovolila, da je koga pripeljal k uri in potem je bil on »glavni«. Naučila ga je, kako uporabni znajo biti prstki pri matematiki. Skupaj sta naredila zapestnico za »glavno« levo roko. Če česa ni uspel narediti v razredu, jo je lahko prosil, da mu je fotokopirala. Tudi pri testih mu je pomagala prebrati navodila in imel je dovolj časa, da je lahko reševal brez strahu, da bo zvonec zabrnul, preden bi uspel rešiti do konca.

Tako se je vesela sreda razširila še na torke, torki pa na petke. Ledeni, otrpli prstki so postali bolj gibčni, topli. Spoznal je, da ni nič narobe, če se še sam nasmehi, ko se mu zgodi kaj šaljivega. Počasi se je v Leonove oči vrnila radost. Tudi sošolci so ga pričeli vabiti na zabave, saj je bil zelo spreten pri igranju žogo.

Ko pa je zopet prišel kakšen dan, ko ni šlo vse, kot je treba, se Leon ni več tako močno ustrašil. Vedel je, da ima pomočnice: učiteljico Frido, tudi tisto drugo učiteljico, mamico, očka, prijatelje ..., predvsem pa je vedel: **jutri je nov dan in potem še eden in še eden in ni vrag, da ne bo eden od njih boljši, mor-da najboljši ...**

POMEN ZAJTRKA IN TRADICIONALNI SLOVENSKI ZAJTRK V VRTCU RIBNICA

Bernarda Osojnik, univ. dipl. psihologinja, svetovalna delavka,
Vrtec Ribnica

V Vrtcu Ribnica smo se že ob prvi pobudi priključili projektu Tradicionalni slovenski zajtrk. Po eni strani je to sicer le enodnevni dogodek, ob katerem se poudarja pomen slovenske prehrane, njegova vrednost pa je tudi v tem, da lahko v luči tega dneva celo leto poudarjamo in uzaveščamo pomen zdravega prehranjevanja.

V navodilih o izvedbi tradicionalnega slovenskega zajtrka je s strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano napisano, da »želimo s projektom Tradicionalni slovenski zajtrk izobraževati, obveščati in ozaveščati otroke in šolajočo se mladino ter širšo javnost o pomenu zajtrka, pomenu in prednostih lokalno pridelanih živil oziroma živil, ki so pridelana oziroma predelana v Sloveniji, pomenu kmetijstva in čebelarstva za pridelavo hrane ter njenem vplivu na okolje, o pravilnem ravnanju z odpadki, ki nastajajo pri vsakodnevni dejavnosti ter racionalnem ravnanju z embalažo. Pomembno je tudi splošno ozaveščanje mladine o pomenu zdravega načina življenja, vključno s pomenom gibanja in izvajanja športnih aktivnosti.« (Tradicionalni slovenski zajtrk 2016.)

Tradicionalni slovenski zajtrk bi bil lahko samo eden od zajtrkov, ki jih imamo v vrtcu vsak dan. Lahko pa je nekaj več. Obveščati in ozaveščati otroke ni tako težko. Kaj pa starše in širšo javnost? Ali lahko tudi to? Kako lahko v vrtcu poskrbimo, da bomo ozaveščali starše tudi preko otrok?

Pomen zajtrka

Zdrave prehranjevalne navade se oblikujejo od zgodnjega otroštva naprej, ustalijo se v obdobju mladostništva, kasneje pa jih je veliko težje spreminjati. Privzganje zajtrkavalnih navad se začne v družini in nadaljuje v vrtcu, saj je otrok v zgodnjem otroštvu najbolj sprejemljiv za sprejemanje vrednot. V uravnoteženo in zdravo prehrano spada tudi redno zajtrkovanje. Razne raziskave so že pokazale, da daje redno zajtr-

kovanje pozitivne učinke na zdravje. Izboljša se kakovost in količina dnevnega prehranskega vnosa, zmanjša se tveganje za pomanjkanje nekaterih pomembnih hranil v prehrani. Z razvojnopsihološkega vidika pa redno zajtrkovanje izboljša kognitivne in spominske zmožnosti. (Gregorič 2012.)

Marija Merljak (2009) pravi, da je zajtrk najpomembnejši obrok dneva, saj dvigne raven sladkorja v krvi in dopolni zaloge pomembnih hranil, ki so se izčrpale med nočnim počitkom. Če telo in možgani zjutraj ne prejmejo dovolj glukoze, se hranila še naprej porabljajo, to pa se pokaže v nezbranosti, slabšem spominu in utrujenosti.

V vrtcu je zajtrk vsakodnevna rutina, saj je za zajtrk vsakodnevno poskrbljeno. V vrtcu poskrbimo, da je jedilnik energijsko in hranilno primeren za posamezno starost otrok, poskrbimo tudi za pestrost jedilnikov. Otrokom v vrtcu je zajtrk popolnoma samoumeven. Težje pa je ozavestiti starše, kako zelo je pomembno, da otroci z zajtrkom nadaljujejo tudi v obdobju šolanja. Pa vendarle menim, da lahko tudi v vrtcu vplivamo na to. Če se o določeni vsebini pogovarjamo v vrtcu, se slej ko prej zgodi, da otrok o tem spregovori tudi doma. Verjetno se nam je že vsem kdaj zgodilo, da nas je predšolski otrok opomnil na kakšno stvar. Pogosto se dogaja, da nas prav otroci

ozaveščajo o pravilni uporabi mobilnega telefona v avtu. Če bomo veliko govorili tudi o pomenu zajtrka in zdravega prehranjevanja, nas bodo otroci ozaveščali tudi o tem.

Pogovor in zgled strokovnih delavcev

Zato se mi zdi pomembno, da temo zdravega prehranjevanja in tudi zdravega načina življenja pogosto obnavljamo. O tem se lahko velikokrat pogovarjamo, tudi otroci naj sodelujejo pri pripravi kakšnega zdravega obroka ipd.

Še posebno se mi zdi pomemben vzgled vzgojiteljic. Pazimo na to, kar govorimo pred otroki. Včasih se nam nehote zgodi, da pred otroki pokažemo ali izrečemo neodobravanje nad hrano, na primer z izjavami, kot so: »Oh, danes so nam pa dali star kruh. Tole pa ni videti prav nič dobro ...« Predšolski otroci srkajo vsako našo reakcijo, zato se potrudimo, da

o hrani govorimo spoštljivo, tudi če nam le-ta ni preveč všeč.

Pomembno je tudi to, da ima otrok možnost povedati, da mu neka hrana ni všeč. Vendar naj to naredi spoštljivo.

Povemo mu lahko, da vedno lahko izrazi svoje mnenje o hrani, vendar naj pove, kaj mu pri hrani ni všeč. Naj pove, ali mu ni všeč barva ali okus ali način postrežbe. Naj malo razmisli. Pomembno je, da se otrok zaveda, da je to hrano nekdo pripravil z vsem trudom in znanjem zato, da se bo on lahko najedel, da bo dobil vsa

Otrokom v vrtcu je zajtrk popolnoma samoumeven. Težje pa je ozavestiti starše, kako zelo je pomembno, da otroci z zajtrkom nadaljujejo tudi v obdobju šolanja.

potrebna hranila, ki jih njegovo telo potrebuje. Zato naj bo spoštljiv do hrane že zaradi dela te osebe. Zaveda naj se pa tudi, da je bilo potrebno veliko dela s to hrano, še preden je sploh prišla do kuhinje. Nekdo je moral posejati, okopavati, pobirati pridelek ali pa morda skrbeti za živali.

Kako zelo velik vpliv imajo izjave in reakcije vzgojiteljic ali učiteljic, pove naslednji resnični dogodek, ki se je zgodil pred nekaj leti. Deček že od malega ni jedel vseh jedi. Predvsem ni jedel nekaterih vrst zelenjave. Starši bi si seveda želeli, da bi deček jedel vse, ampak določenih jedi ni želel imeti niti v svoji bližini, kaj šele, da bi to jedel. Ko je deček obiskoval šolo, sta se pri šolskem kosilu zgodila dva dogodka, s podobnim začetkom in popolnoma različnim koncem. V šoli so imeli za kosilo tudi zelenjavo, ki je deček ni želel jesti. V prvem primeru mu je učiteljica rekla, da naj si zelenjavo vseeno vzame, si zatisne nos in poskusi. Deček je to z veliko težavo naredil. In pojedel nekaj malega zelenjave. Učiteljica ga je pohvalila in v njegovo beležko napisala staršem pohvalo, ker je pojedel nekaj žlic zelenjave. Ko je deček prišel domov, je že na daleč vzklikal, da je jedel zelenjavo in da ima v beležki to zapisano. Mami je rekel: »Od sedaj naprej bom vedno poskusil malo zelenjave!« V drugem primeru se je začelo enako. Tudi tokrat so imeli za kosilo zelenjavo, le da je bila druga vrsta. V tem primeru je učiteljica si-

lila dečka, da mora pojesti zelenjavo. Tudi tokrat je prišel domov z zapisom v beležki. Sporočilo staršem je moral napisati sam. Pisalo je: »Draga mami in ati, danes so me vsi sošolci in učiteljica spodbujali, da bi pojedel vsaj en košček solate. Ni mi žal, da sem vse razočaral.« Na koncu bi si moral napisati, žal mi je namesto ni mi žal. Ampak njemu očitno res ni bilo žal. Tisti dan je deček rekel mami: »Nikoli več ne bom poskusil nobene zelenjave!«

Projekt Tradicionalni slovenski zajtrk nam ponuja ogromno možnosti, da otrokom privzgojimo spoštljiv odnos do hrane in do pridelave hrane. Že v tednu pred tem dnevom potekajo številne dejavnosti, s katerimi skušamo otrokom približati pomen čebel, domače predelave hrane, zdravo prehrano in zdrav način življenja. Strokovne delavke se z otroki veliko pogovarjajo o tej temi, veliko stvari pa otroci tudi sami preizkusijo in si ogledajo. Otroci se preizkušajo v pripravi in uživanju zdravih napitkov ter jedi, obišejo čebelarja, kmetijo, praznično okrasijo mizo. V lanskem šolskem letu smo posebno pozornost namenili učenju pesmi Čebelar Lojzeta Slaka, saj smo se na pobudo Čebelarke zveze Slovenije priključili najštevilnejšemu čebelarskemu pevskemu zboru. Pesem Čebelar smo skupaj z otroki iz skupin od 4 do 6 let zapeli zaposleni vrtca in gostje ob spremljavi harmonike učitelja iz Glasbene šole Ribnica. Naši najmlajši

otroci pa so imeli na ta dan prav posebno vzdušje, saj so jim vzgojiteljice zajtrk pripravile v skupnem prostoru pred igralnicami. Stregle so jim vzgojiteljice, oblečene v tradicionalna kmečka oblačila. Ta dan je oživel tudi Troštov lutkovni oder, kjer sta zajtrkovali naši lutki marioneti.

Vsako leto želimo o zdravi prehrani ozaveščati tudi starše in širšo javnost. Tako vsako leto pripravimo kaj novega, zanimivega tudi za okolico. Pripravili smo razstavo pripomočkov, ki jih čebelarji uporabljajo pri svojem delu, pripravili smo razstavo starih posod in jedi, strokovne delavke so pripravile predstavo z naslovom Lačni volk. Za presenečenje smo poskrbeli, ko smo ob prihodu v vrtec za pokušino ponudili zdrav zajtrk tudi staršem. Otroci so se ob tem še posebno zabavali, saj so svoje starše prepričevali, naj le poskusijo tako dober zajtrk. Na dan slovenske hrane vsako leto poskrbimo, da tudi naš župan ne ostane brez zdravega obroka. Povabimo pa tudi nekatere druge goste, s katerimi večkrat sodelujemo ter tudi lokalnega kmeta in čebelarja, ki otrokom predstavita pomembno vlogo kmetijske dejavnosti in vloge čebel.

Lepo je, da vsako leto znova obeležimo dan slovenske hrane. Bilo pa bi premalo, da bi se o zdravem načinu življenja pogovarjali samo ta dan.

Za zdravo gibanje v vrtcu poskrbimo vsakodnevno, saj imajo v vrtcu otro-

ci ogromno možnosti, da zadostijo svojim gibalnim potrebam. Pa tudi o zdravem prehranjevanju se lahko z otroki vsakodnevno pogovarjamo. Večkrat omenimo pred otroki, za kaj je določena vrsta hrane pomembna. Če bo otrok to večkrat slišal, si bo to tudi zapomnil in oza-vestil. Zgodilo se mi je, ko je nekdo od sorodnikov zbolel, da me je otrok vprašal, če ni jedel dovolj semen. Pozimi sem namreč vedno spodbujala otroke, da jedo bučna in sončnična semena, ker ta semena vsebujejo cink, ki pomaga pri odpornosti. To sem velikokrat ponavljala in otrok si je to zapomnil.

Košarica živil

Zbrala sem nekaj namigov o posamezni vrsti hrane, kar lahko vedno znova uporabimo pri pogovoru z otroki, ko pride na jedilnik določena vrsta hrane. O posameznih košaricah živil govori Marija Merljak, univ. dipl. inž. živilske tehnologije. (2009; povzeto iz knjige in članka v reviji).

Košarica živil za dobro voljo: mleko in mlečni izdelki z manj maščobe, koruzne jedi, ovseni kosmiči, ovseni kruh, piškoti ipd., pšenični kalčki, puranje jedi, banane, dateljni, slive, marelice, breskve, jabolka,

Za zdravo gibanje v vrtcu poskrbimo vsakodnevno, saj imajo v vrtcu otroci ogromno možnosti, da zadostijo svojim gibalnim potrebam.

beljakovinska hrana (mleko, mlečni izdelki, meso, ribe, fižol, leča, ajdova kaša, ječmenova kaša, koruza), bučna semena, sončnična semena, orehi, paradižnik, paprika, korenje, lubenica, pomaranče, limone, melona, breskve, marelice, špinača.

Košarica živil za spomin:

orehi, mandlji, lešniki, pistacije, arašidi, sončnična in bučna semena, suhe slive, dateljni, jabolka, hruške, rozine, rdeče grozdje, brusnice, borovnice, maline, robidnice, ribez, zelje, pršut, ajda.

Košarica živil za bistrost možganov: ribe, pusto meso, jagnjetina, mleko in mlečni izdelki, rdeča pesa, rdeča paprika in rdeča čebula, paradižnik, bučke, stročnice (fižol, grah), proso, mandlji, orehi, lešniki, bučna semena in jabolka.

Pa še košarica živil zoper stres pri strokovnih delavcih:

jetra, rumenjaki, hren, avokado, banana, jabolko, sardele, ohrovt, zelje in špinača, čokolada, kakav, siri, se-

med, špinača in motovilec ter druga zelenolistnata zelenjava, peteršilj, čokolada z lešniki in rozinami.

Košarica živil za odpornost:

zam, suhe fige, pomaranče, stročji fižol, kosmiči in polnomastno mleko.

Za zaključek

V tednu pred dnevom slovenske hrane sta moja otroka želela za zajtrk jesti med in kruh. Povedala sta, da so se v šoli pogovarjali o dnevu slovenske hrane in kaj je zdravo jesti za zajtrk. In potem sta želela enako jesti še naslednji dan in potem še zvečer. Na vsem lepem je postal med njuna najljubša hrana. Govorila sta tudi o čebelah, kako zelo so pomembne. Vesela sem bila, da sta me otroka spomnila na pomen čebel in zdrave prehrane, saj sem ob pripravah na dan slovenske hrane v službi čisto pozabila, da bi o tem spregovorila tudi doma.

Naj bo ta članek za spodbudo in opomin, da je potrebno o pomembnih stvareh večkrat spregovoriti. S tem bomo zagotovo dosegli trajen uspeh, saj si otroci marsikaj zapomnijo, hkrati pa nas s svojo preprostostjo in neposrednostjo opominjajo na dejstva, ki smo jih morda že pozabili ali spregledali.

Literatura

Gregorič, M. (2012) Tradicionalni slovenski zajtrk – promocija zajtrka kot dela zdrave prehrane šolarja. *Trajnostni razvoj v šoli in vrtcu*, let. 6: št. 3.

Merljak, M. (2009) *Zdravje je naša odločitev*. Ljubljana: Prešernova družba.

Merljak, M. (2009) Nahranimo možgane in bolje bomo mislili. *Naša Lekarna*, št. 35.

Tradicionalni slovenski zajtrk. Navodila za izvedbo projekta Tradicionalni slovenski zajtrk. Dostopno na http://tradicionalni-zajtrk.si/media/uploads/public/document/140-navodila_za_izvedbo_tsz_2016_sl.pdf.

PODALJŠANO BIVANJE NA OŠ GUSTAVA ŠILIIHA LAPORJE JE VESELJE

Barbara Čretnik, mentorica, prof. biologije in filozofije,
OŠ Gustava Šiliha Laporje

Organizacija dela v podaljšanem bivanju na OŠ Gustava Šiliha Laporje je primer dobre prakse. Podaljšano bivanje je za učitelja izziv, ki od njega zahteva veliko mero fleksibilnosti, saj pridejo tedaj ospredje družabni razredni in medrazredni stiki učencev, ki so vsak osebnost zase, z različnimi potrebami, interesi, željami, tudi težavami. Zaposleni verjamemo v vizijo šole: Sami ne moremo narediti veliko, s skupnimi močmi pa zmoremo več. Skladno s poudarkom te vizije imamo na šoli organiziranih 17 strokovnih aktivov, med njimi je tudi aktiv učiteljev podaljšanega bivanja.

Podaljšano bivanje (PB) je oblika vzgojno-izobraževalnega procesa, ki jo na Osnovni šoli Gustava Šiliha Laporje organiziramo po pouku in je namenjena učencem od 1. do 5. razreda.

Podaljšano bivanje je veliko več kot zgolj podaljšano popoldansko bivanje otrok v šoli. Podaljšano bivanje je za učitelja izziv, saj od njega zahteva veliko mero fleksibilnosti. Ni ocen in s tem dodatnega disciplinskega momenta. V podaljšanem bivanju pridejo v ospredje družabni razredni in medrazredni stiki učencev, ki so vsak osebnost zase, z različnimi potrebami, interesi, željami, tudi težavami. Učitelj pri svojem delu razmišlja o posamezniku, njegovem učno-vzgojnem razvoju in si hkrati prizadeva za kakovostne in spoštljive odnose v skupini. Skupine v podaljšanem bivanju nam omogočajo učenje drug od drugega, tudi učenje učitelja od učencev. Cilji v učnem načrtu za podaljšano bivanje se prepletajo in nadgrajujejo z vzgojno-izobraževalnimi cilji pouka, kar opredeljuje učni načrt za OŠ v 8 ključnih kompetencah: komunikacija v maternem jeziku; komunikacija v tujih jezikih; številna predstavljivost in kompetence v matematiki, naravoslovju in tehnologiji; informacijska in komunikacijska tehnologija (IKT); učenje učenja; medosebne in družbene kompetence; inovativnost

Na kakšen način bo učitelj realiziral cilje, pa je v največji meri prepuščeno strokovni kompetentnosti učitelja in njegovi izvirnosti.

in podjetnost; kulturna zavest in izražanje. Le-te lahko razvijamo tudi ali včasih še zlasti v podaljšanem bivanju, kar velja še posebej za učenje učenja, sodelovanje in komunikacijo.

V okviru podaljšanega bivanja izvajamo naslednje štiri elemente oz. dejavnosti: kosilo, samostojno učenje (SU), sprostitevno dejavnost (SD) in ustvarjalno preživljanje prostega časa (UPČ). Predpisani so cilji, ki jih moramo učitelji uresničiti pri učencih. Na kakšen način bo učitelj realiziral cilje, pa je v

največji meri prepuščeno strokovni kompetentnosti učitelja in njegovi izvirnosti. Seveda pa morata biti delo v podaljšanem bivanju in učiteljeva letna priprava usklajena z letnim delovnim načrtom in z vizijo šole.

Primer dobre prakse

Na OŠ Gustava Šiliha Laporje že več let izvajamo prakso podaljšanega bivanja, ki jo sproti dopolnjujemo in nadgrajujemo v skladu s potrebami in zmožnostmi otrok, staršev in šole. V članku želim opisati primer dobrega načrtovanja, usklajevanja in uresničevanja močnih učiteljevih področij v oddelkih podaljšanega bivanja. Učencem v podaljšanem bivanju želimo zagotoviti spodbudno, zdravo in varno psihosocialno okolje, ki je pomembno za dober razvoj otrok. Trudimo se za kakovostne medvrstniške odnose in predvsem za dobro po-

čutje vseh. V Zakonu o osnovni šoli je zapisanih 15 ciljev izobraževanja. Vsi so pomembni, a omenila bom le tiste, ki jih lahko zlasti v podaljšanem bivanju vsakodnevno uresničujemo. Le-ti so zapisani v 2. členu Zakona o osnovni šoli:

- »vzpodbijanje skladnega telesnega, spoznavnega, čustvenega, moralnega, duhovnega in socialnega razvoja posameznika z upoštevanjem razvojnih zakonitosti;
- omogočanje osebnostnega razvoja učenca v skladu z njegovimi sposobnostmi in interesi, vključno z razvojem njegove pozitivne samopodobe;
- vzgajanje in izobraževanje za trajnostni razvoj in za dejavno vključevanje v demokratično družbo, kar vključuje globlje poznavanje in odgovoren odnos do sebe, svojega zdravja, do drugih ljudi, svoje in drugih kultur, naravnega in družbenega okolja, prihodnjih generacij;
- vzgajanje za spoštovanje in sodelovanje, za sprejemanje drugačnosti in medsebojno strpnost, za spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin;
- razvijanje pismenosti ter sposobnosti za razumevanje in sporočanje v slovenskem jeziku« (Vir 1).

Vizija OŠ Gustava Šiliha Laporje je: Sami ne moremo narediti veliko, s skupnimi močmi pa zmoremo več.

V to verjamemo vsi zaposleni in si v skladu z vizijo delo porazdelimo. Na šoli imamo 17 strokovnih aktivov, med aktive po horizontali pa spada tudi aktiv za podaljšano bivanje. Naloga aktivov je medpredmetno načrtovanje in usklajevanje projektov, dnevov dejavnosti in individualiziranih programov, oblikovanje in posredovanje predlogov za izboljšanje vzgojno-izobraževalnega dela učiteljskemu zboru, obravnavanje pripomb staršev, ukvarjanje se s strokovnimi temami ter z drugimi nalogami, ki so pomembne za utrip šole. Učitelji, člani aktivov, si prizadevamo za skupne cilje, kot so realizacija ciljev šole, strokovna rast učiteljev, dobri medsebojni odnosi, vedno pa je v ospredju učenec. Pri sodelovalni kulturi poučevanja si učitelji delimo ideje, pripomočke in se čutimo povezane, kar se kaže v toplih medsebojnih odnosih.

Pomen aktiv in sodelovanja

Kvalitetno delo učitelja v podaljšanem bivanju se vedno začne z dobro pripravljenimi aktivni podaljšanega bivanja. Na naši šoli se učitelji podaljšanega bivanja sestanejo v dopol-

danskem času tudi osemkrat letno. Ključnega pomena je prvi aktiv v šolskem letu, avgusta, ko načrtujemo celoletno delo, za kar je pomembna povratna informacija o delu aktiva v prejšnjem šolskem letu, ki jo poda gospa ravnateljica Margareta Voglar. S svojega zornega kota usmerja delo aktiva, hkrati pa dopušča veliko novosti. Na avgustovskem aktivu se dogovorimo za tri večje projekte, ki jih izvedemo v podaljšanem bivanju.

Dogovorimo se tudi, katere pomembne dneve bomo obeležili, na katerem področju se bomo strokovno izpopolnjevali, kateri temi bomo namenili večjo pozornost itd. Kot vodja aktiva učiteljev podaljšanega bivanja v skladu z naši sklepi naredim predlog načrta aktivov za naslednje šolsko leto. Primer načrta aktivov PB:

1. Avgust 2016 (uvodni, načrt PB, urnik).
2. September 2016 (šport po vertikali).
3. Oktober 2016 (šport jeseni, spletna stran PB, kosanjev piknik, natečaji, buče).
4. November/december 2016 (evalvacije dogodkov, natečaji, šport

pozimi).

5. Januar 2017 (evalvacije, valentinovo/gregorjevo, mokrišča, šport pozimi).
6. Februar 2017 (evalvacije, naravoslovni projekt (voda, Zemlja), spletna stran PB).
7. April 2016 (evalvacije, šport spomladi, očistimo svoj kraj, bralni projekt).
8. Junij 2016 (evalvacije, šport poleti, spletna stran PB, evalvacija dela aktiva PB).

Sproti se z razredniki dogovarjamo:

- na katerih dnevih dejavnosti bomo učitelji podaljšanega bivanja aktivno sodelovali z učitelji razrednega pouka (ne zgolj kot spremstvo ali po navodilih učitelja razrednega pouka, ampak skupaj z razrednim učiteljem izdelamo načrt in pripravo za izvedbo dneva dejavnosti);
- o vzgojnih posebnostih učencev;
- o sprotne delu, predvsem samostojnem učenju v podaljšanem bivanju (tu učenci znanje, pridobljeno pri pouku, dodatno utrdijo, razširijo in poglobijo tudi s pomočjo dodatno pripravljenih učnih pripomočkov);

Tabela 1: Primer razporeditve dela za posamezne učitelje, dogovorjene na 1. aktivu:

	Vodja	Realizirati do	Spremljamo
Aktiv skupaj z učitelji športne vzgoje – vertikala	Vodja 1	December 2016	
Buče	Vodja 1	1. 11. 2016	
Bralni projekt Izštevanka	Vodja 2	Maj 2017	
Športni projekt Lahkih nog naokrog	Vodja 3	Junij 2017	Jesen, zima, pomlad
Naravoslovni projekt Naš modri planet – Zemlja	Vodja 5	April 2016	Februar–april 2017
Valentinovo/gregorjevo	Vodja 4	Marec 2017	
Spletna stran OPB	Vodja 3	Junij 2017	Jesen, zima, pomlad, poletje
Šolska dekoracija	Vodja 4	Junij 2017	Jesen, zima, pomlad
Svetovni dan voda, mokrišč	Vodja 1	April 2017	Marec
Natečaji in razpisi	Vodja 1	Junij 2017	September, november, januar, marec, maj
Očistimo svoj kraj	Vodja 3	April 2017	

– na katerih natečajih bomo z učenci sodelovali.

Interesne dejavnosti v okviru podaljšanega bivanja

V letnem delovnem načrtu šole predvidimo, katerih interesnih dejavnosti in tekmovanj se bomo z učenci udeležili. Interesne dejavnosti organiziramo v skladu z željami učencev, vizijo šole in močnimi področji učiteljev. Znotraj PB tako v sklopu SD in UPČ organiziramo »krožke«, med katerimi vsak učenec najde nekaj zase. Na tak način uresničujemo cilje iz učnega načrta, ki so prilagojeni starosti otrok in njihovim potrebam, tako da v skladu z zmožnostmi vsak otrok napreduje kar najhitreje, a v njemu prilagojenem tempu. Potemtakem je SD res delovno-sprostitutvena dejavnost, UPČ v okviru PB pa ustvarjalno preživet čas otrok v šoli – ne le varstvo, kot nekateri mislijo. Vsi učitelji se zavedamo, da je poleg samostojnega učenja in pisanja domačih nalog glavni cilj PB organizacija kakovostnega preživljanja prostega časa. Zato smo v preteklem šolskem letu v okviru PB učitelji izvajali naslednje sprostivne dejavnosti (učitelji smo se

znotraj skupin glede na naša močna področja menjavali): otroci so šahirali, v okviru MEMO šole urili spomin, enkrat tedensko v vsakem vremenu odšli po skupinah na pohod, čudoviti svet narave smo po skupinah tedensko spoznavali znotraj in zunaj učilnice, spomladi in jeseni smo urejali šolski vrt, skozi vse leto smo igrali na Orffove instrumente, med letom smo v okviru folklorne spoznavali ljudske običaje, se tedensko učili nemščino, igrali nogomet idr.

Ob zgoraj navedenih rednih dejavnostih v okviru podaljšanega bivanja so učenci lahko obiskali tudi interesne dejavnosti, ki so organizirane na šolski ravni: OPZ, zbor Štokljice, krožek Žiga-žaga, lutke, umetniški in likovni krožek. Prizadevamo si, da bi dejavnosti čim pogosteje potekale na svežem zraku, v naravi, zato vsak oddelek enkrat tedensko odide na pohod po Laporju in okolici. Na tak način si učenci razvijajo motorične spretnosti, se družijo in urijo v primernem vedenju v naravi, spoznavajo naravo v različnih letnih časih in ob različnih vremenskih izkušnjah spoznavajo rastlinstvo, živalstvo, ra-

zne pojave ter še mnogo več.

Tudi letne priprave učiteljev PB so odraz sodelovanja vseh učiteljev, ki učijo učence v določenem oddelku PB. Ko je narejen šolski urnik, se naredi tudi urnik posameznega oddelka PB. Učitelji, ki učimo v nekem oddelku PB, se dogovorimo in uskladimo, katere cilje in dejavnosti nameravamo uresničiti. Vodja oddelka PB le-te zbere v letni pripravi oddelka PB. Letno pripravo dobimo vsi učitelji, da se med šolskim letom lahko povezujemo in načrtujemo nove dejavnosti.

Učitelji v PB imamo tedensko pripravo, v kateri so poleg ciljev, dejavnosti, učnih oblik in metod idr. zapisani tudi aktualni projekti ter natečaji, ki se jih bodo učenci udeležili.

Najpomembnejši člen učnega procesa so učenci, ki so ciljna skupina in soustvarjalci, načrtovalci dejavnosti v PB v skladu s cilji. Iz izkušenj lahko povem, da učenci predlagajo zanimive dejavnosti, kaj početi, zamislijo si svoje igre, nova pravila ...

Navdušeni pohodniki na potepu po laporski pohodniški poti

Učenci so skrbeli za šolski vrt in uživali v njegovih dobrotah.

Zelo pomembna je samoevalvacija učitelja in skupna evalvacija dejavnosti. Na vsakem sestanku aktiva PB je točka, kjer ugotovljamo, kaj je bilo dobro, to pohvalimo, predlagamo, kaj bi spremenili in kako, katero prakso bi bilo dobro ohraniti ipd. Takrat se iskreno pove. Vsak je vesel pohvale in čuti osebno zadovoljstvo, če je načrt uspel in je bilo delo dobro opravljeno. Če to uspe timu v PB, je zadovoljstvo toliko večje. Takrat dobimo zagon in porodijo se nove ideje. Ker smo v PB učitelji z različnih predmetnih področij (naravoslovnega, jezikoslovnega, umetniškega, športnega idr.), se ob sodelovanju učimo drug od drugega in na tak način strokovno rastemo. Pri načrtovanju se vračamo nazaj, na prejšnje sklepe, ki tedaj dobijo še dodaten smisel, saj se zavemo, kako načrtovati naprej.

Nekaj primerov dejavnosti naših učencev v tem šolskem letu

Lani smo se priključili evropskemu projektu Šolski ekovrtovi: EAThink 2015 – Jej lokalno, misli globalno! Nadgradili smo obstoječi šolski ekovrt. Na šolskem vrtu so delali učenci, ki so vključeni v dejavnost Šolski vrt

(znotraj PB). Šolski vrt smo uporabili kot učilnico v naravi za vse učence šole.

Učenke in učenci podaljšanega bivanja so si sami skuhalo zdravo lokalno hrano. Pod budnim očesom učiteljev so pripravili okusno bučno juho z bučnimi semeni, jabolčni kompot in pečene kostanje.

Izdelali so svoje mini vrtičke in se prijavili na natečaj Iz majhnega zraste veliko. Skupaj s čebelarjem so posadili sadiko lipe, ki je simbol slovenske identitete, in sončnice, da bi pomagali naši kranjski sivki.

Naša bučna juha in jabolčni kompot sta nam teknila, zato smo ju z veseljem postregli tudi drugim učencem, učiteljem, staršem. Učenci so uživali ob kuhi in ob postrežbi. Ob vročih dnevih so si naredili domač bananin sladoled in priredili vodno bitko. Napisali so lepe misli prijatelju in si spekli kolačke.

Učenci so z različnimi konstruktor-skimi pripomočki gradili in ustvarjali. Razvijali so prostorsko predstavo,

ročne spretnosti, ustvarjalnost in vztrajnost.

Iz materialov, nabranih v naravi, so učenci ustvarili domiselne skulpture, za katere so na natečaju Postani donavski umetnik prejeli nagradni izlet v Škocjanske jame. Sodelovali so še na več nagradnih in dobrodelnih natečajih.

Razne gibalno-športne dejavnosti, ki pomagajo razvijati in urediti osnovne gibalne spretnosti, kot so koordinacija gibov, preciznost, ravnotežje, hitrost, so med učenci posebej priljubljene.

Učenci so bili aktivni in so skozi igro razvijali telesne in socialne spretnosti.

Sklep

V podaljšanem bivanju se učenci sprostijo, si naberejo novih moči, da lažje nadaljujejo s šolskimi in drugimi dejavnostmi doma ter v pošolskih aktivnostih. Podaljšano bivanje torej nikakor ni samo varstvo, ampak je kvaliteten učno-vzgojni proces, kjer učenci ob sproščenem vzdušju pridobivajo za današnji čas prepotrebna

Naša bučna juha in jabolčni kompot

Zadovoljni ustvarjalni učenci

vseživljenjska znanja in osnovne človeške vrednote, ki nam dandanes v hitrem tempu življenja vse prepogosto kar nekam spolzijo. Učijo se, kako se učiti, komunicirati, sodelovati v skupini, se postaviti zase, tudi zabavati, kulturno prehranjevati in skrbeti za dobre medsebojne odnose. Ob tako zastavljenem delu v podaljšanem bivanju si učenci pogosto želijo v šoli ostati še dlje, kot pa jim starši zaradi narave svojega dela dopuščajo. Starši so zato zadovoljni z našim delom in to zadovoljstvo večkrat izražijo nam pa tudi vodstvu šole.

Literatura

Vir 1: Pravno-informacijski sistem (2016) *Zakon o osnovni šoli (ZOsni)*. Dostopno na <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>, 27. 8. 2017.

Skupaj so zmogli več.

Material za sestavljanje so učenci nabrali v naravi.

Priljubljena gibalno-športna dejavnost

MERJENJE PLOŠČINE GEOGRAFSKIH ENOT Z GEOGEBRO: PRIMER ŠALEŠKIH JEZER

Avtorica¹: Ana Ketiš, Osnovna šola Mihe Pintarja Toleda Velenje

¹ Mentor pri raziskovalni nalogi: Boštjan Ketiš, profesor fizike in matematike.

Geogebra je program dinamične geometrije. Šaleška jezera so jezera, ki so nastala kot posledica kopanja lignita pod njimi, zato so umetno nastala jezera. Namen raziskave je bil ugotoviti, ali je z Geogebro možno izmeriti ploščino Šaleških jezer, in to pridobljeno ploščino primerjati s podatki iz literature. Z raziskavo je dokazano, da je s pomočjo Geogebre možno izračunati ploščino Šaleških jezer. Pri merjenju ploščine Šaleških jezer v Geogebri je prišlo do manjših odstopanj glede na podatke iz literature. Z raziskavo je prikazan en način skupne uporabe matematike, geografije in informacijske tehnologije v praksi.

KLJUČNE BESEDE: Geogebra, Šaleška jezera, merjenje.

Zanimalo me je, ali je možno s pomočjo Geogebre izmeriti geografsko površino. Pobrskala sem po internetu in sem o tem našla nekaj člankov (Soare 2010, Sušec 2012). Ker so Šaleška jezera ena izmed znamenitosti Šaleške doline, sem se odločila, da raziščem, kako se meri ploščina Šaleških jezer s pomočjo Geogebre. Pri raziskavi sta bila cilja:

1. S pomočjo Geogebre izmeriti ploščino Šaleških jezer.
2. Ugotoviti, ali je rezultat ploščine Šaleških jezer, dobljen z Geogebro, primerljiv s podatki iz drugih virov.

Postavljeni hipotezi sta:

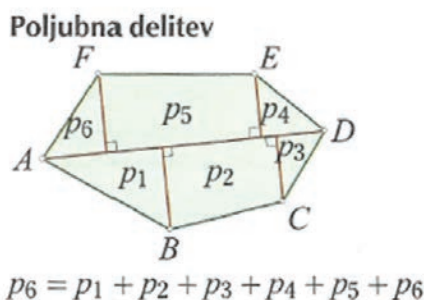
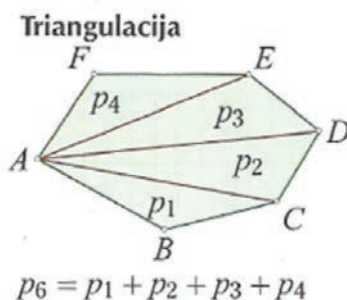
1. S pomočjo Geogebre je možno izmeriti ploščino Šaleških jezer.
2. Meritve Šaleških jezer v Geogebri so primerljive s podatki iz literature.

Ploščina mnogokotnika

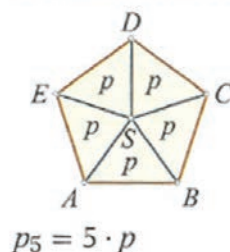
Ploščino poljubnega večkotnika lahko izračunamo na več različnih načinov (Slika 1). V osnovni šoli (Strnad 2013) sem spoznala, da je to mogoče narediti:

- s triangulacijo (delitev večkotnika na trikotnike iz enega oglišča),
- s poljubno delitvijo (delitev na poljubne like, ki jih znamo izračunati: trapez, trikotnik, kvadrat, pravokotnik ...),
- z delitvijo na značilne trikotnike (to lahko uporabimo le pri pravilnih večkotnikih).

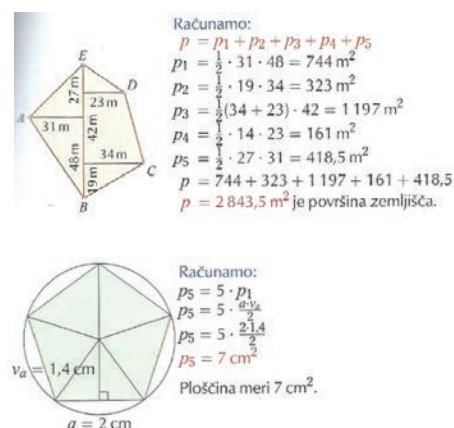
Slika 1: Prikaz primerov triangulacije, poljubne delitve in delitve na značilne trikotnike v petkotniku.

Delitev na značilne trikotnike

Slika 2 prikazuje, kako lahko matematično izračunamo ploščino izmišljenega primera in ploščino pravilnega petkotnika (Strnad 2013).

Slika 2: Primer izračuna površine zemljišča z delitvijo na poljubne like (zgoraj) in ploščina z značilnimi trikotniki (spodaj)

Kaj je Geogebra?

Geogebra je program dinamične geometrije, ki ga je kot magistrsko delo ustvaril Markus Hohenwarter.

S pomočjo le-tega lahko na ravnino postavljamo točke, vektorje, daljice, premice, mnogokotnike ... Omogoča tudi algebrski vnos točk, enačb, daljic (Vir 1). Pozneje je program nadgradil s pomočjo sodelavcev. Trenutno mu pri razvijanju programa pomaga mednarodni tim programerjev. Program je namenjen predvsem podpori učenja in poučevanja geometrije v šoli. Učitelji lahko ta program uporabljajo kot orodje za pripravo e-gra-

div ali učnih delovnih listov. Učenci, dijaki in študenti po ga po drugi strani uporabljajo na raziskovalni ravni. Program je dosegljiv v več kot 50 jezikih, tudi v slovenščini, zato ga uporabljajo uporabniki po celem svetu. Na osebni računalnik si ga lahko prenesemo brezplačno preko spletne strani (Vir 1).

Šaleška jezera

Šaleška jezera (Škalsko, Velenjsko, Družmirsko) so jezera, ki so nastala kot posledica kopanja lignita pod njimi, zato so umetno nastala jezera. Med Slovenci so skoraj neznana, kljub svoji razsežnosti in lastnostim. (Vir 2) So mlada, saj so v povprečju nastala med drugo svetovno vojno, so pa zagotovo najzanimivejši pojav v Šaleški dolini (Štrbenk 2004). S svojo skupno površino več kot 200 ha se uvrščajo med največja jezera Slovenije (Vir 3). Poznamo tri Šaleška jezera: Velenjsko jezero, Škalsko jezero in Šoštanjnsko ali Družmirsko jezero.

Škalsko jezero

Škalsko jezero je nastalo v zgornjem delu spodnjega toka Lepene in je najstarejše ter najmanjše izmed treh jezer (Slika 3). Nastajati je začelo že pred drugo svetovno vojno. Takoj po drugi svetovni vojni je merilo malo več kot 5 ha, danes pa meri skoraj 17 ha. Kotanja je globoka dobrih 20 m, kar je precej plitvejše od ostalih dveh jezer. V Škalsko jezero letno priteče okoli 5,4 milijona l vode (Vir 4). Lignit so pod njim že nehali izkopavati, zato je bolj kot ne dokončno izoblikovano. Na njem je dovoljen ribolov (Štrbenk 1999).

Slika 3: Škalsko jezero

Velenjsko jezero

Je največje jezero v Šaleški dolini in med večjimi v Sloveniji (Slika 4). Nahaja se vzhodno od Škalskega jezera. Globoko je 55 m. Breg je slabo razčlenjen, zato je jezero skoraj pravilne kvadratne oblike. V jezero letno priteče približno 11 milijonov m³ (Vir 2). Na Velenjskem jezeru je možno čolnariti, jadрати in surfati, postavili pa so tudi napihljiva igrala za mlade (Vir 4). Na jugovzhodni strani kotanje Velenjskega jezera je bil manjši pregrajeni del, ki se je imenoval Turistično jezero. Na tem mestu je bilo jezero že pred drugo svetovno vojno, vendar je del Velenjskega jezera postalo šele leta 1975. Bilo je najmanjše jezero v Šaleški dolini. Ker je bilo Velenjsko jezero onesnaženo in neprimerno za kopanje so ju konec osemdesetih ločili z nasipom. Turistično jezero pa je danes izsušeno (Štrbenk 2004).

Slika 4: Velenjsko jezero

Družmirsko ali Šoštanjnsko jezero

Je najmlajše in najnižje ugreznjeno izmed treh jezer (Slika 5). Nastajati je začelo leta 1975 (Štrbenk 1999, Štrbenk 2004). Ime je dobilo po vasi Družmirje, ki jo je zalilo. Z 69,2 m globine je najgloblje med Šaleškimi jezери in v Sloveniji ter je celo globlje od slovenskega dela Jadranskega morja. Ima dve kotanji. Zahodna je manjša in plitvejša od večje, osrednje kotanje. Bregovi so malo bolj razčlenjeni kot pri Velenjskem jezeru. Leta 2005 je obsegalo več kot 63 ha in vsebovalo skoraj 15,3 milijonov m³ vode.

Družmirsko jezero se bo še povečalo, saj naj bi po rudarskih načrtih leta

2020 obsegalo 170 ha površine. Takrat bo največje po površini in količini vode.

Slika 5: Družmirsko jezero

Prostorski informacijski sistem občin

Prostorski informacijski sistem občin (PISO) je najbolj uveljavljena geoinformacijska storitev za občine v Sloveniji. Zaposlenim na občini, občanom in podjetjem omogoča vpogled v državne in občinske prostorske evidence (Vir 6).

Javni dostop do storitev PISO vsebuje prostorske evidence, ki so dostopne vsem in predstavljajo vir informacij. Občine želijo z dostopom omogočiti lažje delo svojim občinskim službam pri izdajanju potrdil za občane in podjetja.

Osnovna funkcija PISO obsega:

- grafični prikaz vsebin za geografsko območje občine;
- iskanje in prikaz pojavov v prostoru;
- priprava poročil in kartografskih vsebin za izpis s tiskalnikom;
- dodajanje zaznamkov;
- možnost shranjevanja trenutnega pogleda in označene lokacije (pošiljanje po elektronski pošti);
- možnost povezovanja grafičnih pojavov in drugih virov ali evidenc (odlok prostorskega akta, fotografije, spletni registri ...).

MATERIALI IN METODE

Moje delo v sklopu raziskave je potekalo, kot opisujem v nadaljevanju. V Geogebro sem najprej vstavila sliko iz Google maps (Vir 5), nato sem z gumbom vstavila kvadrat (funkci-

ja pravilni večkotnik) z dolžino 0,8 enote, kar predstavlja 200 m v naravi (grafično merilo). Iz tega sledi, da kvadrat predstavlja ploščino 0,64 kvadratne enote, kar pa pomeni, da v naravi kvadrat prikazuje ploščino 40000 m². Potem sem z gumbom mnogokotnik določila točke, ki so se sproti povezale v nepravilni večkotnik in dobila sem ploščino večkotnika.

Ploščino jezera sem izračunala po (1) tako, da sem ploščino večkotnika (p_1), odčitane v Geogebri, delila s ploščino enotskega kvadrata (p_2) odčitane v Geogebri.

$$p = \frac{p_1}{p_2} \cdot p_e \quad (1)$$

Enotski kvadrat (p_e) je v naravi predstavljal stranico 200 m, torej sem razmerje ploščin večkotnikov pomnožila z 200².

To sem ponovila še na drugih dveh jezerih.

Podatke o jezerih sem pridobila tudi s prostorskim informacijskim sistemom občin (PISO). Merjenje sem opravila tako, da sem na spletni strani PISO vstopila v prostorski informacijski sistem mestne občine Velenje in z gumbom meritev (desna stran, zadnja funkcija spodaj) določila točke na robu jezer, ki so se povezale v večkotnik, ploščina pa se je avtomatično izračunala.

V Geogebri sem uporabila zemljevid iz Google maps, v PISO pa sem upo-

rabila zemljevid, ki je že v sklopu z pogledom na osnovno karto.

Podatke sem primerjala s podatki iz članka o Šaleških jezerih, objavljenega v Geografskem obzorniku (Štrbenk, 2004), in mojimi podatki, pridobljenimi z Geogebro.

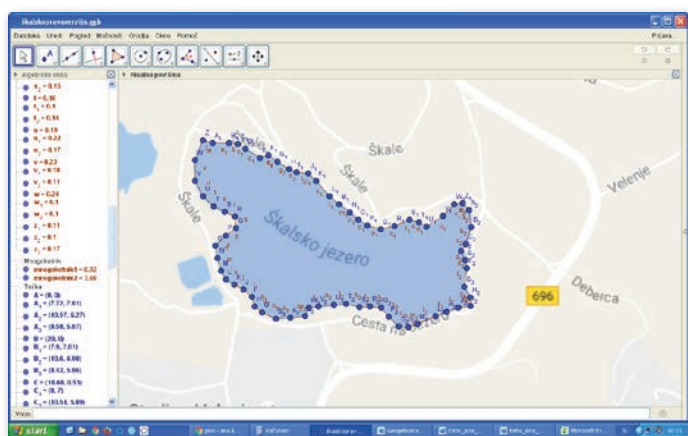
REZULTATI

Škalsko jezero

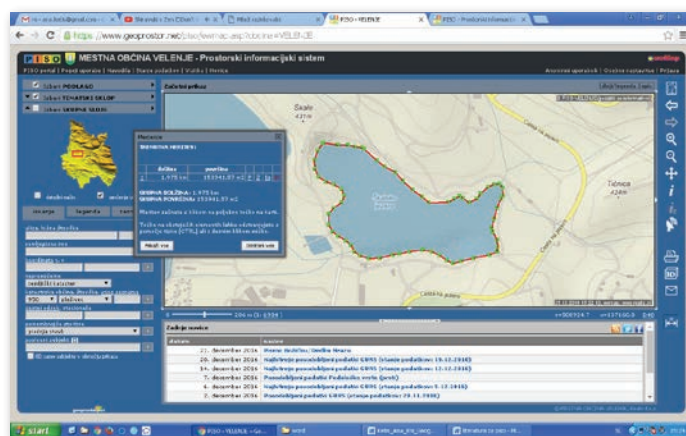
Pri merjenju ploščine Škalskega jezera (p_s) s pomočjo Geogebre sem dobila rezultat 160434 m². V (1) sem vstavila podatke in dobila (2).

$$p_s = \frac{p_1}{p_2} \cdot p_e = \frac{3,69}{0,92} \cdot 40000 = 160434 \text{ m}^2 \quad (2)$$

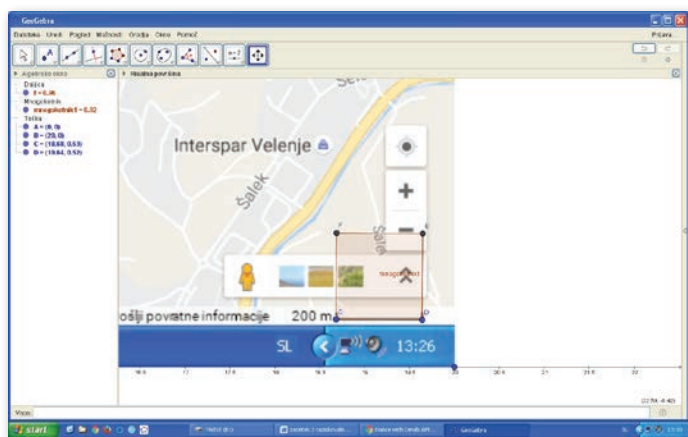
To sem dobila tako, da sem 3,69 (Slika 6) delila z 0,92 (Slika 7) in dobila 4,01. To število sem pomnožila s kva-

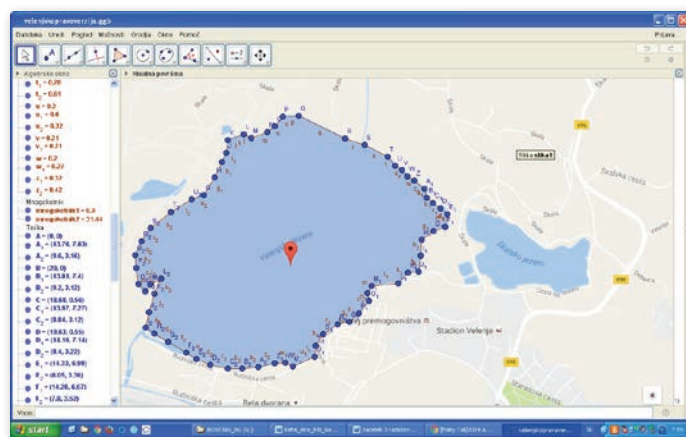
Slika 6: Posnetek zaslona, na katerem je večkotnik, ki obrobja Škalsko jezero v Geogebri.

Slika 8: Na posnetku zaslona je večkotnik, ki obrobja Škalsko jezero na PISO.

Slika 7: Na posnetku zaslona je slika, ki predstavlja enotski kvadrat za Škalsko jezero.

Slika 9: Na posnetku zaslona je prikazan večkotnik, ki obrobja Velenjsko jezero v Geogebri.

dratom števila 200 m, kar predstavlja 40000 m² v naravi.

Pri merjenju Škalskega jezera v programu PISO sem dobila 153941,57 m² (Slika 8).

Velenjsko jezero

S pomočjo Geogebra sem izračunala tudi ploščino Velenjskega jezera (p_v). Dobila sem 1397333 m². V (1) sem vstavila podatke in dobila (3).

$$p_v = \frac{p_1}{p_2} \cdot p_e = \frac{31,44}{0,9} \cdot 40000 = 1397333 \text{ m}^2 \quad (3)$$

To sem izračunala tako, da sem 31,44 (Slika 9) delila z 0,9 (Slika 10). Rezultat sem pomnožila s številom 40000.

Pri merjenju Velenjskega jezera sem dobila 1350000 m² (Slika 11).

Družmirsko jezero

Ploščina Družmirskega jezera (p_d) je 605127 m². To sem izračunala po (1) in dobila (4).

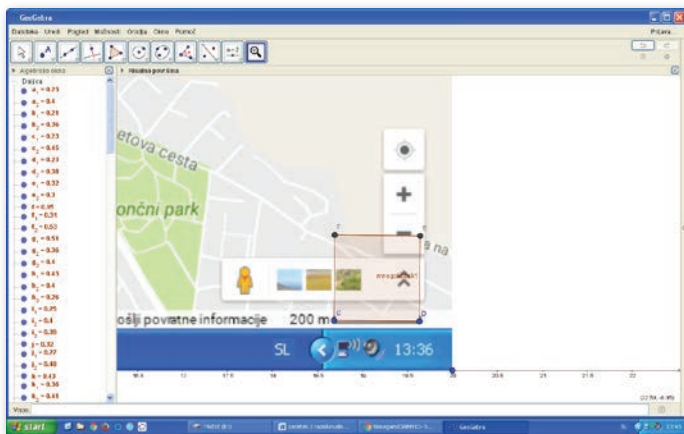
$$p_d = \frac{p_1}{p_2} \cdot p_e = \frac{13,89}{0,92} \cdot 40000 = 605127 \text{ m}^2 \quad (4)$$

Kot prikazuje zgornja enačba, sem ploščino Družmirskega jezera izračunala tako, da sem 13,89 (Slika 12) delila z 0,92 (Slika 13). Rezultat sem množila z 200² in dobila 605127 m².

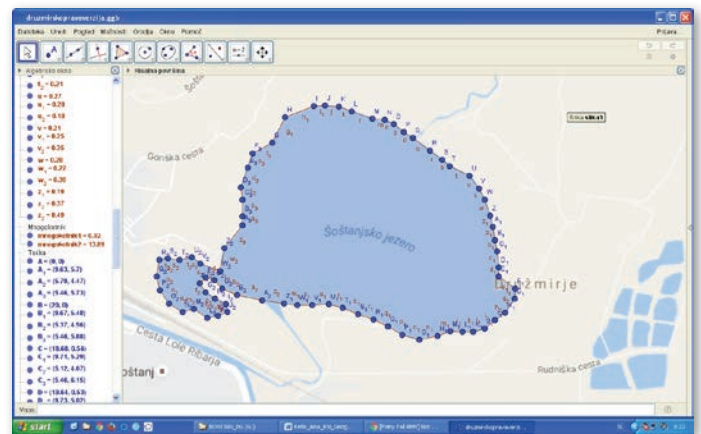
Pri merjenju ploščine Družmirskega jezera sem dobila ploščino 465157 m².

Tabela 1: Primerjava ploščin Šaleških jezer s programom Geogebra, PISO in literaturo.

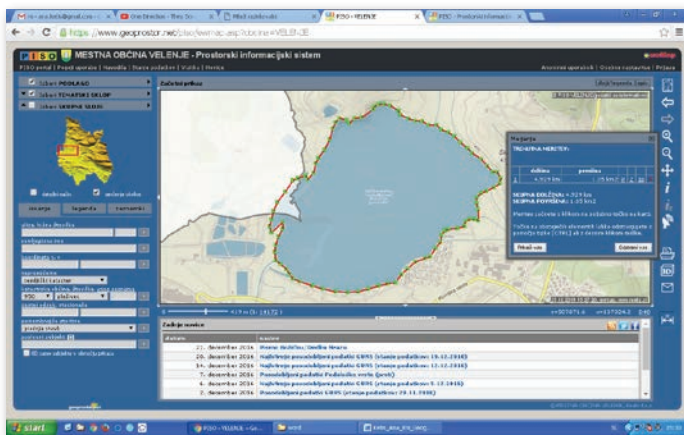
Jezero	Geogebra	PISO	2015
Škalsko	16 ha	15 ha	17 ha
Velenjsko	139 ha	135 ha	135 ha
Družmirsko	60 ha	46 ha	70 ha

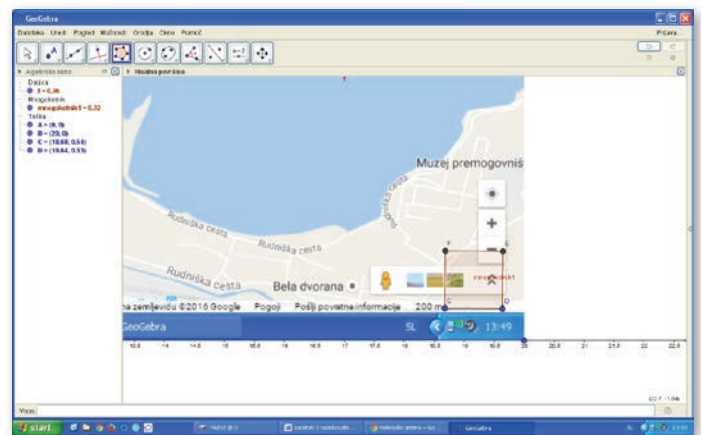
Slika 10: Na posnetku zaslona je slika enotskega kvadrata za Velenjsko jezero.

Slika 12: Na posnetku zaslona je večkotnik, ki obrobja Družmirsko jezero v Geogebra.

Slika 11: Na posnetku zaslona je slika večkotnika, ki obrobja Velenjsko jezero na PISO.

Slika 13: Na posnetku zaslona je slika enotskega kvadrata za Družmirsko jezero.

RAZPRAVA

V svoji raziskavi sem ugotovila, da s pomočjo Geogebre izmerjena ploščina Šaleških jezer pomembno ne odstopa od podatkov iz literature (Remec Rekar 2016).

Meritve, ki sem jih izmerila v Geogebri pri Škalskem jezeru so od podatkov iz literature odstopale za 1 ha, pri PISO pa za 2 ha (Tabela 1).

Pri merjenju Velenjskega jezera v programu PISO meritve niso odstopale, vendar so odstopale pri merjenju v programu Geogebra, kjer so meritve odstopale za 4 ha (Tabela 1).

Največja odstopanja pa so se pojavila pri merjenju Družmirskega jezera, saj so meritve v Geogebri v primerjavi z literaturo odstopale za 10 ha. V programu PISO pa se je pojavilo največje odstopanje v primerjavi z literaturo (Remec Rekar 2016), saj so meritve odstopale za 24 ha (Tabela 1).

Menim, da je odstopanj prišlo, ker nisem bila natančna pri postavljanju točk na sliko Škalskega jezera v programih. Morda je do odstopanj prišlo tudi zato, ker sem uporabila dva različna zemljevida, saj sem v Geogebri uporabila zemljevid iz Google maps, PISO pa je imel svoje zemljevide.

Z nalogo sem dosegla vse cilje in potrdila vse hipoteze. Prvo hipotezo lahko potrdim, ker z Geogebro je možno izmeriti ploščino Šaleških jezer, saj sem vzela sliko iz Google maps in na njej narisala večkotnik v obliki jezera in na podlagi razmerja ploščine večkotnika in enotskega kvadrata sem izračunala ploščino jezera v naravi. Drugo hipotezo lahko prav tako potrdim, saj so moje meritve primerljive z meritvami iz literature (Remec Rekar 2016). Zanimivo je, da je pri merjenju Družmirskega jezera v programu PISO prišlo do velikega odstopanja, čeprav sem meri-

tev opravila dvakrat, po drugi strani pa pri merjenju Velenjskega jezera ni prišlo do odstopanj (Tabela 1).

Slabost moje raziskave pa je, da je meritev lahko nenatančna, saj lahko pri postavljanju točk večkotnika na obale Šaleških jezer prihaja do napak. Slabost je tudi ta, da zemljevidov, ki jih uporablja Google, ne posodablja redno, zato je možno, da sem uporabila starejši zemljevid. Lahko bi uporabila tudi zemljevid Agencije Republike Slovenije za okolje – Atlas okolja (Vir 7), s pomočjo katerega je prav tako možno določiti ploščino naravnih površin, saj program sam izračuna ploščino (podobno, kot program PISO). A odločila sem se za Google maps, saj le-ta ne nudi avtomatskega izračuna ploščine.

ZAKLJUČEK

Z Geogebro sem uspela izmeriti ploščino Šaleških jezer. Ko sem podatke primerjala s podatki iz literature, sem ugotovila, da so ploščine primerljive. S svojo raziskovalno nalogo sem prikazala en način skupne uporabe matematike, geografije in informacijske tehnologije (IT).

LITERATURA

Potočnik, Drago, Rošar, Janez, Lamot, Aleš, Vulić, Milivoj (2014) Tehnično opazovanje velikih objektov – geodetski monitoring velikih objektov in jezer v Pridobivalnem prostoru Premogovnika Velenje. *Gradbeni vestnik*, let. 63: str. 240–45.

Remec Rekar, Špela (2016) *Ocena stanja jezer v Sloveniji v letu 2015*. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija Republike Slovenije za okolje, Urad za hidrologijo in stanje okolja, Sektor za kakovost voda.

Soare, Ionica, Antohe, Carmen (2010) Modeling the Geographical Studies with Geogebra-Software. *Annals Com-*

puter Science Series, št. 8: str. 173–180.

Strnad, Milena (2013) *Stičišče 8 – Matematični učbenik za 8. razred osnovne šole*. Ljubljana: Založba Jutro.

Sušec, Linda (2012) *Sanacija območja ugreznin na pregradi med Velenjskim in Šaleškim jezerom*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo – diplomsko delo.

Šterbenk, Emil (1999) *Šaleška jezera*. Velenje: Erico, Pozoj.

Šterbenk, Emil, Ževart, Marija, Ramšak, Rudi (2004) Jezera, o katerih bomo še slišali. *Geografski obzornik*, let. 51 (št. 1): str. 4–11.

Vir 1: <https://www.geogebra.org/sl/Priro%C4%8Dnik> (Dostopno 5. 9. 2016).

Vir 2: <http://ciklon.si/stran/?p=14499> (Dostopno 10. 9. 2016).

Vir 3: http://www.slovenia.info/?naravne_znamenitosti_jame=7761&lng=1 (Dostopno 7. 9. 2016).

Vir 4: <http://www.velenje.si/za-obi-skovalce/naravna-in-kulturna-dediscina/jezera> (Dostopno 11. 9. 2016).

Vir 5: https://www.google.si/#q=druc%C5%BEmirsko+jezero&rflfq=1&rlha=0&tbs=lc&tbs=lf:1,lf_ui:1,lf_pqs:EAE (Dostopno 26. 12. 2016).

Vir 6: PISO spletni pregledovalnik. Uporabniška navodila, maj 2014. Ljubljana. Dostopno na http://www.geoprostor.net/PisoPortal/Data/Sites/1/_doc/navodila_pregledovalnik_2014_web.pdf, 27. 12. 2016.

Vir 7: <http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/> (Dostopno 6. 4. 2017).

ENAINDVAJSET OPORNIH TOČK ZA DELO S PROGRAMOM SCRATCH V UČILNICI ENAINDVAJSETEGA STOLETJA

Avtor: izr. prof. Hideki Mori¹, TITECH – Tokyo Institute of Technology

Prevajalec: Sašo Božič, spec. organizacije in managementa, OŠ Mengeš

¹ Hideki Mori. Twenty-One Things to Do with Scratch in the Twenty-First Century Classroom. Mednarodna konferenca Scratch2017BDX : Opening, Inspiring, Connecting, ki je potekala med 18. in 21. julijem 2017 v Bordeauxu v Franciji. Dostopno na <https://hal.inria.fr/hal-01563286>.
– Slike oz. fotografije, objavljene v pričujočem prevedenem članku, so prevzete iz originalnega članka.

Učenje programiranja za otroke kot dela temeljnih znanj 21. stoletja je deležno široke pozornosti javnosti po celem svetu. Vrednost učenja programiranja ni samo v učenju kodiranja, temveč tudi v tem, da otrokom pomaga tudi pri učenju učenja. Vendar pa – za razliko od tradicionalnih razredov, kjer učitelj učence uči večinoma neposredno – učenje kodiranja programov, računalnikov, sestavljanja robotov in drugih naprav (torej "programiranja" v širšem smislu) potrebuje drugačen pristop. Da bi postalo učenje programiranja v osnovnih šolah čim uspešnejše, morajo učenci postati samouki, učitelj pa mora učence pri samostojnem učenju spodbujati in delovati bolj kot posrednik znanj, mentor ali sovrstnik (in občasno kot učitelj). Učilnice imajo številne fizične omejitve, šolski učni načrt in še posebej učni načrti za osnovne šole pa imajo omejitev še več, tako časovnih kot vsebinskih. Kako lahko torej uvedemo programiranje v učilnice 21. stoletja?

Knjiga *Twenty Things to Do with a Computer* (Papert and Solomon 1971) je ob izidu vplivala tako na učitelje kot na raziskovalce. V tem prispevku bom z vami delil enaindvajset pristopov k učenju, ki sem jih prakticiral pri poučevanju v japonskih osnovnih šolah skozi več kot 700 učnih ur v zadnjih petnajstih letih in s katerimi sem dvignil kvaliteto učenja programiranja pri delu s programom Scratch in majhnim računalnikom Cricket, ki ga lahko programiramo in ga je razvil MIT Media Lab.

21 opornih točk za delo s Scatchem in drugimi programskimi orodji v učilnici

Programiranje je za učence zelo zabavna dejavnost. Medtem ko je najpomembnejše, da se pri teh dejavnostih zabavajo, je potrebno vzpostaviti tudi okvire, s katerimi zagotovimo, da učenci ne preživijo svojega časa v razredu samo ob zabavi. Spodaj so opisane oporne točke, o katerih razmišljam, ko načrtujem in vodim razrede v osnovnih šolah.

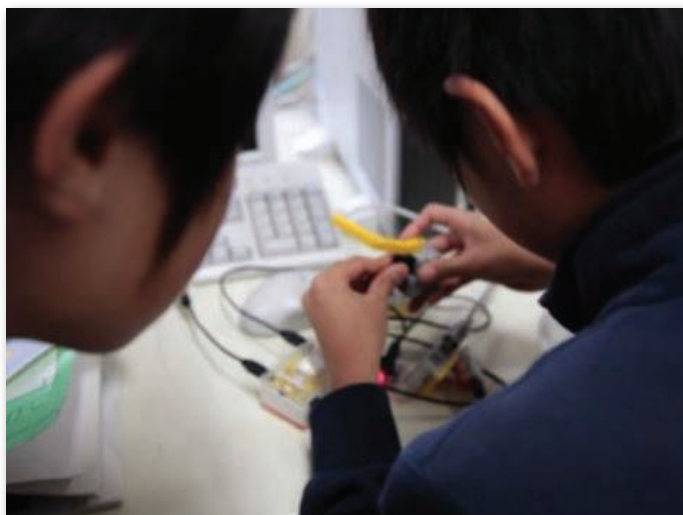
1. Postanite poklicni strokovnjaki

Pri učenju programiranja morajo učenci postati aktivni udeleženci izobraževanja. Če učence spodbujamo, da se vživijo v vloge poklicnih

strokovnjakov, kot so izumitelji, oblikovalci in raziskovalci, se lažje poistovetijo s cilji dejavnosti, ki jo izvajajo. Kadar se poistovetijo s cilji, ki jim nekaj pomenijo, se veliko enostavneje vrnejo na pravo pot, ko zaidejo med razmišljanjem in delom pri programiranju.

2. Učenci naj postanejo mali učitelji in učitelji veliki učenci

Spodbujanje učencev, da kot mali učitelji aktivno pomagajo drugim učencem, ki se soočajo s težavami pri programiranju, je učinkovit način vodenja pouka. Med poukom se pojavi skoraj toliko različnih problemov, kot je učencev. Učenci se veliko naučijo s

samostojnim reševanjem problemov, ko pa se soočijo s problemom, ki ga sami ne morejo rešiti, potrebujejo čim hitreje ustrezen nasvet nekoga, ki zna problem rešiti, pa naj bo to učitelj ali drugi učenci, ki poznajo rešitev problema. Ker lahko učitelj med šolsko uro pomaga le omejenemu številu učencev, lahko učenci, ki poučujejo druge učence, veliko pripomorejo k uspešnemu vodenju pouka.

3. Zapišite cilje učne ure

Spirala kreativnega učenja (Resnick 2007) je učinkovit način učenja programiranja. Za realizacijo procesa spirale kreativnega učenja pri časovno omejeni učni uri je potrebno razumeti aktivnosti "Predstavlja si" - "Ustvari" - "Predvajaj" - "Deli" - "Razmisli". Če zapišemo, kakšen namen imajo te aktivnosti pri učni uri, lahko učenci zavestno usmerjajo svoje dejavnosti med učno uro in predvsem spodbujajo aktivnost "Predstavlja si".

4. Učenci naj med seboj sodelujejo

Izvajanje aktivnosti v sodelovanju z drugimi učenci je eden izmed temeljnih pristopov konstruktivističnega učenja, ki ustvarja obilo možnosti za učenje programiranja. Učitelj s spodbujanjem samostojnega dela, poleg spodbujanja sodelovanja v skupini, prepreči, da bi se učenci oprli samo na delo skupine in ne bi ničesar ustvarili samostojno. Učenci lahko tako sodelujejo pri učinkoviti interakciji med samostojnim in skupinskim učenjem.

5. Razmislite o delu, ki ste ga opravili pri učni uri

Razmislek o delu, ki smo ga opravili med učno uro, naj poteka v zadnjem delu učne ure in naj bo razdeljen na dva sklopa. V prvem sklopu naj učenci razmišljajo o tem, kaj so delali pri tej učni uri, in svoje misli povzamejo in zapišejo v zvezku tako, da bodo lahko svoje ugotovitve delili z razredom. V drugem sklopu naj učenci poslušajo ugotovitve sošolcev in po tem ponovno razmislijo in dopolnijo svoja razmišljanja, v katera naj vključijo svoje ideje o tem, kaj želijo preizkusiti naslednjo uro.

6. Izmenjajte odkritja, do katerih se učenci dokopljejo med učno uro

Če želite, da učenci medsebojno delijo tisto, kar so odkrili med učno uro, jim kratek čas za predstavitev svojih ugotovitev ob koncu ure zadostuje. Če pa jim želimo ponuditi priložnosti za neformalno izmenjavo mnenj že med samo učno uro, je za učence pomembno, da jim dovolimo hoditi naokrog po učilnici, kadar odkrijejo kaj zanimivega in bi želeli to deliti z drugimi. Učenci so vedno aktivni pri neformalnem izmenjevanju idej, zato lahko pogosto ugotovimo, da ustvarjajo podobne projekte kot učenci v njihovi bližini.

7. Bodite dobri posnemovalci

Učenci dostikrat ne želijo posnemati idej drugih ali dovoliti, da drugi posnemajo njihove. Učitelj jim mora pojasniti, da lahko posnemajo dobre

ideje in jih aktivno vključijo v svoje delo. Pri tem mora učitelj hkrati spodbujati učence k razvijanju lastnih idej in jih učiti spoštovati delo učencev, ki so ustvarili originalne ideje.

8. Predstavite svoje projekte drugim učencem

Pomembno si je vzeti čas za predstavitev učenčevih projektov drugim učencem. Če poteka učna ura programiranja v več različnih razredih, je zaželeno, da imajo učenci, poleg kratkih predstavitev v svojem razredu, dovolj časa tudi za pripravo predstavitev svojega dela v ostalih razredih. S povzemanjem svojih misli v predstavitvi projekta in pridobivanju mnenj drugih učencev dobijo učenci dostikrat nove ideje.

9. Naredite samoevalvacijo

Za razliko od drugih učnih predmetov je pri učencih, ki delajo na lastnih projektih programiranja, težko določiti enotne učne cilje. Zato je pomembno, da si učenec sam zastavi svoje cilje, ki bi jih rad dosegel, in potem tudi v samoevalvaciji sam oceni svoje dosežke.

10. Poskrbite, da napake štejejo

Iskanje napak v programu je najmočnejše orodje za učenje programiranja (Papers 1980). Večina učencev se nerada sooča s svojimi napakami. Učitelj mora učencem dopovedati, da je delanje napak pri pouku programiranja lahko dobro, pri čemer je najpomembnejše, da napake odkrijejo in potem sami poiščejo rešitve zanje.

11. Dajte učencem priložnost za ponovni poskus

Če želimo omogočiti učencem, da bi se učili s poskusi in napakami, mora učitelj dati učencem na voljo več časa za samostojno programiranje in ustvarjanje. V nekaterih primerih sploh ni mogoče preizkusiti novih idej, če ne spremenimo samih temeljev projekta in začnemo od začetka. Ko učencem omogočimo, da večkrat delajo na istem projektu, le-ti vanj lažje vključijo izkušnje iz prejšnjih poskusov in uporabijo ideje, ki so jih v vmesnem času dobili od drugih učencev.

12. Učenci naj pomagajo pri pripravi učilnice

Učenci bodo verjetno aktivneje sodelovali pri pouku, če bodo sami pripravili pripomočke za delo, namesto da bi jih vse preprosto pričakalo pripravljeno v razredu. Smiselno je prositi učence, naj tudi doma zbirajo material za izdelavo projektov in ga prinesejo v šolo. Prav tako je lahko koristno, če sami določimo učence, ki

bodo pripravili razred skupaj z učitelji (čeprav potem včasih traja dlje časa, kot če bi učitelj razred pripravil sam).

13. Učenci naj pospravijo učilnico

Učitelj naj ne bi sam pospravil učilnice po učnih urah, pri katerih se je uporabljalo veliko pripomočkov in materialov, kot je na primer izdelovanje robotov. Ko učenci sami pospravljajo in razstavljajo izdelke, ki so jih naredili, dobijo priložnost, da ponovno razmislijo o postopku izdelave.

14. Pritegnite pozornost razreda

Ko so učenci osredotočeni na programiranje, pogosto težko preusmerijo svojo pozornost na druge dejavnosti, kot je na primer poslušanje učitelja. Smiselno je, da učitelj od učencev izrecno zahteva pozornost, ko spregovori. Učenci bodo verjetno kljub temu težko preusmerili pozornost, zato mora učitelj razumeti, kako zelo so učenci osredotočeni pri programiranju, namesto da jim samo ukaže

poslušanje kot kakšnemu računalniškemu programu.

15. Bodite učitelj, ki ne nauči vsega

Učitelj pri učenju programiranja ne more učencev naučiti vsega, še posebej kadar pri pouku uvaja uporabo novih tehnologij in programov. Ko se učitelj zavestno odpove želji, da bi učence naučil vse, lahko začne skupaj z učenci raziskovati nove neznane stvari, hkrati pa se osvobodi strahu pred novimi didaktičnimi gradivi.

16. Ocenite predznanje otrok

Na temo računalništva učenci pridobijo že veliko sorodnih znanj drugje, zato si je težko ustvariti sliko o njihovem osnovnem predznanju in sposobnostih. Programiranje nam ponuja priložnost, da preverimo, kako učenci rešujejo izzive, in opazujemo, kako pristopijo k učenju. (V zadnjem času obstaja vedno več ustanov izven šole, kjer se učenci učijo programiranja in sestavljanja robotov, zato je potrebno biti pri oceni še bolj pazljiv.)

17. Pustite učencem, da imajo nekaj časa zase

Učence zanimajo zelo različne stvari. Tudi če se učitelju zdi, da so učencevi interesi daleč od učiteljevih ciljev, mora učenca voditi v pravi smeri. Da učencev ne bi neprestano usmerjali in jih s tem preveč omejevali, jim moramo pustiti, da imajo nekaj časa zase in svoje ideje. Tehnične težave, ki se pojavijo pri delu učencev, pa je potrebno reševati sproti.

18. Učenci naj razmišljajo s celim telesom

Ko učenci programirajo, razmišljajo samo z možgani. Pomembno pa je, da se učenci med učenjem oz. učno uro (Papert 1980) naučijo poleg svojih možganov uporabljati tudi svoje telo. To jim najbolje predstavimo z vajo, kjer prevzamejo vlogo robota in premikajo svoje telo v skladu z ukazi, kot je na primer "dvigni roko", ko učitelj (program) zahteva, da to storijo.

19. Pogovorite se o programih in računalnikih, ki so učencem blizu

Računalniki so vgrajeni v veliko stvari, ki obdajajo učence, kot so aparati, igrače in video igre. Vse te stvari nadzirajo in upravljajo računalniški programi. Če učenci razmišljajo o tem, kako znane stvari delujejo in kako bi lahko te stvari sami izdelali in sprogramirali, bodo s tem poglobili svoje razumevanje računalnikov in programiranja.

20. Povejte učencem, da se skozi programiranje učijo, kako se učiti

Veliko učencev, staršev in učiteljev še vedno meni, da je učenje programiranja potrebno samo za obvladovanje znanj programiranja (kodiranja). (Naj omenim en tak primer: Deklica prvega razreda mi je povedala, da znanja programiranja ne potrebuje, saj želi biti cvetličarka.) Učitelj mora učencem povedati, da je programiranje in sestavljanje robotov ter drugih naprav zelo koristno tudi za učenje o tem, kako se pravzaprav učiti

21. Razmislite o tem, kako uporabiti izkušnje pri drugih učnih urah

Tako učenci kot učitelji lahko uporabijo svoje izkušnje in pristope iz učenja programiranja tudi pri pouku drugih predmetov. Razmišljanje o tem, kako bi učenci in učitelji lahko uporabili pridobljene izkušnje, lahko vodi k uvajanju novih učnih praks tudi pri drugih šolskih predmetih. S tem lahko dodamo še en nov kamenček v mozaik izobraževanja v učilnici nove generacije (učilnici 21. stoletja).

Zahvale

Rad bi se zahvalil vsem učencem in učiteljem, ki delajo z mano v razredu. Še posebej bi se rad zahvalil Manabu Sugisawi, saj večina idej, ki so predstavljene v tem prispevku, izhaja iz sodelovanja v njegovem razredu. To delo je podprlo JSPS KAKENHI (številka odobritve: 17K01110).

Literatura

Kafai, Y. and Resnick, M. (1996) *Constructionism in Practice*. Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey.

Papert, S. and Solomon, C. (1971) *Twenty Things to Do with a Computer*, Artificial Intelligence Memo No. 248, A.I. Laboratory, Massachusetts Institute of Technology.

Papert, S. (1980) *Mindstorms: Children, Computers, and Powerful Ideas*. Basic Books, New York.

Resnick, M. (2007) All I Really Need to Know (About Creative Thinking) I Learned (By Studying How Children Learn) in Kindergarten. ACM Creativity & Cognition Conference, Washington DC, June 2007.

OPOMBA PREVAJALCA

Veliko držav še danes v primarno izobraževanje otrok na nacionalni ravni nima integriranega učenja programiranja. V Sloveniji smo s sistematičnim poučevanjem programiranja v osnovni šoli začeli v šolskem letu 2014/2015, in sicer v drugi triadi osnovne šole pri pouku neobveznega izbirnega predmeta Računalništvo. V tem času se je nabralo kar nekaj izkušenj, s katerimi bi bilo smiselno obogatiti prevod članka *Twenty-One Things to Do with Scratch in the Twenty-First Century Classroom* – Enaindvajset opornih točk za delo s programom Scratch v učilnici enaindvajsetega stoletja.

Učenje programiranja otrok je za pedagoga svojevrsten izziv. Otroci, ki se v slovenskih šolah lahko vključijo v učenje programiranja pri neobveznem izbirnem predmetu Računalništvo, so stari med 9 in 12 let. Po normativu je lahko v razredu pri eni učni uri hkrati največ 24 učencev. Njihova starost, učne sposobnosti in predznanje so zelo različni. Poučevanje te raznolike populacije je mogoče le z zelo visoko stopnjo učne diferenciacije in individualizacije pouka. To zahteva od učitelja veliko predpriprav na učno uro, polno angažiranost med izvajanjem pouka ter predvsem neizmerno stopnjo potrpežljivosti.

Zelo zahtevno delo učitelju olajša visoka stopnja motivacije in navdušenja učencev nad programiranjem. Učenci se veselijo dela z računalnikom, dodatno pa jih k delu spodbudi misel, da bodo izdelali igrico. Igranje iger jih tako močno pritegne, da so navdušeni že nad najbolj preprosto igro, ki jo sami sprogramirajo. Igranje svoje igrice, ki pravilno deluje, dojemajo kot nagrado za uspešno opravljeno delo. Učitelj mora pri načrtovanju dela paziti, da je koncept programiranja pri vsaki igrici vsaj malce drugačen in zahtevnejši od prejšnjega. S tem postavi pred učenca vsakič nov izziv in ga spodbudi k iskanju novih rešitev in pristopov. Učenci so pri svojem delu bolj zavzeti, če jih aktivno vključimo v pripravo idejne zasnove igrice. Razmišljanje o scenariju, junakih in zlobnežih, zbiranju točk ter izgubljanju življenj, skozi

katero spoznavajo celotni proces razvoja igre, hkrati razvija njihovo domišljijo in smisel za načrtovanje dela. V idejah največkrat presežejo svoje sposobnosti programiranja, zato mora učitelj v tem možganskem viharju večkrat preusmeriti njihovo razmišljanje v dosegljive okvire.

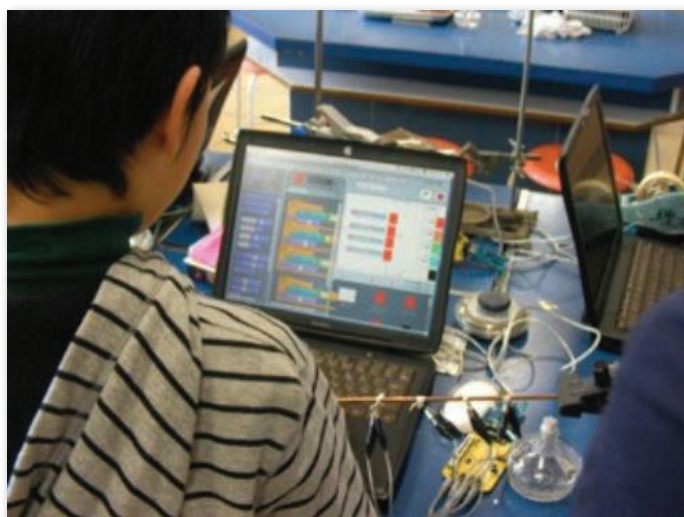
Pri poučevanju moramo upoštevati, da se pravila programiranja in računalniškega razmišljanja v nekaterih segmentih zelo razlikujejo od razmišljanja ljudi. Učitelj mora zato vložiti precej truda v učenje novih miselnih vzorcev in procesov pri učencih. Učenje programiranja ni mogoče, če učenec že od samega začetka ne razume razlik med človeškim in računalniškim razmišljanjem.

Večina otrok v tej starostni skupini težko razume abstraktne računalniške pojme. Pri poučevanju mora zato učitelj poiskati primere iz realnega sveta ali pa odigrati pred razredom vlogo neumnega robota ter s takim pristopom ponazoriti težko razumljive računalniške procese. Kljub takšnim aktivnostim se večkrat zgodi, da učenec ali skupina učencev, zaradi svojega načina dojetja, razlage ne razume, in je potrebno isto vsebino razložiti ali jo ponazoriti na popolnoma drugačen način, z drugega zornega kota. Posamezni učenci osvojijo principe programiranja zelo hitro, nekateri potrebujejo več časa.

Med samostojnim delom učenci zelo neradi dvignejo pogled z zaslona in

preusmerijo pozornost na učitelja. Pri večji skupini otrok je to še toliko težje, saj prvi že spusti pogled nazaj na zaslon, ko ga zadnji učenec šele dvigne. Na naši šoli smo pri gradnji nove računalniške učilnice načrtovali učilnico z mislijo na ta problem. V novi učilnici imajo računalniški zasloni, ki jih uporabljajo učenci, ločeno električno napajanje, pri čemer je napajanje vseh zaslonov učencev vezano na stikalo pri učiteljevi mizi. Ko želi pozornost učencev, učitelj tako z enim stikalom preprosto ugasne vse zaslone učencev, pri čemer računalniki delujejo nemoteno naprej. Pozornost učencev je v trenutku pri učitelju, saj vedo, da bodo zasloni ostali ugasnjeni. Ko konča z razlago, zaslone vklopi nazaj in učenci lahko nadaljujejo svoje delo tam, kjer jih je prekinil učitelj.

Merljivi pozitivni učinki izvajanja programa učenja programiranja se bodo verjetno pokazali šele čez nekaj let skozi povečan vpis na tehnične smeri v sekundarnem in terciarnem izobraževanju ter posledično tudi skozi večjo razpoložljivost kakovostnega tehničnega kadra. Glavni cilj učenja programiranja v osnovi šoli je učencem približati računalniški jezik in razmišljanje. Ne vzgajamo množice bodočih programerjev, temveč populacijo, ki bo razumela delovanje računalniških programov in znala to svoje znanje vključiti in povezati z multidisciplinarnim poklicem prihodnosti, ki ga bo opravljala.

INTERVJU SÉBASTIEN AUBERT

Sébastien Aubert, francoski filmski producent in podjetnik, ki ga je French Business Magazine uvrstil na seznam »100 podjetnikov, ki bodo spremenili Francijo«, se je oktobra poslovno mudil v Sloveniji. Ujeli smo ga na Mednarodni konferenci in investicijskem forumu s področja kreativnih in kulturnih industrij, ki je potekala v Ljubljani, v Muzeju za arhitekturo in oblikovanje – MAO, kjer je govoril o inovativnem zasebnem in javnem financiranju. Za revijo Didakta je spregovoril o svojih izkušnjah in delu na področju izobraževanja ter o filmu in digitalizaciji ter njihovi vlogi v izobraževanju. Pogovor je potekal v francoščini, za objavo je seveda preveden.

Sébastien Aubert, vaša kariera filmskega producenta in podjetnika zajema tudi izkušnje poučevanja mladih, ki se izobražujejo na področju podjetništva in filmske industrije. Kaj vam je bilo pri vašem delu predavatelja najbolj všeč in kaj je tisto, kar vam je bilo manj všeč? Kaj je bil za vas največji izziv?

Največji izziv je bil ujeti in zadržati pozornost študentov, včasih tudi po 4 ure brez prestanka. Zelo me je frustriralo, če sem izgubil pozornost posameznih študentov. Ampak namesto da bi se zgražal nad njihovo nepozornostjo in jih skušal »kaznovati«, sem vzel v razmislek sebe in svoje pedagoške metode. Spoznal sem, da obstajajo določene metode, kako ponovno pridobiti pozornost študentov; npr. preprosto tako, da poveš kakšno anekdoto iz svojega osebnega življenja. Gola teorija je pogosto kriva, da

študentje prenehajo biti pozorni. Če spregovorimo o nečem realnem in damo konkretne primere, pa lahko pozornost učinkovito pridobimo nazaj.

Prejeli ste Evropsko nagrado za podjetništvo, ki jo EU podeljuje v okviru programa Erasmus za mlade podjetnike, French Business Magazine vas je uvrstil na seznam »100 podjetnikov, ki bodo spremenili Francijo«. Predstavljajte si, da ste evropski minister za izobraževanje: kaj bi spremenili v osnovnih šolah, srednjih šolah in na univerzah, kakšne spremembe bi uvedli? V osnovnih šolah: vsekakor več učenja konkretnih stvari in ročnih/manualnih spretnosti, ki jih teoretično učenje pogosto opušča in prezira, kot so npr. kuhanje, oblikovanje in izdelava pohištva, prižiganje ognja,

šivanje, prepoznavanje dreves, živali. V srednjih šolah: več ukvarjanja s tujimi jeziki in informatiko, ki so bistveni za rast novih generacij, ki živijo v svetu globalizacije in digitalizacije ekonomije.

Na univerzah: več rednega povezovanja teoretičnega pripravnštva s teoretičnimi predavanji, več konkretnih primerov stikov s podjetniki.

Vaš največji izziv v času vašega izobraževanja?

Moj največji izziv je bil najti dobro, široko cvetoče pripravništvo. Potem ko sem ga našel, pa je bil zame največji izziv to, da sem si priboril kredibilnost v očeh svojega šefa. Sicer pa se ob nadrejenih nisem nikoli počutil povsem »razprostrtih kril«, saj je bila v meni od nekdaj želja, da vodim sama sebe, z vsemi odgovornostmi in težavami, ki jih to prinaša.

Katerim stvarjem ste se morali odpovedati na poti do uspeha?

To, da si podjetnik, zaradi večnega pomanjkanja časa na žalost pušča kaj malo časa za odnose. Partnerji podjetnikov na splošno težko razumejo njihovo življenje, saj je podjetnik v svojem »mehurčku«, iz katerega je partnerka oz. partner izključen. Mlad podjetnik bo velikokrat svoj posel vzel za »svojega otroka«, kot svojo prioriteto ter mu dajal prednost pred partnerjem. Več let je potrebnij, da dojameš, kaj s tem počneš, in da svoje prioritete spremeniš.

Vaši triki za upravljanje časa. Kako usklajevati delo in prosti čas?

Delo in prosti čas poskušam združevati celo med dogodki. Na primer: med filmskim festivalom, kamor sem povabljen, se trudim vzeti čas zase in ga ne povezovati z delom. Tudi sicer je zelo pomembno, da si postavimo pravila, ne glede na to, kaj pride vmes. Na primer: ob sobotah dopoldne nikoli ne delam; nedelja opoldne je rezervirana za kosilo s starši; itd.

Mentaliteta, kompetence in znanja, ki jih potrebuje uspešni podjetnik?

- Razmišljati dolgoročno,
- svojih zaposlenih ne obravnavati kot podrejenih, ampak kot del ekipe; izogibati se je treba sindromu »malega avtoritativnega šefa«,
- biti optimističen, vedno in vsakič; vedno videti kozarec na pol poln in ne na pol prazen,
- biti strasten in zavzet za svoje delo in projekte,
- znati prenesti poraz in zlasti znati se dvigniti po porazu, spet začeti.

Vaših 5 glavnih vrednot in kako soustvarjajo vaše vodenje?

- Zaupati,
- spodbujati samoiniciativnost,
- ne biti motiviran zaradi denarja, ampak zaradi vizije in strasti do nečesa,
- spoštovanje drugega,
- komunikacija znotraj ekipe; izpostaviti probleme, ki se pojavijo, ne da bi pričakovali ali se bali eksplozije nepopravljivih konfliktov; vedno poslušati.

Digitalizacija v šolah, virtualni svet: prednosti in slabosti za življenje mladih?

Virtualni svet lahko uporabljamo kot orodje za učenje in pomnjenje, saj dovoljuje popolno potopitev v drug svet. Npr.: Otrok z VR očali (o.p. VR – virtual reality, virtualna resničnost), ki je zatopljen v svet antičnega Egipta ali v središče dogajanja francoske revolucije, si veliko lažje zapomni ključne dogodke in stvari, kot če bi o njih poslušal med klasičnim poukom. Moram pa poudariti, da morajo biti ti virtualni momenti redki, da otroka ne odtrgamo pevec od njegove ne-

posredne okolice in realnega sveta. Pravo poučevanje v šolah, seveda poleg okvirov snovi, pomeni tudi znati povezovati učence med sabo in jih učiti živeti skupaj. Športni kolektivi so na primer, po mojem mnenju, veliko bolj uporabni za učenje življenja v družbi, kot so znanja, ki jih prinaša virtualni svet.

Kaj je bistveno za razvoj človeka?

Razdajati ljubezen okoli sebe, brez sebičnega pričakovanja, da boš dobil nekaj v zameno. Naj bo to ljubezen do družine, prijateljev, kolegov, klientov ... Ne jemljite drugih kot »načinov«, da pridete do tega, kar želite. Takšno življenje in delovanje se vam bo zagotovo povrnilo v takšni ali drugačni obliki.

Vaš nasvet mladim, ki se zanimajo za filmsko industrijo. Bi jim bili pripravljeni biti mentor?

Filmska industrija je zelo privlačna, nekateri pogosto rečejo, da je »sexy«. Zato vsi poskušajo delati v njej. Treba je biti ponižen in potrkatati na marsikatera vrata, preden vam kdo odpre. Pomembno je, da ne izgubite poguma, ker zna trajati. Tudi sam sem imel nekaj mentorjev, ki so mi odprli par vrat, tako da sem vsekakor pripravljen, da povrnem srečo, ki sem jo imel, in pod svoje okrilje vzamem kakšnega mladega študenta, ki želi uspeti, ter mu pomagam.

Vaši načrti za prihodnost? Ali vključujejo sodelovanje s slovenskimi podjetniki in/ali slovensko filmsko industrijo?

Zelo me zanima koprodukcija s Slovenijo, ki jo omogoča nedavna francosko-slovenska pogodba. Včeraj sem se že dobil z direktorico Slovenskega filmskega centra in imel sestanek na Ministrstvu za kulturo. Eden od naših filmov, ki ga trenutno pripravljamo, bi se lahko odvijal v Sloveniji.

Filmi z izobraževalno tematiko, ki jih priporočate za ogled mladostnikom in njihovim pedagogom?

- Razred (Entre les Murs, francoski film)
- Biti in imeti (Être et avoir, francoski film)
- Društvo mrtvih pesnikov (Dead Poets Society, ameriški film)
- Dobri Will Hunting (Good Will Hunting, ameriški film)
- Val (Die Welle, nemški film)

Pa vaši filmi? Imajo izobraževalno plat?

Izobraževalne ne. So pa nekateri naši filmi ustvarjeni z ambicijo, da v gledalcu sprožijo razmišljanje, da se po ogledu vrne domov s snovjo za razmislek ...

Intervjuvala in prevedla:
Lenka Gložančev

”

IZOBRAŽEVANJE
NI UČENJE DEJSTEV,
AMPAK URJENJE UMA,
KAKO RAZMIŠLJATI.

Einstein

didakta

”

DANES JE
PRIHODNOST
SVETA V MOJI
UČILNICI!

didakta

Dovoljeno fotokopiranje v skladu s SAZOR

KOLUMNA / METKA ZOREC

Foto: Anže Petkovšek

Metka Zorec je profesorica francoščine in zgodovine na OŠ Prežihovega VORANCA v Ljubljani. Je predsednica Učiteljskega združenja Slovenije (UZS).

Učiteljsko združenje Slovenije je strokovno združenje. Povezuje osnovnošolske in srednješolske učitelje ter druge zaposlene v šolstvu. Zastopa, zagovarja in ščiti njihovo avtonomijo in strokovnost. Vzpostavlja se kot vežni člen med učitelji in Ministrstvom

za izobraževanje, znanost in šport. Na ta način lahko učitelji v medijih in pred širšo javnostjo nastopajo pod skupnim imenom in s tem pokažejo na moč svojega združevanja, povezanost in slog. Namen Združenja je med drugim tudi, da izvaja postopke, ki privedejo do uzakonitve Učiteljske zbornice Slovenije.

Učitelji si več o članstvu in delu UZS lahko preberete na: www.uzs.si.

KJE JE DANES SLOVENSKA JAVNA OSNOVNA ŠOLA

Današnji prispevek začnem z vprašanjem: kje je danes slovenska javna osnovna šola, kar zadeva kvaliteto izobraževanja, in predvsem, kaj se z njo dogaja, da je nenehno prisotna v medijih? Edini odgovor, ki v celoti drži in lahko na hitro odgovori na zahtevno vprašanje, je, da ima slovenska javna osnovna šola kopico težav, ki se jih ne da več skriti in ki so seštevek mnogih slabih odločitev Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport v zadnjih dvajsetih letih. Naj na začetku povem, da ne spadam med tiste ljudi, ki bi trdili, da je naša osnovna šola slaba. Vendar pa z gotovostjo in iz prve roke lahko rečem, da vem, da bi lahko bila boljše. Tudi Ministrstvo za izobraževanje se nagiba v smer mojega prepričanja, torej, da se lahko v osnovni šoli še marsikaj izboljša, zato na začetku vsakega šolskega leta, v zadnjem času celo med šolskim letom, vnaša raznorazne spremembe. Očitno se nam zelo mudi k boljšemu znanju, včasih pa tudi samo k varčevanju. Te iste spremembe sem ter tja že čez par let ukine, zgodi pa se tudi, da jih čez par let nato znova uvede. Omejila se bom samo na nekaj tistih najvidnejših, ki so se zgodile v zadnjih 8 letih – se pravi v času mojega službovanja na eni od ljubljanskih osnovnih šoli. Začela bom kar s svojim primerom, ker je precej zgovoren: sem učiteljica drugega tujega jezika, francoščine. Na naši šoli sem ga učila kot obvezni iz-

birni predmet, kot obvezni drugi tuji jezik, kar pomeni, da je bil kot vsak drug predmet umeščen v urnik, trenutno pa ga poučujem kot neobvezni izbirni predmet. V osmih letih poučevanja sem tako zamenjala že tri zelo različne sisteme. Obstajajo pa učitelji, ki v letošnjem šolskem letu poučujejo drugi tuji jezik na vse tri omenjene načine. Naj ob tem povem, da je projekt obveznega drugega tujega jezika uvedlo Ministrstvo na eni tretjini vseh osnovnih šol, ga plačalo z davkoplačevalskim denarjem, ga s pristojnimi službami tri leta spremljalo in nadzorovalo, ga pozitivno ocenilo, nato pa ga čez noč ukinilo, čeprav je bil to eden najuspešnejših projektov, ki je bil odlično sprejet s strani učencev, staršev, učiteljev, ravnateljev in stroke, ki smo v projektu sodelovali.

Če nadaljujem z nekaterimi najvidnejšimi spremembami v zadnjih osmih letih: uvajanje neobveznih izbirnih predmetov od 4. do 9. razreda, uvajanje zgodnjega učenja prvega tujega jezika, uvajanje neobveznega prvega tujega jezika v 1. razred, elektronsko vodenje dnevnikov in redovalnic, preimenovanje predmeta Državljanstva vzgoja in etika v Državljanstva in domovinska vzgoja ter etika ter nato še v Državljanstva in domovinska kultura ter etika, preimenovanje športne vzgoje v šport, glasbene vzgoje v glasbeno umetnost in likovne vzgoje v likovno umetnost, sprememba opisnega oce-

njevanja v 3. razredu v ponovno ocenjevanje vseh predmetov in tako dalje. Zelo zanimivo je tudi uvajanje raznoraznih projektov, ki ne glede na to, kako dobri so, ne postanejo stalna praksa v osnovni šoli. In ne glede na to, kako slabi so, ne obveljajo za slabe. Zelo množičen je bil projekt E-šolstvo: s tablicami za učence na nekaterih šolah, nakupom in uporabo elektronskih tabel in priporočenim usposabljanjem pedagoških delavcev za e-kompetentnega učitelja. Nekateri šole so se v celoti lotile e-usposabljanja svojega kadra, nekatere niso usposobile niti enega učitelja. Nekateri šole imajo v vsaki učilnici elektronsko tablo, nekatere nimajo niti ene na celi šoli. Projekt je zaključen, a se je pojavil nov z naslovom: "ABC e-šole: spodbudno učno okolje za zagotavljanje enakih možnosti v vzgoji in izobraževanju". Priznam, da si ne znam predstavljati, kaj se skriva pod tem naslovom, čeprav sem tudi sama opravila izobraževanje za e-kompetentno učiteljico. E-projekti omogočajo vpletanje zasebnega sektorja v šolstvo – založniki in informacijsko-komunikacijska tehnološka podjetja sklepajo nepregledne posle – imamo preveč potrjenih učbenikov, ki niso vsi enako kvalitetni. Na področju novih tehnologij ni enotnih standardov glede opreme, zato so učitelji prepričani samim sebi pri vzpostavljanju standardizacije sistemov, vsaka šola ureja to po svoje. Država pa tak sistem podpira.

Dobra osnovna šola ne pomeni, da mora biti napredna za vsako ceno in v koraku s časom, če ob tem pozablja na otroka, na njegova čustva, njegovo osebnost. Glavni problem slovenske javne osnovne šole vidim v tem, da izgublja lastnosti kakovostne šole. Kakovostna šola ima 4 glavne stebre: učiti se vedeti, učiti se delati, učiti se biti in učiti se živeti skupaj. Kaj od tega se naši osnovnošolci učijo, naj vsak presodi sam. Vendar vam iz svoje prakse lahko povem, da v šoli opažam vedno več zahtev po fakto-grafskem znanju, ki ga zahtevajo učni načrti, takšno znanje spodbuja učenje na pamet in v njem je premalo poglobljenega razmisleka: kje, kako in na kakšen način to znanje uporabiti oziroma v katerem poklicu učencu najbolj koristi. Ob tem pa se moramo zavedati, da v šoli obstajata dve vrsti predmetnika – vidni in skriti.

Vidni predmetnik predstavljajo, na kratko rečeno, organizacija šole, pouka, učna tehnologija, načrtovanje, napisana pravila, nadzor, ... Vse to je v slovenski šoli videti precej lepo. Tudi na papirju se zelo lepo bere. To je tisti del šole, ki ga lahko natančno pregledamo, analiziramo, merimo, spreminjamo v številke. Žal pa ta del predmetnika ne prinaša samoiniciativnega učenca, učenca, ki ve, kaj so prave vrednote: odgovornost, delo,

spoštovanje, empatija, ... Zdi se, kot da je postal glavni cilj slovenske šole ustvariti čim več odličnjakov – tudi na račun številnih odločb učencev s posebnimi potrebami, kakor tudi učencev z dodatnimi potrebami, ki priporočajo posebne prilagoditve za učenca. Tako imamo v naših osnovnih šolah zelo malo zdravo povprečnih in uspešnih otrok – kdor nima posebnih potreb ali statusa nadarjenega učenca, je zagotovo športnik. Kljub temu, da je vzpostavljen sistem evalvacij, je le-ta preveč birokratsko zapleten, da bi omogočal pravično razporeditev statusov tistim, ki so jih zares potrebni. Sistem prepoznavanja nadarjenih učencev je v Sloveniji neenoten in nepregleden. Tako imamo po mojem mnenju preveč učencev, ki so po eni strani učenci s posebnimi potrebami in istočasno po drugi strani nadarjeni učenci. Seveda obstajajo izjeme, vendar se ne bi smele pojavljati v tako velikem številu, kot to opažam danes. Slovenija ima nadpovprečno število učencev s posebnimi potrebami in nadpovprečno število študentov – mar ni to protislovno?

Učenci so odličnjaki tudi na račun nižanja nivoja znanja. Slovensko javno osnovno šolstvo temelji na predpostavki, da je bolj pomembno, da je otrok uspešen, kot pa da se dobro počuti.

V skritem predmetniku pa najdemo vse tisto, kar je na prvi pogled skrito očem, tako imenovano "nevidno": torej vrednote, norme, socialno klimo, medsebojne odnose. Te norme niso zapisane v zakonih; prenašajo se neformalno, z verbalno in neverbalno komunikacijo. Nosilci tega smo učitelji. Mi smo tisti, ki z učenci preživimo skoraj dve tretjini dneva in to pet dni v tednu. To nevidno oziroma nezavedno na šoli bistveno vpliva na njen razvoj, posledično na razvoj otrok in na kvaliteto osnovnošolskega izobraževanja.

In to "nevidno" dobro oziroma najboljše, kar šola lahko nudi otroku, polzi skozi prste in odteka iz šol. Ministrstvo za izobraževanje s svojimi nepremišljenimi ukrepi in spremembami nevidno spreminja v neobstoječe: v šolo vnaša razdor, slabo voljo, strah, nepotrebno birokracijo, ki učitelja degradirajo v praktično vseh točkah njegovega dela. Ki ga iz ustvarjalca pedagoškega procesa spreminjajo v izvrševalca nesmiselnih zakonov in pravil, v birokrata. Delo učitelja je zelo specifično, ne da se ga meriti v urah in minutah. Dela z učenci se ne da primerjati s papirnatim delom: si lahko predstavljate, da učenec pride k meni po nasvet in pomoč, pa mu zaprem vrata pred nosom, ker je zvonec že zazvonil konec moje delovne obveznosti?

Naročilnica na revijo DIDAKTA

Ime ustanove (oz. ime in priimek) _____

Naslov _____

Pošta _____

E-pošta _____

SI/davčna številka _____

DA NE davčni zavezanec _____

Telefon _____

Kraj in datum _____

Žig/podpis _____

Letna naročnina na revijo DIDAKTA znaša 89,99 EUR
za 5 dvojnih števil.
Posamezna dvojna številka stane 18,99 EUR.

Vsi individualni kupci imajo 50 % popust.
Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov založbe:
Didakta d.o.o., Gradnikova 91a, 4240 Radovljica
Naročila sprejemamo tudi po telefonu (04) 53 20 210 in
e-pošti: zalozba@didakta.si.

Za založbo
Rudi Zaman

Urednica
Lenka Gložančev

Uredniški odbor
dr. Natalija Komljanc,
Dora Gobec,
Mojca Grešak,
dr. Justina Erčulj,
dr. Robi Kroflič,
dr. Kristijan Musek Lešnik,
Andrej Antolič,
Matic Pavlič

Časopisni svet
dr. Cveta Razdevšek Pučko,
mag. Teja Valenčič,
Rudi Zaman

Lektura
Alenka Gložančev

Fotografije
avtorji člankov,
foto dokumentacija
uredništva

Oblikovanje
Matjaž Kavar, RAORA d.o.o.

Tisk
Grafika Soča, d.o.o.

Naslov uredništva
Revija Didakta
Gradnikova 91a
4240 Radovljica
tel.: 04 53 20 200
faks: 04 53 20 211
e-pošta: revija@didakta.si
www.didakta.si
Naročnino prosimo
poravnajte na račun
št. 02 068-0016734826,
odprt pri NLB.

Letna naročnina na revijo DIDAKTA znaša
89,99 EUR za 5 dvojnih števil.
Posamezna dvojna številka stane 18,99 EUR.

Revija Didakta sofinancira
Javna agencija za raziskovalno
dejavnost Republike Slovenije.

NAVODILA AVTORJEM ČLANKOV

Članki za revijo naj obsegajo od 9.900 do 15.000 znakov s presledki. Prispevke pošljite po elektronski pošti na naslov revija@didakta.si ali na zgoščenki po pošti na naslov Didakta, d. o. o. Radovljica, Gradnikova 91a, 4240 RADOVLJICA, s pripisom "Za revijo Didakta".
Zaželeno je, da besedilu priložite slikovno gradivo: slike, fotografije, risbe ... Prosimo, da slikovno gradivo pošljete kot samostojno prilogo. Elektronske fotografije ali skenirane slike morajo biti ustrezne kakovosti (10 cm, 300 dpi).
Prispevek opremite s podatki o avtorju – imenom in priimkom, naslovom ustanove, domačim naslovom, telefonsko številko in elektronskim naslovom. Upoštevajte znanstvena oz. strokovna načela pisanja člankov, članek naj bo napisan zvezno in ustrezno strukturiran (naslovljen in smiselno razdeljen na poglavja), navedeni naj bodo citati in uporabljena literatura. Že objavljenih prispevkov ne objavljamo.
Pridržujemo si pravico do manjših sprememb.

Uredništvo revije Didakta